MASARYKOVA UNIVERZITA

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Windfall tax v komparativní perspektivě

Diplomová práce

FILIP TEDENAC

Vedoucí práce: doc. JUDr. Michal Janovec, Ph.D.

Katedra finančního práva a národního hospodářství
Program Právo a právní věda

Brno 2025

MUNI
LAW

Bibliografický záznam

Autor: Filip Tedenac
Právnická fakulta
Masarykova univerzita
Katedra finančního práva a národního hospodářství

Název práce: Windfall tax v komparativní perspektivě

Studijní program: Právo a právní věda

Vedoucí práce: doc. JUDr. Michal Janovec, Ph.D.

Rok: 2025

Počet stran: 127

Klíčová slova: windall tax, daň z neočekávaných zisků, stropy tržních příjmů, windfally, mezinárodní komparace windfall daní, dopady české windfall tax, eurokonformita a ústavní konformita české windfall tax

Bibliographic record

Author: Filip Tedenac
Faculty of Law
Masaryk University
Department of Financial Law and Economics

Title of Thesis: Windfall Tax in Comparative Perspective

Degree Programme: Law and Legal Science

Supervisor: doc. JUDr. Michal Janovec, Ph.D.

Year: 2025

Number of Pages: 127

Keywords: windfall tax, windfall profits tax, market revenue caps, windfalls, international comparison of windfall taxes, consequences of the Czech windfall tax, euro conformity and constitutional conformity of the Czech windfall tax

Anotace

Tato diplomová práce zkoumá zavedení windfall tax v České republice ve světle nedávné geneze windfall daní způsobené energetickou krizí v roce 2022. Hlavním cílem této práce je právní vymezení české windfall tax a posouzení jejích ekonomických a právních dopadů. Pro dosažení tohoto hlavního cíle slouží parciální cíle v podobě zkoumání dílčích prvků, které utváří českou windfall tax a windfall daně obecně, jakožto daňové instituty s dlouhou historií a rozmanitou mezistátní aplikací. Parciálními cíli jsou pak konkrétně posouzení windfall tax z mezinárodního, historického, eurokonformního a ústavně konformního pohledu ve spojení s posouzením konkrétních dopadů windfall tax v České republice.

Popis využití AI

AI byla využita pro překlad cizojazyčných pramenů, pokud byly citovány přímo. Výstup AI byl pak upraven tak, aby co nejvěrněji vystihoval původní pramen. AI byla dále využita k dohledání některých zdrojů v případě, že nebylo možné je dohledat konvenčními metodami.

Abstract

This thesis examines the introduction of windfall taxes in the Czech Republic in light of the recent genesis of windfall taxes caused by the energy crisis in 2022. The main objective of this thesis is the legal definition of the Czech windfall tax and an assessment of its economic and legal implications. In order to achieve this main objective, partial objectives are pursued by examining the sub-elements that shape the Czech windfall tax and windfall taxes in general, as tax institutes with a long history and diverse interstate application. Specifically, the partial objectives are to examine windfall taxes from an international, historical, Euro-conformist and constitutional perspective in conjunction with an examination of the specific impacts of windfall taxes in the Czech Republic.

Description of how AI was used

AI was used to translate foreign language sources when they were cited directly. The AI output was then modified to represent the original source as closely as possible. AI was also used to trace some sources when they could not be traced by conventional methods.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Windfall tax v komparativní perspektivě** zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury. Popsán je též způsob a rozsah využití nástrojů umělé inteligence. Autor v době psaní diplomové práce držel prostřednictvím veřejně obchodovaných akcií podíl ve společnosti ČEZ, a. s.

V Brně 31. března 2025 .....

Filip Tedenac

Poděkování

Hlavní poděkování a věnování této práce bych rád směřoval své mamince, která mě vždycky ve všem moc podporovala.

Velmi rád bych dále poděkoval panu doc. JUDr. Michalu Janovcovi, Ph.D., a to především za vstřícnost, s jakou přijal můj výběr tématu a za podnětné připomínky při možná nečetných, ale o to cennějších konzultacích.

Poslední poděkování pak směřuje k mé nejbližší rodině a přítelkyni, kteří mi byli oporou, a to nejen po dobu studia na PrF MU.

Obsah

Seznam obrázků 13

Seznam pojmů a zkratek 14

1 Úvod 15

2 Windfall tax a její teoretický základ 19

2.1 Sémantika pojmu windfall tax a teleologické pozadí zakotvení této daně v českém právním řádu ... 19

2.2 Windfally a jejich členění ... 22

3 Windfall tax v historické perspektivě 35

3.1 Aplikace windfall daní a jejich obdob v historické perspektivě ... 35

3.2 Daně z nadměrných zisků během první poloviny 20. století ... 39

3.3 Windfall profit tax na ropu ve Spojených státech amerických v 80. letech 20. století ... 40

3.4 Windfall tax ve Velké Británii v 80. a 90. letech 20. století ... 42

3.5 Česká windfall tax v historické perspektivě ... 43

4 Windfall tax v mezinárodní perspektivě 46

4.1 Obecné základy windfall tax položené právem Evropské unie 46

4.2 Aplikace evropské právní úpravy windfall tax ve vybraných členských státech Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru mimo České republiky ... 49

4.3 Windfall tax v perspektivě mezinárodního investičního práva ... 54

5 Windfall tax a její zavedení v České republice 59

5.1 Stanoviska poradních orgánů vlády a ministerstev k windfall tax ... 59

5.2 Konstrukce české windfall tax ... 70

6 Ekonomické dopady české aplikace windfall tax na společnosti jejichž akcie jsou obchodované na kapitálovém trhu 75

6.1 Komerční banka ... 75

6.2 Erste Group Bank ... 77

6.3 Moneta Money Bank ... 79

6.4 Dopad windfall tax na bankovní sektor jako celek ... 79

6.5 Dopad windfall tax na společnost ČEZ ... 82

6.6 Dopady windfall tax na český kapitálový trh jako celek ... 93

7 Ústavně konformí a eurokonformní perspektiva české windfall tax 98

7.1 Obecnost právní normy ... 98

7.2 Legislativní proces a možná forma přílepku v případě daně z neočekávaných zisků ... 99

7.3 Proporcionalita zásahu do vlastnického práva ... 105

7.4 Konformita s primárním a sekundárním právem Evropské unie ... 108

8 Závěr 111

Použité zdroje 114

Monografie a odborné články ... 114

Podpůrné, autentické a další elektronické zdroje ... 116

Seznam obrázků

Obrázek 1 Pětiletý graf vývoje ceny akcií Komerční banky 76
Obrázek 2 Diverzifikace bankovních poboček Erste Group napříč Evropou 77
Obrázek 3 Pětiletý graf vývoje ceny akcií Erste Group 78
Obrázek 4 Pětiletý graf vývoje ceny akcií Monety Money Bank 79
Obrázek 5 Pětiletý graf vývoje ceny akcií ČEZ 83
Obrázek 6 Vlastní analýza vývoje indexů SPX a PX prostřednictvím aplikace tradingview 94

Seznam pojmů a zkratek

BCPP	– Burza cenných papírů Praha
bil.	– bilion
ČNB	– Česká národní banka
ESLP	– Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	– Evropská úmluva o ochraně lidských práv
EZ	– zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon, ve znění pozdějších předpisů
ICSID	– International Centre for Settlement of Investment Disputes; Mezinárodní centrum pro urovnávání investičních sporů
kWh	– kilowatthodina
LRV	– Legislativní rada vlády
LZPS	– ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
mil.	– milion
mld.	– miliarda
MWh	– megawatthodina
NERV	– Národní ekonomická rada vlády
NRR	– Národní rozpočtová rada
ROIC	– Return on invested capital; návratnost vloženého kapitálu
SFEU	– Smlouva o fungování evropské unie
TWh	– Terawatthodina
ZDP	– zákon č. 589/1992 Sb., zákon o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
ZOK	– zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů

1 Úvod

Téma tzv. windfall daní se mohlo zdát poslední dekády jako neaktuální. Windfall tax svůj boom zažila zejména v 80. letech 20. století. V oblasti energetiky k zavádění této daně docházelo v souvislosti s ropnými šoky ve Spojených státech.[1] V návaznosti na růst úrokových sazeb byla windfall tax zavedena na bankovní sektor v souvislosti s konzervativní vládou Margaret Thatcherové ve Velké Británii.[2] Svou roli ale tato daň hrála i dříve, a to například ve spojitosti s válečnými konflikty, tehdy ale byla známá spíše pod názvem *excess profits tax*[3] neboli daň z nadměrných zisků. Od dob tzv. „*Iron Lady*", ale windfall daně postupně ztrácely na významu a poslední dekády se mohlo zdát, že jsou již daňovým institutem minulosti.

Období pandemie Covid-19 ale odstartovalo etapu globální nestability, která znovu zažehla zájem o windfall daně. Válka na Ukrajině následovaná energetickou krizí pak ještě více nalomila globální ekonomické status quo formou prudkého nárůstu cen řady komodit, ze kterého profitovaly zejména společnosti navázané na energetiku.[4]

Tato skutečnost neunikla investorům, spekulantům ani zákonodárcům. Fiskální zátěži spojené s pandemií COVID-19, inflační nestabilitou a výše zmíněným válečným konfliktem se tak naskytlo nečekané řešení, které mohlo alespoň částečně pomoci zmírnit deficitní hospodaření vyspělých ekonomik. V roce 2022 tak i Evropská komise poprvé na celounijní úrovni představila právní základ windfall tax,[5] tedy daně na „neočekávané" zisky a téma windfall daní začalo výrazně rezonovat nejen českým veřejným prostorem.

---

[1] Lazzari, S. *The Windfall Profit Tax On Crude Oil: Overview of The Issues*. Washington: Congressional Research Service, 1990, s. 1.

[2] Shaw, G.K. Fiscal Policy under the First Thatcher Administration 1979-1983. *FinanzArchiv*. 1983, roč. 41, č. 2. s. 331.

[3] Magalhães, T. D., De Lillo, F. The Return of Windfall Taxation. *Intertax*. 2023, roč. 51, č. 11. s. 727.

[4] Tamtéž, s. 730.

[5] Greggi, M. Windfall Profit Taxation in Europe (and Beyond). *Laws*. 2024, roč. 13, č. 1, s. 1.

Důvodem pro zájem o windfall tax v České republice se mj. stala skutečnost, že se týká téměř tří čtvrtin hlavního burzovního indexu PX,[6] který sdružuje akcie obchodované na Burze cenných papírů Praha, což podtrhuje dopad windfall tax nejen na společnosti samotné, ale na celý kapitálový trh v tuzemsku. Tato práce tak téma české windfall tax vnímá za velmi aktuální a stále živé s ohledem na skutečnost, že účinnost této daně skončí v České republice až koncem roku 2025. Potenciální právní následky české aplikace windfall tax ale mohou toto datum výrazně přesahovat, jelikož, jak bude nastíněno níže, nejde o nespornou problematiku. Vedle této skutečnosti tato práce vnímá svůj možný přínos v rovině ekonomicky právního rozboru aplikace české windfall tax, a to zejména s ohledem na absenci obdobných rozborů před a při její aplikaci.

Stěžejními metodami pro účely této práce jsou zejména analýza, syntéza, deskripce, dedukce a indukce. Jak název práce napovídá, důležitá bude i metoda komparativní. Analytické a deskriptivní metody budou dominovat v teoretických těžištích práce, které jsou koncentrovány zejména v kapitolách popisujících obecné členění windfallů, historickou a mezinárodní aplikaci windfall tax a v rámci podkapitol zabývajících se samotnou konstrukcí české windfall tax. Z analýzy získaných poznatků pak vychází deskripce sloužící jako základ pro komparaci, syntézu, indukci a dedukci. Při analýzách právních pramenů tato práce pracuje vedle jazykového výkladu primárně s výkladem teleologickým, logickým, komparativním a v dílčích otázkách systematickým.

Literaturu týkající se tématu windfall daní pro účely této práce lze popsat jako značně fragmentovanou. Pro obecné členění windfallů pro účely této práce je stěžejní zejména jejich pojetí Christine Hurt vycházející z publikace Windfall Myth. Mimo tohoto teoretického jádra práce je ale literatura roztříštěna, jak bylo naznačeno výše. Důvodem pro tuto skutečnost je zejména relativně unikátní snaha této práce o provázání zahraničních právních a odborných pramenů týkajících se windfall tax s českými reáliemi. Specifické zaměření práce tak ve svém důsledku znamená větší nároky na četnost pramenů, které by v nižším počtu nevytvořily dostatečné teoretické východisko pro účely této práce. Vedle fragmentované odborné (především zahraniční) literatury právního, ekonomického a historického zaměření jsou pro práci stěžejní zejména právní

[6] Index PX aktuální složení a báze [online]. Burza cenných papírů Praha. [cit. 2. 2. 2025]. https://www.pse.cz/indexy/hodnoty-indexu/detail/XC0009698371?tab=detail-composition

úpravy a soudní rozhodnutí. Tato práce se ale nesnaží na výše popsané konvenční právní zdroje dívat pouze optikou právní, ale pokouší se je uchopit v širším ekonomickém kontextu, který je pro práci tohoto zaměření nezbytný. Pro dokreslení aktuálního vývoje kolem české aplikace windfall tax pak práce pracuje i s novinovými články a autentickými zdroji.

Hlavním cílem této práce je tedy právní vymezení české windfall tax a posouzení jejích ekonomických a právních dopadů. Pro dosažení tohoto hlavního cíle slouží parciální cíle v podobě zkoumání dílčích prvků, které utváří českou windfall tax a windfall daně obecně, jakožto daňové instituty s dlouhou historií a rozmanitou mezistátní aplikací. Parciálními cíli jsou pak konkrétně posouzení windfall tax z mezinárodního, historického, eurokonformního a ústavně konformního pohledu ve spojení s posouzením konkrétních dopadů windfall tax v České republice.

Uspořádání obsahu práce se snaží čtenáři problematiku přednést chronologicky a obsahově co nejsrozumitelněji. Ve světle těchto snah tak práce nejprve formuluje obecné definice windfallů a windfall daní. Na obecnou definici navazuje chronologicky uspořádaný výběr historických aplikací windfall tax následovaný současnými právními úpravami nadnárodními a mezinárodními. Následující kapitoly už se věnují primárně české aplikaci windfall tax, když nejprve popisují její zavedení a specifické konstrukční prvky, načež je pozornost věnována konkrétním vybraným dopadům české aplikace windfall tax. Před samotným závěrem je pak pozornost věnována některým problematickým právním aspektům české aplikace windfall tax. V rámci závěru je pak zhodnoceno užití windfall tax českým zákonodárcem ve světle výše popsaných výzkumných postupů a potvrzení či vyvrácení následujících hypotéz:

- Parametry české daně z neočekávaných zisků vybočují z aplikace úprav windfall daní v členských státech Evropské unie v neprospěch adresátů této daně v České republice.
- Česká aplikace windfall tax nese protiústavní znaky.

Tato práce si s ohledem na svou povahu nekladla za cíl téma zcela vyčerpat a některé okrajovější otázky tak pouze nastiňuje a nechává je otevřené dalšímu bádání. Další vývoj zkoumání aplikace české windfall tax by tak mohl pokrývat možné rozpory s primárním a sekundárním právem Evropské unie v širším kontextu, než v jakém problematiku rozebírá tato práce. Vedle tohoto výzkumu mohou být důležitým podkladem pro další bádání i dopady české windfall tax, které bude možné

komplexně vyhodnotit až po vyprchání její časové působnosti. S problematikou dopadů pak úzce souvisí i možné právní spory spojené s windfall tax v tuzemsku i v zahraničí, které se mohou objevit ať už v rovině striktně vnitrostátní, eurounijní nebo v rovině mezinárodního investičního práva. Tato práce se tak kromě hlavních a parciálních cílů popsaných výše snaží vytvořit základ pro nastíněný další výzkum spojený s windfall tax, jelikož tuto oblast vnímá jako důležitou a nedostatečně probádanou.

2 Windfall tax a její teoretický základ

Windfall daně a windfally jsou problematikou, jejíž vnímání se výrazně liší, a to ať už s ohledem na různé dělení na pravolevém ekonomickém spektru nebo v kontextu roztříštěné veřejné debaty, která s těmito pojmy zachází často extenzivně a mimo rámec jejich významů. Tato kapitola se pokusí vnést do nejasné veřejné debaty o windfallech a windfall daních strukturovaný přístup, který umožní čtenáři se lépe zorientovat v typologii windfallů a potažmo windfall daní tak, aby (nejen) v dalších částech práce nedocházelo k rozkolům mezi čtenářovými vnímáním těchto daní a pojetím, ze kterých vychází tato práce.

2.1 Sémantika pojmu windfall tax a teleologické pozadí zakotvení této daně v českém právním řádu

Samotná definice pojmu windfall tax není natolik jednoznačná, jak by se mohlo při prvotní analýze zdát. Slovníkové vyjádření tohoto pojmu popisuje windfall tax jako „*dodatečnou daň, kterou vybírá vláda v případě, kdy společnost dosáhne nečekaně velkého zisku, zejména, pokud společnosti v tomto pomohly ekonomické podmínky.*“[7] Lépe porozumět windfall tax z hlediska sémantiky nám může pomoci izolovaná analýza definice pojmu „windfall“, ten je slovníkem popsán jako „*peněžní částka získaná výhrou nebo od někoho obdržena nečekaným způsobem.*“[8]

Dvojice výše popsaných slovníkových vyjádření ovšem při analýze ztělesňuje určitý rozpor. Zatímco popis daně jako celku mluví o „nečekaně velkém zisku“, popis samostatného pojmu windfall mluví o „nečekaném způsobu získání“. První jmenovaný tak řeší rozsah nabytí, zatímco druhý pouze formu nabytí. Tento rozpor je pouze jedním z možných sémantických náhledů na pojem windfall a windfall tax, ale nabízí vhled do jednoho z prvních problémů obou pojmů, kterým je jejich

[7] Cambridge Business English Dictionary – windfall tax [online]. Cambridge University Press. [cit. 26. 12. 2024]. Vlastní překlad. https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/windfall-tax

[8] Cambridge Business English Dictionary – windfall [online]. Cambridge University Press. [cit. 26. 12. 2024]. Vlastní překlad. https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/windfall

nejasnost, která pak působí komplikace v rámci jeho aplikace případně kategorizace, jak bude patrné z další podkapitoly.

Windfall tax jako taková je v českém právu novým institutem zavedeným v roce 2023 novelou zákona č. 589/1992 Sb., zákon o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZDP"). Jako nový právní nástroj však postrádá stabilnější významové ukotvení, o které se opírají tradičnější daně jako např. daň z přidané hodnoty. Ani zákonodárce jasnosti pojmu nešel příliš naproti, jelikož ZDP sám hlubší vysvětlení toho, co je daň z neočekávaných zisků a z čeho vyplývají ty neočekávané zisky neposkytuje. Omezuje se pouze na konstatování toho, kdo jsou její adresáti na základě předmětu podnikatelské činnosti a velikosti příjmů v § 17c zákona o daních z příjmů. Po stránce jazykového výkladu tak lze dojít k závěru, že pro zákonodárce primárním kritériem pro zdanění neočekávaného zisku nebyla samotná velikost zisku nebo způsob jeho získání, ale kombinace obou prvků, kterou lze vyjádřit myšlenkou: „daň z příjmů nad určitý rozsah v určitých odvětvích". Těmito vybranými odvětvími jsou pak banky dle § 17c odst. 1 písm. b) ZDP a dle § 17c odst. 6 ZDP např. těžaři ropy, černého uhlí, zemního plynu, výrobci produktů z těchto surovin, výrobci elektřiny, prodejci a dopravci výše popsaných surovin nebo vybraní finanční zprostředkovatelé. Z výše popsaného ale není zjevné, proč se český zákonodárce daní zaměřil právě na tato odvětví a na základě jaké teze tak vystavěl celou strukturu windfall tax v České republice.

S ohledem na absenci teleologického podkladu běžně ukotveného v důvodové správě je nutné více k záměru zástupce vlády jakožto předkladatele návrhu windfall tax, kterým bylo Ministerstvo financí České republiky[9], čerpat z tiskové konference, kterou na téma zavedení této daně vedl ministr financí Zbyněk Stanjura 6. října 2022. Ten během tiskové konference uvedl, že: „*Kdyby nebylo Putinovy agrese na Ukrajině a souvisejících dopadů hlavně v oblasti cen energií, o žádné mimořádné dani bychom se dnes nebavili. Válka ale generuje nové výdaje za stovky miliard korun a ty nemůžou jít jen na vrub schodku státního rozpočtu*".[10]

[9] Sněmovní tisk 254 [online]. Parlament České republiky Poslanecká sněmovna 9. volební období. [cit. 1. 2. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=213589

[10] Mimořádná daň z neočekávaných zisků bude platit od 1. ledna 2023 [online]. *Ministerstvo financí České republiky* [cit. 1. 1. 2025].

Z této citace lze dojít k závěru, že prvním argumentem pro zavedení windfall tax byl nárůst výdajové stránky státního rozpočtu, který bylo nutné vykrýt. Na citaci pak navazuje ministr financí následovně: „*A vedle toho máme oblasti ekonomiky, jako je energetika, bankovnictví či petrolejářství, které generují vysoké nadměrné zisky ne z důvodu inovací či poskytování kvalitnějších služeb zákazníkům, ale v důsledku externích faktorů. Třeba kvůli rychlému růstu úrokových sazeb nebo cen energií a energetických surovin. Považuji proto za správné, aby tyto společnosti byly solidární a aby stát dočasně vybral mimořádné zdroje, které budou přesměrovány na pomoc lidem a firmám s vysokými cenami energií*“.[11]

Druhým argumentem tak je zvýšená profitabilita v některých ekonomických sektorech, která dle slov ministra financí není dána zásluhami, ale externími faktory, mezi kterými zmiňuje úrokové sazby a ceny energií. Bez vysvětlení ale zůstává, proč jsou tímto pomyslným windfallem právě tyto příjmy neočekávaného nebo hůře předvídatelného charakteru na rozdíl od jiných. V souvislosti s válkou na Ukrajině by se totiž nabízel např. zbrojní průmysl. Při pohledu na jeho zástupce v podobě společnosti Colt CZ Group (dříve Česká zbrojovka Group SE) a metriku EBTIDA[12] stoupl od roku 2020 z 1,1 mld. Kč[13] na 3 mld. Kč[14], tedy téměř na trojnásobek. Přes tuto skutečnosti a nepopíranou propojenost hospodaření společnosti s válkou na Ukrajině[15] ale tato společnost obdobně jako celý zbrojařský průmysl windfall tax unikla.

Ministr financí dále vysvětlil diferenciaci z hlediska příjmového testu následovně: „*Vytvořením příjmového testu sledujeme náš záměr zacílit windfall daň skutečně jen na velké firmy a nezvyšovat daňovou zátěž malým a středním podnikům. Posuzováním celých holdingů v oblasti*

https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2022/mimoradna-dan-z-neocekavanych-zisku-bude-48951

[11] Tamtéž.

[12] Zisk před odečtením daní, odpisů, daní a amortizace.

[13] Financial Highlights 19. 11. 2021 [online]. Česká zbrojovka Group SE [cit. 1. 2. 2025]. https://www.coltczgroup.com/file/564

[14] Regulatory Annoucement 21. 11. 2024 [online]. Colt CZ Group [cit. 1. 2. 2025]. https://www.coltczgroup.com/file/1391

[15] Pušky CZ BREN 2 se budou montovat na Ukrajině [online]. Colt CZ Group [cit. 1. 2. 2025]. https://www.coltczgroup.com/media-tiskove-zpravy/pusky-cz-bren-2-se-budou-montovat-na-ukrajine

energetiky pak chceme eliminovat nežádoucí efekt přelévání zisků k mateřským společnostem."[16]

Z teleologické rozboru předkladatele návrhu zákona popsaného výše je zřejmé, že cílem daně bylo postihnout profitabilní ekonomické sektory a zejména velké firmy v nich, které v očích normotvůrce dosáhly vysoké profitability z důvodu externích faktorů či bez jejich vlastního přičinění. Postup předkladatele ale vykazuje jistou nekonzistenci v tom, které zisky jsou považovány za neočekávané a proč, jak je patrné např. ze situace zbrojařského průmyslu. Není tak ani zřejmé, který typ ekonomických windfallů je vlastně daní sankcionován v rámci jejich obecného členění, o což se tudíž pokusím za pomoci analýzy a komparace v další podkapitole.

2.2 Windfally a jejich členění

S ohledem na nejasnosti teleologického výkladu normotvůrce a v předchozí podkapitole popsané slovníkové nejasnosti je nutné pro hlubší pochopení daní sankciovaného pojmu windfall (potažmo neočekávaných zisků v českém zákonném pojetí) a jeho zasazení do této práce využít odborné literatury, která se v zahraničí problematice věnuje poměrně extenzivně a Christine Hurt využívá např. následující rozlišení druhů windfallů do jednotlivých kategorií, kdy jsou windfally seřazeny dle své společenské užitečnosti od windfallu nejméně společensky užitečného po ten nejužitečnější:

- Nezákonné windfally
- Neoprávněné windfally
- Klasické windfally
- Bezplatné windfally
- Regulatorní windfally
- Zasloužené windfally[17]

Za pomoci nastíněného členění dojde v následujících podkapitolách k přiřazení české windfall tax ke konkrétní kategorii windfallů, přičemž k přiblížení jednotlivých kategorií vycházejících ze zahraničních reálií českému prostředí poslouží analogické instituty z českého právního řádu.

[16] *Mimořádná daň z neočekávaných zisků bude platit od 1. ledna 2023* [online].

[17] Hurt, Ch. The Windfall Myth. *Georgia Journal of Law & Public Policy*. 2010, s. 12.

2.2.1 Nezákonné windfally

Nezákonné windfally jsou dle Hurt takové windfally, jejichž dosažení jejich beneficienta vystavuje postihu civilního nebo trestního práva.[18]

V českém právním prostoru si pod těmito windfally v trestněprávní rovině lze představit např. trestný čin krádeže dle § 205 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník"), který spočívá v přisvojení cizí věci zmocněním, za splnění některé z dalších podmínek v odst. 1.

Z českého práva v civilní rovině by pak do této kategorie mohly patřit jakékoliv windfally, které budou důsledkem civilních deliktů (tj. závazky z protiprávních jednání), za které náleží poškozenému náhrada škody dle ustanovení § 2894 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník"). U těchto windfallů existuje výše popsaná právem aprobovaná společenská dohoda na tom, že jsou společensky škodlivé a jako takové jsou právem sankcionovány. Zákonodárce ale výše popsanou windfall tax nestanovil jako nástroj trestního práva nebo důsledek civilních či správních deliktů, proto je zřejmé, že do této kategorie windfall tax v českém pojetí spadat nebude.

2.2.2 Neoprávněné windfally

Druhou kategorií jsou pak neoprávněné windfally, které Hurt definuje jako druhy příjmů, které jsou získány formou kompenzace za nevzniklou újmu nebo vícenásobnou kompenzaci shodné újmy.[19]

Z českého právního řádu se výše popsanému zřejmě nejvíce blíží situace postihované ustanovením § 2991 a násl. občanského zákoníku, které upravují institut bezdůvodného obohacení. Jak je stanoveno v § 2991 odst. 2 občanského zákoníku, jde zvláště o situace, kdy někdo: *„získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám."*

Tato kategorie je stále odlišná od windfall tax v českém pojetí, jelikož ta postihuje příjmy získané z existujících právních důvodů, ale již se blíží pomyslné neostré hranici, kde sice končí přímé sankcionování

[18] Hurt. *The Windfall Myth*, s. 13.

[19] Tamtéž, s. 14.

právem občanským, správním nebo trestním, ale dochází k regulaci prostřednictvím zvýšené daňové zátěže.

2.2.3 Klasické windfally

Třetí kategorie zahrnuje tzv. klasické windfally, které Hurt vysvětluje jako první kategorii, která není standardně v rozporu s právem. Představitelem této kategorie může být například větrem do tváře přivanutá bankovka a jiné obdobné případy, kdy příjem adresáta není podmíněn žádnou snahou, investicí nebo jiným konáním. K těmto příjmům tak dochází typicky bez očekávání adresáta a jsou velmi vzácné.[20]

Zatímco na prvních dvou kategoriích bude zřejmě panovat široká společenská shoda o jejich škodlivosti a potřebě jejich postihu, u třetí kategorie už tento bezmezný konsenzus bude spíše absentovat. U klasických windfallů tak zákonodárce disponuje větší mírou volnosti uvážení jejich úpravy.

V českém právu výše popsaný příklad nálezu upravuje např. § 1051 a násl. občanského zákoníku. V této úpravě lze spatřovat určitou snahu zákonodárce vyvažovat mezi právy nálezce a vlastníka věci, jelikož zakazuje nálezci si věc ponechat, ale zároveň stanovuje povinnost vlastníka uhradit nálezci nálezné ve výši desetiny ceny nálezu dle § 1056 občanského zákoníku (pomyslná „daňová sazba“ takového windfallu je tak 90 %). V českém právu tak jde sice stále ještě o windfall nežádoucí, ale zákonodárce zakotvuje právo na alespoň zlomek odměny pro nálezce a tím i právo ponechat si tak nepřímo část windfallu.

Jak vyplývá z výše zmíněného, předpokladem klasického windfallu je skutečnost, že jeho beneficient nevynaložil snahu, investici nebo jiné konání pro jeho získání. Z tohoto důvodu tak nelze pod tento druh windfallu podřadit českou windfall tax, která sankcionuje příjmy z určitých činností, které musel adresát daně vykonat, aby spadal pod osobní působnost normy.

2.2.4 Windfally bezplatné

Čtvrtou kategorií jsou windfally bezplatné, které jsou popisovány jako plnění bez očekávání protiplnění, tedy typicky darování nebo dědictví.[21] Českou právní úpravu problematiky není asi nutné hlouběji rozvádět,

[20] Hurt. *The Windfall Myth*, s. 14-15.

[21] Hurt. *The Windfall Myth*, s. 16.

jelikož oba instituty mají dlouhodobou tradici, tato práce se tak omezí jen na odkaz na příslušnou úpravu v § 1475 a násl. občanského zákoníku v případě dědictví a § 2055 a násl. občanského zákoníku v případě darování.

Zdůrazněn bude pouze různící se přístup zákonodárce v různých časových obdobích s ohledem na dědickou daň a osvobození darování od daně z příjmů.[22] Tyto daně potažmo osvobození od nich a jejich zavádění či rušení do určité míry reflektují přístup zákonodárce k těmto windfallům a jejich chtěnosti v rámci redistribuce bohatství ve společnosti. Tento windfall ale opět není přiléhavým vzhledem k zákonné definici poplatníka windfall tax a požadavku na výkon činnosti, který je odměňována daní sankcionovaným protiplněním (tj. daněným příjmem).

2.2.5 Regulatorní windfally

Pátou kategorií windfallů je regulatorní windfall, který je výsledkem regulatorních zásahů. Rozlišení mezi zisky, které by vzešly z volného trhu a zisky, které jsou výsledkem regulatorního působení na trhu je ale velmi obtížné.[23] Nemusí tomu tak být ale ve všech případech, jak ukazují například statní transfery (konkrétně např. dotace) poskytované za účelem dosažení zákonodárcem stanovených a žádaných cílů. S ohledem na to, že jsou tyto dotační windfally běžně výsledkem působení zákonodárce, tak je jejich sankcionování daní z jeho strany špatně představitelné a spíše nese formu jejich rušení pro futuro.[24] Ne vždy musí být ale regulatorní windfall natolik zřejmý jako v případě státních transferů. Může mít i formu regulatorních zásahů spočívajících např. ve specifických nárocích konstituovaných právními předpisy a různými dalšími zásahy moci zákonodárné a výkonné. Těmi můžou být třeba požadavky na snižování

[22] Lichnovský, O., Vučka, J., Křístek, L. *Trestní právo daňové, 2. vydání.* C. H. Beck, 2023, s. 5.

[23] Hurt. *The Windfall Myth*, s. 16-17.

[24] Přes špatnou představitelnost těchto daní se objevily i v českém právním prostoru a to např. v případě fotovoltaických elektráren viz: Hospodářské noviny: Windfall tax i za letošek? Musí se zvážit, zda to nezklame důvěru v právo, míní legislativní rada [online]. *Vláda České republiky*. 24. 10. 2022. [cit. 10. 2. 2025]. https://vlada.gov.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/michal_salomoun/z-medii/hospodarske-noviny-windfall-tax-i-za-letosek--musi-se-zvazit--zda-to-nezklame-duveru-v-pravo--mini-legislativni-rada-201114/

emisí vedoucí k odstávkám vysoko emisních energetických zdrojů nebo pohyby měnověpolitických sazeb stanovované ze strany České národní banky.

Jak již bylo nastíněno výše, česká windfall tax měla dopadnout mj. na energetický sektor, který je dlouhodobě v rámci Evropské unie v útlumu. Jak vyplývá z dat Eurostatu, svého vrcholu produkce elektrické energie v Evropské unii dosáhla v roce 2008, kdy vyšplhala do výše 2999 TWh, v energeticky přelomovém roce 2022 pak byla tato produkce o 5,8 % nižší na úrovni 2824 TWh.[25]

Snižující se produkce měla více příčin. Kromě snah o rozšíření obnovitelných zdrojů na úkor těch fosilních svou roli hrál i pokles výroby z jaderných zdrojů. Z dat vyplývá, že produkce elektrické energie z fosilních zdrojů klesla od roku 2008 o zhruba 40 % a z jaderných zdrojů o více než 30 %.[26] Produkce ze zdrojů obnovitelných pak vzrostla o 50 %, tento nárůst byl ale stále nižší než pokles u zdrojů fosilních a jaderných, čímž je do velké míry vysvětlen deficit mezi lety 2008 a 2022.[27] Tento pokles a orientace na tzv. nestabilní energetické zdroje má minimálně z části regulatorní základ daný zejména urychlenou snahou dosáhnout poklesu emisí o 50 % do roku 2030 oproti roku 1990,[28] úbytek vlastní energetické produkce pak v plném rozsahu odhalila až válka na Ukrajině a s ní spojené omezení dodávek energetických zdrojů do Evropské unie vycházející např. z článku 3n nařízení Rady (EU) 833/2014 ze dne 31. 7. 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině, ve znění pozdějších předpisů, tedy další regulatorní zásah evropského zákonodárce, ale z jiného důvodu než ten předcházející emisní opatření.

Ve svém důsledku pak kombinace těchto zásahů vyvolala skokové nárůsty cen energií, ze kterých profitovala část odvětví, na které míří windfall tax (dle § 17c odst. 6 a) až j) ZDP zejména *„těžaři ropy, černého uhlí, zemního plynu, výrobci produktů z těchto surovin, výrobci elektřiny,*

[25] Electricity and heat statistics [online]. Eurostat. [cit. 1. 1. 2025]. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Electricity_and_heat_statistics

[26] Tamtéž.

[27] Tamtéž.

[28] 2030 climate targets [online]. European Comission. [cit. 1. 1. 2025]. https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-targets_en

prodejci a dopravci výše popsaných surovin“). Windfall tax ale nerozlišuje mezi tím, který regulatorní zásah nárůst ceny resp. „neočekávané zisky“ způsobil, jestli počáteční redukce výrobních zdrojů v rámci Evropské unie nebo až sankce a další vlivy následující válku na Ukrajině. Nárůst zisků oproti minulým obdobím je tak v očích české windfall tax primárně vnímán prizmatem druhé regulatorní události, tedy omezením spojeným s válkou na Ukrajině, jak vyplývá i z citací ministra financí výše.

Pokud pak jde o potenciální regulatorní windfall u bankovních institucí, dle výše popsaných slov ministra financí šlo o důsledek zvýšení měnověpolitických sazeb ze strany České národní banky, tj. regulatorní zásah v souladu s § 23 zákona č. 6/1993 Sb., zákon České národní rady o České národní bance (dále jen „zákon o ČNB“).

Jak zisky bankovních institucí, tak energetických společností by dle výše zmíněného šlo materiálně podřadit pod regulatorní windfally, ale stěžejní pro výklad je zde i záměr normotvůrce, který dle výše popsaných citací poměrně jasně stanovil důvody pro zahrnutí obou sektorů. U bankovních institucí byl stěžejní nárůst úrokových sazeb, u energetických společností pak nárůst zisku spojený s válkou na Ukrajině. Zatímco první jmenovaná skupina je dle úmyslu zákonodárce poměrně zřejmým příkladem regulatorního windfallu, který byl dán nastíněnou změnou měnověpolitických sazeb, tak u energetických společností přetrvává problém, o kterém hovoří Hurt, a to nalezení hranice mezi zisky, které by vzešly z volného trhu a těmi, které jsou výsledkem regulatorního působení.[29]

S ohledem na problematičnost dělení na regulatorními windfally a windfally zasloužené tato práce zakotvuje myšlenkové schéma založené na blízkosti kauzálního nexu mezi regulatorním zásahem a windfallem. Nejtradičnější regulatorní windfall by se pak měl skládat pouze ze dvou kroků:

- Regulatorní zásah
- Windfall (primární důsledek regulatorního zásahu)

Jak ale vyplývá z výše popsané definice regulatorních windfallů a příkladu s měnověpolitickou regulací, regulatorní windfall nemusí být výsledkem pouhých dvou kroků, ale schéma může nabýt i podoby tříkrokové, přičemž stále půjde o regulatorní windfall, i když příčinná souvislost každým dalším krokem může slábnout. Schéma by pak vypadalo následovně:

[29] Hurt. *The Windfall Myth*, s. 16-17.

- Změna měnověpolitických sazeb České národní banky (regulatorní zásah)
- Změna tržních sazeb např. u úvěrů a jiných bankovních produktů komerčních bank (primární důsledek regulatorního zásahu, ale nikoliv windfall)
- Windfall (sekundární důsledek regulatorního zásahu, resp. primární důsledek primárního důsledku regulatorního zásahu)

Tříkrokové schéma je sice již blíže windfallům zaslouženým, ale umožňuje lépe rozlišit nuance mezi regulací a volným trhem než jednodušší dvoukrokové schéma, které opomíjí důležité dopady regulace, kteréžto jsou teprve zdrojem windfallů. Tímto se tak práce za účelem lepší distinkce mírně odklání od striktnějšího pojetí Hurt, kterému lépe vyhovují windfally jako primární důsledky regulace.

Pro účely této práce tak za regulatorní windfall budou standardně považovány windfally splňující popsané dvou či tříkrokové schéma. Vícekrokové schéma by pak naopak nemělo být pod regulatorní windfall podřazeno, pokud nebude vykazovat dostatečně úzké napojení na regulaci jinou formou. Regulatorním windfallem by pak neměl být ani windfall splňující tříkrokové schéma, pokud by byla kontinuita tohoto schématu narušena výrazným teleologickým korektivem. Výše popsané schéma tak není dogmatem, ale spíše nástrojem pro analýzu možných regulatorních windfallů a jejich dílčích částí.

Pro českou windfall tax dopadající na finanční instituce bylo schéma již nastíněno. Pro energetické společnosti by pak toto schéma regulatorních windfallů mohlo vypadat následovně:

- Upřednostnění obnovitelných zdrojů před fosilními (regulatorní zásah)
- Snížení domácí produkce energie a její nižší stabilita s ohledem na charaktere obnovitelných zdrojů (primární důsledek regulatorního zásahu)
- Vyšší cena energie (sekundární důsledek regulatorního zásahu, ze kterého plyne windfall)

Popsané schéma ale vychází z výše nastíněné teze, která válku na Ukrajině vnímá pouze jako katalyzátor nárůstu cen, který již byl neodvratně dán předchozí regulací, nikoliv jakožto samostatného primárního původce regulatorního windfallu. Normotvůrce se ale s touto tezí rozchází, jelikož v rámci teleologického rozboru jakožto argument pro zavedení daně energetickou politiku nezmínil. Jako výchozí důvod zavedení

daně byla stanovena válka na Ukrajině, přičemž regulatorním vyjádřením této války a jejích dopadů na energetiku je mj. výše popsané nařízení Rady (EU) o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině. Schéma odpovídající vyjádření normotvůrce by pak mohlo vypadat následovně:

- Normotvorba Evropské unie spojená s válkou na Ukrajině (regulatorní zásah)
- Snížení externích energetických dodávek a tím zvýšená nestabilita vlastní energetické produkce spojené s charakterem obnovitelných zdrojů (primární důsledek regulatorního zásahu)
- Vyšší cena energie (sekundární důsledek regulatorního zásahu, ze kterého plyne windfall)

Zatímco u měnověpolitických sazeb je kauzální nexus mezi jejich změnou a tržními sazbami komerčních bank zřejmý a je i podpořen teleologickým rozborem normotvůrce, tak u energetických společností je zjevné, že ani vyjádření ve schématu nedokáže plně rozkrýt původ windfallů s ohledem na dlouhodobou složitost vztahů charakterizujících energetický průmysl, kdy je možné původce vysokých zisků společností vnímat nejen ve válce na Ukrajině, ale i v dlouhodobé Unijní energetické politice.

Krom toho, že lze pro zvýšené ceny energií nalézt více regulatorních důvodů, tak zde budou i aspekty, které nemají přímou regulatorní povahu, které cenu energií ovlivňují (nalézání zdrojů surovin, technologický pokrok, amortizace stávajících zdrojů aj.). Sám normotvůrce pak při vysvětlení konstrukce windfall tax nezmínil, že jde o regulatorní windfall, ale pouze ji spojil s válkou na Ukrajině jakožto geopolitickou událostí v širším (nikoliv pouze regulatorním) smyslu. Za důvod pro zavedení windfall tax pro energetický sektor nelze považovat pouze regulaci na úrovni Evropské unie, ale je nutné pod tento důvod podřadit veškeré další regulatorní i neregulatorní vlivy spojené s válkou na Ukrajině. Z výše popsané definice by tak nemělo jít o plnohodnotný regulatorní windfall.

S ohledem na složitost distinkce danou mj. vymezením normotvůrce a slabším kauzálním nexem nelze závěr o kategorizaci energetických windfallů postihovaným českou windfall tax učinit v rámci analýzy regulatorních windfallů a bude nutné postoupit do poslední doposud nevyjmenované kategorie, kterou jsou windfally zasloužené.

2.2.6 Zasloužené windfally

Definice zasloužených windfallů spočívá v tom, že jsou odměnou za činnost, kterou by jinak beneficient nepodnikl, pokud by za ni nebyl tímto způsobem odměněn. Většinou by tak měla zahrnovat určité náklady na straně beneficienta, a to například v podobě práce nebo kapitálové investice. Hurt do této kategorie zařazuji např. i výhru v loterii a jiné činnosti, které společensky nemusí být příliš pozitivně vnímány, jelikož jsou založené na spekulaci nebo štěstí.[30]

Jak je patrné z výše popsaných definic jednotlivých windfallů, jejich vzájemná diferenciace není založená na míře příjmu, ale způsobu nabytí, který je rozhodný pro jejich společenskou škodlivost či prospěšnost. Z tohoto členění ale vybočují podkategorie zasloužených windfallů, ty jsou totiž dále členěny na zasloužené windfally běžné a zasloužené windfally excesivní.[31] Problém v tomto členění ale je v pomyslné hranici mezi nimi, jelikož se od sebe neliší ve způsobu nabytí, ale pouze v tom, jak přesahují určitou neostrou mez.

Jak je patrné z výše popsaných diferenciací mezi jednotlivými windfally, zasloužené windfally (a to i ty excesivní) se způsobem nabytí i vlivem na společnost liší od ostatních. Ač v očích společnosti můžou být excesivní windfally vnímány často podobně negativně jako např. windfally klasické, tak v teorii by neměly působit společenskou újmu, a naopak by měly stejně jako zasloužené windfally běžné být pro společnost pozitivní, jelikož neomezená možnost zisku je v byznysu efektivní motivací pro investice a inovace.[32] Z výše zmíněného tak vyvstává legitimní otázka, proč tedy rozlišovat mezi excesivními zasloužených windfally a windfally zasloužených běžných.

Možným viníkem může být společnost a v důsledku zákonodárce, který se prostřednictvím práva a odlišného přístupu k zasloužených windfallům snaží před nimi chránit některé osoby a vyvažovat tak distribuci zdrojů ve společnosti,[33] a to například za účelem udržení tzv. sociálního smíru. Právní úprava tak touto formou narušuje tržní prostředí za účelem distinkce mezi ještě přípustnými zisky a těmi už nepřípustnými, a to i když jsou nabyty zákonem aprobovaným způsobem.

---

[30] Hurt. *The Windfall Myth*, s. 18.

[31] Tamtéž, s. 19.

[32] Tamtéž, s. 22.

[33] Tamtéž.

Tato distinkce je ale velmi problematická podobně jako snaha připodobnit zasloužené windfally např. k těm klasickým, jelikož jde opět o potenciální likvidaci motivace pro investory, zaměstnavatele, inovátory a další subjekty klíčové v rámci růstu ekonomik, které by bez vidiny potenciálních excesivních zasloužených windfallů provozovaly svou činnost v menším rozsahu nebo by ji neprovozovaly vůbec. Samotné hledání hranice mezi zasloužených windfally běžnými a těmi excesivními ze strany zákonodárce je pak velmi obtížné a často škodlivé pro adresáty, kterými jsou tržní subjekty potažmo společnost jako celek. Pravděpodobné pak je, že tržní subjekty dokáží tyto ekonomické zákonitosti ohodnotit efektivněji než zákonodárce a v dlouhodobém horizontu tak prospět tržním dynamikám a společnosti jako celku více.[34]

I přes výše popsané je ale sankcionování excesivních zasloužených windfallů inherentní součástí českého právního řádu. Zákonodárce totiž zakotvil v občanském zákoníku v § 1793 až § 1796 dvojici institutů, které míří směrem tohoto windfallu, kdy prvním z nich je neúměrné zkrácení a druhým lichva. Lichva ale nebude splňovat výše popsanou definici zasloužených excesivních windfallů, jelikož jejím pojmovým znakem je zneužití „tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyslnosti druhé strany" s cílem získání plnění v hrubém nepoměru. Jako taková bude lichva spíše zapadat mezi nezákonné windfally, jelikož je zde patrný záměr zákonodárce sankcionovat společensky škodlivé chování, což potvrzuje i trestněprávní vyjádření lichvy v rámci § 218 trestního zákoníku. Naopak institut neúměrné zkrácení využití výše popsaného lichevního nátlaku nevyžaduje a rozhodné pro něj je jen plnění v hrubém nepoměru. Institut neúměrného zkrácení pak obsahuje řadu korekčních prvků, jelikož se ho nelze dovolat v případě, kdy beneficient nevěděl ani vědět nemusel o skutečnosti zakládající nepoměr vzájemných plnění. Jak vyplývá z § 1793 odst. 2 občanského zákoníku, rovněž se institut nepoužije v případě „*nabytí na komoditní burze, při obchodu s investičním nástrojem podle jiného zákona, v dražbě či způsobem postaveným veřejné dražbě naroveň, ani pro případ sázky nebo hry, anebo při narovnání nebo novaci, pokud byly poctivě učiněny*." Zároveň se institutu nelze dovolat, pokud nepoměr plnění vyplývá ze zvláštního vztahu mezi stranami, v případě darování, pokud si je strana vědoma toho, že protiplnění je neodpovídající, nebo tehdy, pokud nelze výši zkrácení zjistit.

[34] Hurt. *The Windfall Myth*, s. 22-23.

Ustanovení se nepoužije ani v případě, kdy jde o neúměrné zkrácení v rámci podnikání.

Z množství korekčních prvků i jejich zaměření (mj. podnikání, investice a spekulace) je zřejmé, že si byl zákonodárce vědom možných negativních tržních důsledků dělení zasloužených windfallů způsobem popsaným v této podkapitole. Vedle toho nestanovil pevnou hranici (např. procentuální), kdy již o excesivní zasloužený windfall sankcionovaný ustanovením jde a kdy ještě nikoliv. Ustanovení § 1793 odst. 1 občanského zákoníku pouze neurčitě stanovuje, že zkrácená strana se může dovolávat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena. Volnost uvážení rozhodovat o nadměrnosti zaslouženého windfallu je tak v obecné rovině v České republice dána především soudům.

Jak vyplývá z recentní judikatury Nejvyššího soudu: *„…v poměrech současné právní úpravy, která žádnou konkrétní hranici představující neúměrné zkrácení nestanoví, lze za výchozí pravidlo považovat zákaz zkrácení přes polovic. Jinak řečeno hrubým nepoměrem vzájemných plnění bude hranice zhruba do poloviny vzájemných plnění (rozpětí 45 až 55 %), od níž se soud odchýlí pouze, budou-li pro to zvláštní důvody*.“[35] Jinými slovy o neúměrné zkrácení dle soudní praxe půjde v případech, kdy zkrácená strana dostane za své plnění pouze ekvivalent poloviny jeho hodnoty.

Jak ale bylo naznačeno výše, sankcionování zasloužených excesivních windfallů v rámci podnikatelských vztahů prostřednictvím neúměrného zkrácení je vyloučena s ohledem na § 1797 občanského zákoníku. Windfally v podnikatelském vztahu jsou pak regulovány primárně přes ochranu slabší strany v § 433 občanského zákoníku a zánik nemravných, nemožných či s veřejným pořádkem rozporných závazků prostřednictvím absolutní neplatnosti konstituované § 588 občanského zákoníku. Z výše nastíněného je patrné, že zásahy zákonodárce jsou ve vztahu k excesivním windfallům v podnikatelských vztazích velmi zdrženlivé a snaží se pokrývat jen ty nejextrémnější případy, které už se svou povahou (zásahy do veřejného pořádku či nemravností) mohou blížit spíše nezákonným windfallům s ohledem na jejich možnou potenciální společenskou škodlivost.

[35] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2022, sp. zn. 33 Cdo 42/2021.

2.2.7 Windfally v praxi a kategorizace windfallů postihovaných českou windfall tax

Jak je patrné z výše popsaných definic jednotlivých windfallů, jejich vzájemná diferenciace není založená na míře příjmu, ale způsobu nabytí, který je rozhodný pro jejich společenskou škodlivost či prospěšnost, což je v souladu se slovníkovou definicí pojmu windfall nastíněnou výše. Výjimkou je pouze sekundární členění zasloužených windfallů na zasloužené windfally běžné a excesivní, které je ale i v rámci teorie zpochybňováno s ohledem na obtížnost hledání hranic mezi nimi,[36] ale u něhož je diferenciačním kritériem právě míra příjmu. V praxi je ale aplikováno, a tak (jinak poměrně jednoznačné) dělení windfallů značně ztrácí na své zřetelnosti a snižuje právní jistotu adresátů.

V rámci výše popsané kategorizace a podřazení příjmů postihovaných českou windfall tax pod jednotlivé windfally, nepůjde o nezákonný, neoprávněný, klasický ani bezplatný windfall, jak bylo nastíněno v předcházejících podkapitolách. Jedinými vhodnými kategoriemi se tak jeví regulatorní windfally a windfally zasloužené, kdy druhá jmenovaná skupina funguje jako subsidiární kategorie pro případy, kdy windfall nezapadá do žádné ze speciálních kategorií.

O regulatorních windfallech by bylo možné s větší mírou jistoty uvažovat v případě zdanění bankovních institucí, i když i tehdy by bylo nutné hlouběji analyzovat jejich windfally a případně je rozdělit na ty regulatorního původu a na ty, které by spadaly mezi zasloužené windfally, které by pak mohly být zákonodárcem klasifikovány jako excesivní. V případě energetických společností je pak toto dělení ještě náročnější, jelikož rozklíčovat jednotlivé vlivy na regulatorní a jiné se jeví jako prakticky nemožné s ohledem na jejich vzájemnou provázanost a komplexitu energetického průmyslu.

Jak ale vyplývá z výše zmíněného, normotvůrce obdobnou klasifikaci energetických windfallů neučinil. Z jeho záměru je patrná primárně vůle zdanit zisky, které mu v rámci energetického sektoru připadají neočekávané či nadměrné a klade je za vinu nikoliv regulatornímu rozhodnutí, ale válce na Ukrajině jako geopolitické události mimo vlastní regulatorní vliv. Z těchto a výše popsaných skutečností tak vyvozuji závěr, že ač by některé zisky z energetického průmyslu podléhající české windfall tax mohly být materiálně klasifikovatelné jako windfally regulatorní, tak

[36] Hurt. *The Windfall Myth*, s. 23.

půjde v případech energetických společností o windfally zasloužené, které byly zákonodárcem klasifikovány jako excesivní.

V případě windfallů finančních institucí je pak plnohodnotně splněno tříkrokové schéma regulatorních windfallů a je podpořeno teleologickým korektivem normotvůrce, tudíž jsou touto prací považovány za windfally regulatorního původu.

3 Windfall tax v historické perspektivě

Pro pochopení dnešního pojetí windfall tax a pro účely komparace v rámci této práce je podstatná deskripce a analýza obdobných historických institutů, které položily základ pro windfall daně dnes. Windfall daně a jejich obdoby totiž nejsou novým nástrojem a jejich historické obdoby tak mohou sloužit jako výchozí bod pro historickou komparaci. Tato kapitola tak nastíní historickou perspektivu windfall daní ve středověku, z nichž se později vyvinuly jejich obdoby v podobě novodobých válečných daní, na které později navázaly windfall daně zaváděné při ekonomických šocích. V závěru kapitoly dochází ke komparaci, která nachází odlišnosti a podobnosti mezi českou windfall tax a historickými aplikacemi obdobných institutů.

3.1 Aplikace windfall daní a jejich obdob v historické perspektivě

Ve spojení s válečnými konflikty se zvýšená ekonomická zátěž v historii nezřídka kdy přenášela na subjekty, které buď z konfliktů přímo profitovaly nebo jen válkou nestrádaly tolik jako subjekty jiné.

Ve středověku tato teze vycházela z doktríny nezbytnosti, kdy v zájmu království a jeho bezpečnosti mohl vládce požadovat plnění od svých poddaných a ti měli povinnost mu je vydat.[37] Tuto doktrínu formovanou mj. mezinárodním právem lze chápat jako překlenutí mezery mezi realitou právní a realitou politickou.[38] Umožňovala tak monarchům v případě nouze sáhnout po (za běžné situace) nemyslitelných nástrojích.

V případě stoleté války byla „windfall tax“ spojená s doktrínou nezbytnosti plněním účelovým, které bylo navázáno na válečné cíle. Anglický král Jindřich III. tuto doktrínu využil k ospravedlnění daní, které měly za cíl zajistit vítězství ve stoleté válce. Obdobné snahy byly i na druhé straně průlivu La Manche, kde ale byly méně úspěšné.[39]

---

[37] Gerald, L. H. War and the emergence of the English parliament, 1297-1360. *Journal of Medieval History*. 1976, roč. 2, č. 1, s. 36.

[38] Wolf-Phillips, L. Constitutional legitimacy: A study of the doctrine of necessity. *Third World Quarterly*. 1979, roč. 1, č. 4, s. 102.

[39] Gerald. *War and the emergence of the English parliament*, 1297-1360, s. 37.

Důvodem pro oslabenou aplikaci doktríny nezbytnosti ve Francii mohlo být i výrazně odlišné uspořádání politických sil, kdy zdanění schválené parlamentem v Anglii předpokládalo širokou podporu od adresátů z řad šlechty, která u jednostranného uložení této povinnosti ve Francii ze strany striktně absolutistického monarchy absentovala.[40] Anglický úspěch ve zdaňování (potažmo i v samotné stoleté válce) pak vyplýval i z charakteru války, která byla válkou obranou,[41] tudíž aplikace doktríny nezbytnosti nebyla ze strany krále jen zastřenou snahou ke zvýšením příjmů království, ale skutečným odkazem na rizika, která hrozila v případě porážky, a to nejen anglické monarchii, ale i šlechtě samotné.

V duchu konstatování Miltona Friedmana o staletí později: „*Nic není tak trvalé jako dočasný vládní program*."[42] (k válečným daním tuto myšlenku formuloval ještě dříve Sydney Buxton)[43], i dočasná účelová plnění během stoleté války začala nabývat trvalý charakter.[44] Kromě přímého zdanění světské a duchovní složky společnosti podstatnými příjmem byly i zátěže vývozu vlny nebo kůží.[45] Neopominutelnou součástí válečného plnění byly pak i tradiční složky feudálních vztahů jako poskytnutí branců a rytířů[46], které lze považovat za windfall tax *sui generis* s ohledem na odlišnost hospodářské politiky dnešní od té středověké, která ještě stále právě např. formou feudálních vztahů akcentovala barter a nepeněžní transakce.

---

[40] Popsaný stav ve Francii může připomínat přístup českého normotvůrce, který výrazně zredukoval rozsah připomínkového řízení u české windfall tax (viz níže) a svým způsobem se tak přiblížil k absolutistickému pojetí windfall daně, které vede ke zvýšené snaze o optimalizaci s ohledem na nedostatečnou veřejnou debatu, vysvětlení daně jejím adresátům a její právní problematičnost (více v dalších kapitolách).

[41] Gerald. War and the emergence of the English parliament, 1297-1360, s. 37.

[42] Friedman, M., Rose, D. F. *Tyranny of the Status Quo*. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich, 1984, s. 115.

[43] Buxton, S. Finance and Politics. An Historical Study, 1783-1885. *Journal of the Institute of Bankers*. 1888, roč. 9, s. 624.

[44] Gerald. War and the emergence of the English parliament, 1297-1360, s. 38.

[45] McFarlane, K. B. War, the Economy and Social Change: England and the Hundred Years War. *Past & Present*. 1962, č. 22, s. 6.

[46] Guangling, M. The Feudal Contract and the Monarchy in Medieval England. *Social Sciences in China*. 2023, roč. 44, č. 2, s. 114.

Kategorizace výše popsaných windfallů a v důsledku i daní pod moderní kategorie, které byly nastíněny v předchozí kapitole, se může jevit jako obtížná. Problémem z moderní perspektivy může být nalezení windfallu, který je ve spojení s doktrínou nezbytnosti podkladem pro zavedení windfall tax. Zatímco u daňové či celní zátěže prodeje a exportu kůží nebo vlny si lze windfall jednodušeji představit s ohledem na zvýšenou poptávku po materiálu ze strany armády a s tím i rostoucí cenu, tak v případě odvodů vojáků a obdobných plnění ze strany poddaných je windfall uchopitelný hůře.

Přehlednost problematiky neulehčuje ani situace, kdy plnění v rámci stoleté války bylo charakterizováno jako účelové, což by v dnešní terminologii místo dani odpovídalo spíše poplatkům.[47] Tímto terminologickým rozkolem ale může trpět i česká windfall tax, jelikož normotvůrce jí rovněž stanovil jednoznačný účel popsaný v předchozí kapitole, a to vykompenzovat mimořádné výdaje spojené s vysokými cenami energií mimořádnými příjmy. Určitý smíšený charakter windfall daní s poplatky (který je patrný i s dalších aplikací windfall tax v dalších podkapitolách) tak lze považovat za do jisté míry inherentní součást windfall daní a tím pádem by neměl být překážkou pro podřazení válečných plnění v Anglii za stoleté války pod pojem windfall tax.

Pokud pak jde o windfall sankcionovaný např. odvody vojáků, pak pomyslným neočekáváným ziskem může být nákladnější standard bezpečnosti či ochrany, který ve válečné době svým poddaným monarchie slíbila zajistit. S ohledem na jeho vyšší nákladovost než v dobách mírových, pak normotvůrce může považovat za spravedlivé tento dražší a potenciálně kvalitnější standard bezpečnosti kvalifikovat jako windfall, který je postihovaný odvody. Z hlediska kategorizace pak v tomto případě může jít o windfall regulatorní, který je důsledkem rozhodnutí panovníka a parlamentu vydržovat armádu chránící poddané povinné k dani. Jako v případech popsaných v předchozí kapitole i zde lze s ohledem na neostrou hranici mezi zisky pocházející z tržního prostředí neregulovaného a regulovaného[48] argumentovat tak, že jde o windfall zasloužený excesivní, ale dle mého názoru je tato argumentační linie spíše slabší s ohledem na silný kauzální nexus mezi regulatorní složkou a

[47] Kubátová, K. *Daňová teorie a politika - 7., aktualizované vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 16.

[48] Hurt. *The Windfall Myth*, s. 16-17.

windfallem, který lze vyjádřit za užití nastoleného schématu regulatorních windfallů následovně:

- Rozhodnutí panovníka a parlamentu svolávající armádu a stanovující vyšší ostrahu (regulatorní zásah a důsledek válečného konfliktu)
- Zvýšená bezpečnost pro šlechtu, duchovenstvo i poddané (primární důsledek regulace a windfall)

Na základě schématického rozboru se tak tato práce přiklání k tomu, že jde v případě odvodu vojáků o windfall regulatorní. Naproti tomu v případě daní a cel u kůží a vlny může převažovat argument, že jde o windfall zasloužený excesivní, jehož nadměrnost vyplývá z válečného konfliktu. Válečný konflikt jako takový sice lze vnímat jako důsledek společenské regulace v širším smyslu. Standardně je zahájen např. vyhlášením války, který lze chápat jako regulatorní zásah. Kauzální nexus mezi regulací a nadměrnými zisky je zde ale už poměrně vzdálen, jak vyplývá z následujícího schématického vyjádření:

- Vyhlášení války (regulatorní zásah)
- Vypuknutí války (primární důsledek regulatorního zásahu)
- Zvýšená poptávka po produktech nutných pro válku (sekundární důsledek regulatorního zásahu)
- Zisky spojené se zvýšenou poptávkou (terciární důsledek regulatorního zásahu a windfall)

S ohledem na schématem vyjádřenou čtyřkrokovou vzdálenost windfallu od regulace a skutečnost, že válka ani její vyhlášení nejsou tradičním regulatorním zásahem, který by byl podřazován pod regulatorní windfally, tak se tato práce přiklání k tomu, že v případě daní a cel z kůží a vlny nešlo o regulatorní windfall. Tato teze je pak konzistentní i s paralelní situací války na Ukrajině, kde válka jako taková nebyla v rámci předchozí kapitoly zařazena jako regulatorní zásah způsobilý založit regulatorní windfall. Až případné právní akty s ní spojené by tuto způsobilost měly, jak vyplývá například ze svolání armády[49] se kterým byl spojen bezpečnostní windfall sankcionovaný vojenskými odvody výše.

[49] Obdobou tohoto regulatorního zásahu spojeného s válkou v případě války na Ukrajině bylo výše popsané rozhodnutí o omezení importu fosilních zdrojů z Ruska dle nařízení Rady (EU) 833/2014 ze dne 31. 7. 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem Ruska destabilizujícím situaci na Ukrajině, ve znění pozdějších předpisů.

3.2 Daně z nadměrných zisků během první poloviny 20. století

Jak bylo nastíněno v předchozí podkapitole, fenomén daní z nadměrných zisků jakožto formy windfall tax nabýval na významu především v souvislosti s válečnými konflikty, jakožto typickými šokovými událostmi postihujícími celou ekonomiku. V pozdním novověku už se ale ani tak nezaštitovaly doktrínu nezbytnosti spojenou s feudální vládou, ale spíše prostými rozpočtovými potřebami válečných ekonomik. V roce 1915 se postupně daně z nadměrných zisků moderního střihu rozšířily z Dánska do zbytku světa[50] a v různých obdobách se uplatnily v obou světových válkách.

Už během první světové války došlo k aplikaci různých přístupů ke konstrukci windfall tax. Nejběžnější pak spočíval v určení „přiměřené" návratnosti investovaného kapitálu (v angličtině *return on invested capital*, dále jen „ROIC"). Částka nad dané procento pak byla podrobena zvýšené sazbě. K této metodě pak přistoupila Kanada, Itálie nebo Rusko. Zatímco Kanada v roce 1916 aplikovala 25% sazbu daně nad 7% ROIC, tak Rusko a Itálie přistoupili k progresivní dani. V případě Itálie byla hranice ROIC 8 % s progresivní sazbou 12 % až 35 %. Rusko pak rovněž vycházelo z ROIC 8 %, ale progresivní sazba byla 20 % až 40 %. Španělsko rovněž vycházelo z progresivní konstrukce daně zahrnující ROIC, ale formulovalo ji prostřednictvím stupňovitého schématu, kdy sazba windfall daně rostla z 20 % při ROIC 7,5 % postupně až na 40 % při ROIC 50 %. Odchylnou úpravu pak aplikovalo Nizozemí, které přistoupilo k určení přiměřeného zisku prostřednictvím průměru z předchozích tří let, aplikována byla pak progresivní sazba od 10 % do 30 %.[51]

Velká Británie pak kombinovala oba postupy, když umožňovala poplatníkovi si zvolit, jestli má daň vycházet z předválečných zisků nebo z ROIC. Spojené státy americké pak zavedly dvojí formu válčeného zdanění, přičemž poplatník byl povinen přistoupit k té formě, která představovala vyšší zaplacenou daň. První z nich byla daň z nadměrných zisků, která v sobě zahrnovala přiměřený zisk ve výši 3.000 USD v kombinaci s 8% ROIC. Nad touto úrovní pak zisk podléhal progresivní dani s pásmy

[50] Hebous, S. Has the Time Come for Excess Profit Taxes? *EconPol Policy Brief*. 2023, roč. 7, č. 49, s. 1.

[51] Hebous, S., Prihardini, D., Vernon, N. *Excess Profit Taxes: Historical Perspective and Contemporary Relevance*. International Monetary Fund, 2022, s. 10-11.

30 % a 65 %. Vedle této daně pak byla zavedena daň z válečných zisků, která vycházela z průměru předválečných let 1911 až 1913 s korekcí ve výši 10 % růstu nebo poklesu investovaného kapitálu. Nad touto hranicí zisk podléhal 80% zdanění. K obdobné formě zdanění pak Spojené státy přistoupily i během druhé světové války s tím rozdílem, že poplatník byl povinen zvolit z obou forem tu, která představovala nižší daňovou povinnost.[52]

Tato práce se na výše popsané daně dívá optikou nastíněnou v kontextu ostatních válčených daní (stoleté války a války na Ukrajině). S ohledem na chybějící regulatorní činitel je tak vnímá jako daně postihující windfally zasloužené, které byly klasifikovány jako excesivní.

3.3 Windfall profit tax na ropu ve Spojených státech amerických v 80. letech 20. století

Windfall profit tax byla speciální, dočasná spotřební daň zavedená mezi lety 1980 a 1988 ve Spojených státech amerických.[53] Důvodem pro její zavedení byla mj. možná trochu paradoxně snaha o deregulaci trhu s ropou, který do té doby podléhal zavedeným cenovým stropům ve výši 7,66 dolaru za barel,[54] cenové stropy pak byly výsledkem mj. i postupně sílícího vlivu Organizace zemí vyvážejících ropu na nabídku ropy.[55] Zavedení windfall profit tax tak mělo zabránit skokovému nárůstu ziskovosti v rámci nově deregulovaného odvětví.[56]

Na základě kategorizace stanovené v předchozí kapitole se tak lze domnívat, že windfall profit tax je svým charakterem daní (de)regulatorního původu, jelikož skokový nárůst ziskovosti měl být dán zrušením právní úpravy. Nabízí se ovšem i druhý pohled na věc, který možná více vystihuje to, jak jednotlivé kategorie windfallů vnímá Hurt, a to, že jde spíše o windfall zasloužený kategorizovaný jako excesivní, jelikož po odstranění regulace se příjmy společností dostávají tam, kde by byly při

[52] Hebous, Prihardini, Vernon, *Excess Profit Taxes: Historical Perspective and Contemporary Relevance*, s. 10-11.

[53] Lazzari, S. *The Windfall Profit Tax On Crude Oil: Overview of The Issues*, s. 1.

[54] Tamtéž, s. 5.

[55] Miller, B. R., Easly, D. G. The Windfall Profit Tax - An Overview. *St. Mary's Law Journal*. 1980, roč. 12, č. 2, s. 415.

[56] Lazzari, S. *The Windfall Profit Tax On Crude Oil: Overview of The Issues*, s. 5.

kontinuálním fungování volného trhu bez zásahu zákonodárce, tudíž odstranění regulatorní přehrady je jen vrácením věcí do původního stavu.

Odlišný pohled ale vychází z vyjádření proponenta této daně a prezidenta Spojených států amerických v té době Jimmyho Cartera k zavedení windfall profit tax, který možné zisky plynoucí z deregulace cenových stropů ve spojení s cenou ropy na globálních trzích popsal jako excesivní a nezasloužené, a proto férové ke zdanění za účelem jejich redistribuce k nízkopříjmovým domácnostem.[57] Úmysl normotvůrce tak směřuje především k postižení zisků pocházejících z deregulace, tudíž pojetí Hurt bude prostřednictvím teleologického korektivu upozaděno ve prospěch klasifikace windfallu jako regulatorního s ohledem na bezprostřední kauzální nexus mezi deregulací a windfallem.

V praxi se pak windfall profit tax vztahovala na americkou domácí produkci ropy a její výpočet spočíval v rozdílu mezi tržní cenou ropy a stanovenou základní cenou za rok 1979 navýšenou o inflaci. Domácí produkce pak byla rozdělena do několika kategorií, ve kterých podléhala různým daňovým pásmům. Daň byla vybírána v okamžiku prvního prodeje a první kupující si ji mohl odečíst jako výdaj od daně z příjmů. Doba účinnosti daně pak byla nastavena tak, že pokud kumulativní daňový výběr dosáhl v jakémkoliv měsíci od ledna roku 1988 cílové částky 227,3 mld. dolarů, pak měla daň postupně pozbývat účinnosti tempem 3% snížení sazby za měsíc po dobu 33 měsíců. Pokud by kumulativního cíle výběru dosaženo nebylo, pak plná účinnost daně měla trvat až do roku 1991 s tím, že by k jejímu postupnému útlumu došlo výše popsaným 3 % snižováním až v druhé polovině roku 1993. Výše popsaného kumulativního výběru nakonec před rokem 1991 sice dosaženo nebylo, ale daňová úprava nakonec i bez toho pozbyla účinnosti před nastíněným postupným utlumením, a to derogací prostřednictvím dodatku zákona č. 100-418 známého pod názvem *Omnibus Trade and Competitiveness Act* v roce 1988.[58]

Jak je patrné z výše zmíněného, daň se zaměřovala pouze na příjmy z prodeje ropy, tudíž na rozdíl od české windfall tax nezahrnovala

[57] Windfall Profits Tax Legislation Statement on House of Representatives Approval of the Legislation [online]. The American Presidency Project. [cit. 6. 2. 2025]. https://www.presidency.ucsb.edu/documents/windfall-profits-tax-legislation-statement-house-representatives-approval-the-legislation

[58] Lazzari, S. *The Windfall Profit Tax On Crude Oil: Overview of The Issues*, s. 1-4.

většinu energetického průmyslu nad určitý rozsah. Rozdílný je pak i přístup k výběru zdaňovaných příjmů, zatímco americká windfall profit tax postihuje pouze příjmy z prvního prodeje ropy, tak česká windfall tax v souladu s § 18 odst. 1 ZDP postihuje veškeré druhy příjmů společností podnikajících ve vybraných odvětvích a splňujících podmínky § 17c ZDP, které nejsou vyjmenovány ve výčtu § 18 odst. 2 ZDP. Daň je tak méně zacílena a svou plošností může spíše zasahovat i zákonodárcem nepředvídané oblasti.

Rozdíl lze spatřovat i ve formě zdanění, kde americká windfall profit tax svým mechanismem odpovídá daním spotřebním, zatímco česká windfall tax je daní příjmovou. Vzájemně se pak liší i rozlišení na pásma, které použil americký zákonodárce, jelikož česká windfall tax má v souladu s § 21 odst. 5 ZDP pouze jednu sazbu, a to 60 %. Naopak obdobné znaky pak lze shledat v rámci výpočtu, kdy český (v rámci § 20ba a násl. ZDP) i americký zákonodárce přistoupil k určení jistého „férového" zisku založeného na letech minulých, který s určitým navýšením vytvářel základ, nad nímž se začala aplikovat zvýšená daňová sazba.

3.4 Windfall tax ve Velké Británii v 80. a 90. letech 20. století

Prvním výraznější využití institutu windfall tax v 80. letech ve Velké Británii se při zavedení české windfall tax zaštiťoval i ministr financí Zbyněk Stanjura, když konstatoval, že „…*Thatcherové windfall daň mířila právě na banky, které měly v té době stejně jako dnes nadměrný zisk z rychlého nárůstu úrokových sazeb*."[59] Důvodem pro zavedení sektorové windfall tax na banky ve Velké Británii v roce 1981 byly skutečně vysoké úrokové sazby[60] společně se skutečností, že banky měly být nezasaženy probíhající recesí.[61] Oficiální úroková míra Bank of England v daném období

[59] *Mimořádná daň z neočekávaných zisků bude platit od 1. ledna 2023* [online].

[60] Booth, P. Windfall taxes are no free lunch 2023 [online]. *Institute of Economic Affairs* 24. 10. 2020 [cit. 7. 2. 2025]. https://iea.org.uk/windfall-taxes-are-no-free-lunch/

[61] Seely, A. The Windall Tax [online]. *House of Commons Library*. 28. 4. 2004 [cit. 7. 2. 2025]. https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN00338/SN00338.pdf

vystoupala až na 16 %.[62] Daň byla vybírána z neúročených vkladů a její sazba byla 2,5 %. Postihla dohromady 50 bankovních společností, jejichž neúročená depozita překročila 10 mil. liber, přičemž dani podléhala jen ta část depozit nad touto úrovní.[63] V případě této daně je klasifikace windfallu provedena shodně jako u české windfall tax pro finanční instituce, kdy vychází z premisy, že měnověpolitické rozhodnutí centrální banky je přímým regulatorním činitelem, ze kterého windfall vyplývá. Z tohoto důvodu je i britská bankovní windfall tax považována za windfall tax regulatorního původu.

Složité ekonomické období konce 20. století ve Velké Británii se ukázalo jako příhodné pro aplikace windfall taxes, když v roce 1997 Gordon Brown prosadil jednorázovou windfall tax na sektor veřejných služeb, které byly dříve zprivatizovány. Předmětem této daně byl rozdíl mezi hodnotou společnosti vypočítanou jako devítinásobek jejích průměrných zisků ve čtyřech letech po privatizaci a její privatizační cenou. Sazba daně pak byla 23 %.[64]

U daně z veřejných služeb tato práce nalézá podobné historické pozadí jako u americké windfall profit tax, jelikož je přímým důsledkem (de)regulatorního zásahu a formou určitého *clawbacku* se pokouší získat zpět část prospěchu ztraceného touto deregulací. Z tohoto důvodu se dle této práce jedná i v tomto případě o windfall regulatorní.

3.5 Česká windfall tax v historické perspektivě

Česká windfall tax má svým teleologickým pozadím blízko k daním z nadměrných zisků, které byly užívány během válek, jak vyplývá z výše popsané argumentace jejího předkladatele Zbyňka Stanjury.[65] Přes teleologickou obdobnost ale nese řadu odlišných znaků.

V prvé řadě lze za netypické považovat její zaměření, kdy jednotná právní úprava spojená s válkou na Ukrajině postihuje jak bankovní sektor, tak energetiku en bloc. Nebylo tak využito konkrétních mechanismů zdanění, které by reflektovaly odlišné povahy daných sektorů. Inspiraci

[62] Official Bank Rate history [online]. *Bank of England* [cit. 8. 2. 2025]. https://www.bankofengland.co.uk/boeapps/database/Bank-Rate.asp

[63] Seely. *The Windall Tax*, 2004, s. 19-29.

[64] Tamtéž, s. 7.

[65] *Mimořádná daň z neočekávaných zisků bude platit od 1. ledna 2023* [online].

v těchto přístupech by mohl český normotvůrce nalézt ať už ve Velké Británii (v případě zdanění neúročených depozit velkých bank) nebo ve Spojených státech (v případě windfall profit tax).

Česká windfall tax se liší i od typických válečných daní 20. století, které měly spíše plošný charakter. To ale může být dáno např. skutečností, že Česká republika není přímým aktérem válečného konfliktu na Ukrajině, ale podílí se na něm pouze zprostředkovaně.

V české právní úpravě lze ale spatřovat podobnost s válečnou právní úpravou Nizozemí nebo Velké Británie, které za první světové války vycházela z tříletého předválečného průměru zisků. Zde se pak možná inspirovala i eurounijní úprava v nařízení o intervenci, ze kterého český normotvůrce vycházel.

Česká windfall tax pak dále nese znaky britské sektorové daně z roku 1981, když rovněž postihuje bankovní sektor. V obou případech dochází k zaměření na větší finanční instituce, kdy ve Velké Británii šlo o ty s neúročenými depozity nad určitou sumu a v České republice pak o ty instituce, které dosáhly rozhodného příjmu pro daň z neočekávaných zisků ve výši 6 mld. Kč.

Zahrnutí energetického sektoru by pak samostatně rovněž nebylo výjimkou, kdy k podobným opatřením přistoupily např. Spojené státy v případě těžby ropy, tehdy ale byla zvolena forma spotřební daně, nikoliv daně příjmové. Rovněž bylo odchylné pozadí zavedení daně, ke kterému došlo v souvislosti se zrušením cenových stropů na barel ropy. V případě české windfall tax naopak došlo k zavedení stropů tržních příjmů na elektřinu při současné aplikaci windfall tax. Obdobně pak i windfall tax týkající se veřejných služeb ve Velké Británii v druhé polovině 20. století byla spojená s deregulací a privatizací, na základě které pak byla windfall tax zavedena jako určitá forma ochrany před nadměrnými zisky vycházejícími z ekonomicky liberalizačního politického rozhodnutí. V případě Británie a USA tak normotvůrce windfall tax vyvažoval předchozí deregulaci, přičemž podobné kroky české windfall tax nepředcházely, naopak se česká windfall tax v podobě daně z neočekávaných zisků přidružila k regulaci ve formě stropů tržních příjmů.

Česká windfall tax tak není typickou válečnou plošnou daní postihující celou ekonomiku. Místo toho v sobě kombinuje prvky válečných daní a pozdějších windfall daní, kdy nemalá část historické inspirace pochází z britské bankovní daně. V případě energetické části windfall tax by pak bylo možné najít pojítko s americkou či britskou windfall tax na ropu a

veřejné služby, ale zde chybí předcházející deregulace, která položila základ pro tyto windfall daně.

Pro českou aplikaci windfall tax tak tato práce v historické perspektivě nenalezla obdobu, která by jí zcela odpovídala. Česká windfall tax je spíše směsicí různých mechanismů a zaměření, které se v historii windfall daní objevovaly. Nejde tak ani o daň revoluční, ale ani o daň s dlouhou historií, která by nám dávala konkrétní představu o dopadech české aplikace windfall tax jako celku. Česká aplikace a její dopady tak budou podrobněji podrobeny zkoumání v dalších kapitolách.

4 Windfall tax v mezinárodní perspektivě

Česká windfall tax vychází z práva Evropské unie, které si kladlo za cíl úpravu windfall daní na energetický sektor zkoordinovat mezi členskými státy. Této úpravě v teoretické rovině se bude deskriptivně a analyticky věnovat úvod této kapitoly. Přes koordinační snahy se ale v rámci aplikace objevily odlišné přístupy, kterým se tato kapitola bude v rámci deskripce a analýzy věnovat tak, aby mohla následně provést komparaci Unijní úpravy s českou aplikací. V závěru se kapitola bude věnovat některým přesahům, které windfall tax může mít do mezinárodního investičního práva.

4.1 Obecné základy windfall tax položené právem Evropské unie

Evropská unie se ráno 24. února 2022 probudila do zcela nové reality. Ze dne na den se téměř polovina plynu importovaného do Evropské unie[66] stala válečným nástrojem, prostřednictvím kterého Rusko financovalo svou agresi vůči Ukrajině. Evropská komise kromě jiných opatření přistoupila hned začátkem března k formulaci sdělení COM/2022/108 final ze dne 8. března 2022 (dále jen „energetické sdělení“) formulující nové energetické vztahy v Evropské unii pod hlavičkou iniciativy REPowerEU. Dle energetického sdělení vedle 40 % importu plynu v té době Evropská unie dovážela z Ruska i 27 % importu ropy a 46 % uhlí.

Energetické sdělení formulovalo obavu z dopadů na energetický trh, které plynuly z války na Ukrajině, a to zejména na nízkopříjmové domácnosti a nárůstu cen silně exponované podniky. Pojmenovalo rovněž i nástroje, které členské státy mohly využít k řešení nastalé situace. Dříve zakotveným nástrojem byla např. možnost členských států ovlivnit cenu za dodávky elektřiny na základě čl. 5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/944 ze dne 5. června 2019 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o změně směrnice 2012/27/ES. Vedle tradičních eurounijních nástrojů ale Evropská komise v rámci energetického

[66] Where does the EU's gas come from? [online]. *Council of the European Union*. [cit. 17. 2. 2025]. https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/where-does-the-eu-s-gas-come-from/#0

sdělení nastínila přímé i nepřímé poskytování likvidity a podpory podnikům a rozšíření státy podporovaných odvětví. Přelomovým bylo ale zejména konstatování, že „*za účelem financování těchto mimořádných opatření mohou členské státy zvážit dočasné zdanění neočekávaných zisků*.“ Evropská komise pak na základě zjištění Mezinárodní energetické agentury přepokládala možnost získání až 200 mld. EUR touto formou. Energetické sdělení rovněž stanovilo požadavek, aby zdanění nebylo retroaktivní. Další kritéria pro mimořádná daňová opatření byla stanovena v příloze druhé energetického sdělení. Stěžejní kritéria by se pak dala shrnout do následujících bodů:

- Omezená doba trvání a navázání na konkrétní situaci
- Citlivý přístup normotvůrce k zavádění daně v souvislosti s tržním dopadem a cenotvorbou
- Respekt normotvůrce ke skutečnosti, že část nárůstu cen je výsledkem strukturálních (nikoliv mimořádných) vlivů
- Zákaz svévole normotvůrce při výpočtu a aplikaci daně z nadměrných zisků
- Případně zdaňované neočekávané zisky mají mít jasně stanovená kritéria založené objektivními a ověřitelnými událostmi a jevy
- Vynětí předprodané elektřiny před počátkem krize ze zdanění

Na krizové energetické sdělení následně navázalo pro členské státy závazné nařízení Rady (EU) 2022/1854 ze dne 6. října 2022 o intervenci v mimořádné situaci s cílem řešit vysoké ceny energie (dále jen „nařízení o intervenci“) vycházející z čl. 122 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“). Jeho účelem bylo původně nezřetelnému nástinu nástrojů předestřenému energetickým sdělením dát konkrétní formu.

Prvním nástrojem se staly stropy tržních příjmů formulované v čl. 6 nařízení o intervenci, kdy vybrané zdroje výroby elektrické energie měly podléhat odvodům z příjmů, které by překračovaly 180 EUR na MWh. Za windfall ve formě nadměrného příjmu je tak zde v souladu s definicí v čl. 2 odst. 9 nařízení o intervenci považován „*rozdíl mezi tržními příjmy výrobců na MWh elektřiny a stropem pro tržní příjmy ve výši 180 EUR*“. Členské státy mají možnost stanovit maximální hranici příjmu i níže než zmíněných 180 EUR.

Vedle stropů tržních příjmů nařízení o intervenci rozlišuje i nadměrné zisky v odvětvích surové ropy, zemního plynu, uhlí a rafinace, které jsou dle čl. 2 odst. 18 vnímány jako zisky v účetních obdobích let 2022 a 2023, které přesahují 20% zvýšení průměrných zdanitelných

zisků ve čtyřech účetních obdobích od roku 2018. Z tohoto nadměrného zisku pak měl být v souladu s čl. 14 a násl. nařízení o intervenci hrazen solidární příspěvek. Tento příspěvek neměl být menší než 33 % a měl být aplikován vedle běžných vnitrostátních daní a dávek. Solidární příspěvek měl být v souladu s čl. 18 nařízení o intervenci dočasný a vztahovat se pouze na účetní období let 2022 a 2023 (omezená časová působnost nařízení je zdůrazněna v odst. 71 preambule nařízení o intervenci a normativně omezena čl. 22 tohoto nařízení). Nařízením o intervenci byl v čl. 17 dále konstituován požadavek na použití výnosu solidárního příspěvku na účely související s energetickou krizí. Místo solidárního příspěvku pak mohly státy dle čl. 14 nařízení o intervenci zavést rovnocenná vnitrostátní opatření, která ale měla mít podobné cíle jako solidární příspěvek a měla podléhat podobným pravidlům. K aplikaci dle čl. 14 nařízení o intervenci pak přistoupila i Česká republika.

Při bližším pohledu na stropy tržních příjmů a solidární příspěvek z nadměrných zisků je zřejmé, že oba tyto nástroje materiálně nesou znaky windfall tax. Stropy z tržních příjmů stanovují maximální příjem společnosti na 180 EUR na MWh elektrické energie, přičemž jakýkoliv příjem (slovy nařízení o intervenci „nadměrný příjem“) nad tuto úroveň má být zdaněn minimálně 90 %. Toto „zastropování“ a následné zdanění je pak dáno dle normotvůrce mimořádnými tržními příjmy výrobců a potřebou ochránit spotřebitele před extrémně vysokými cenami energií, jak vyplývá z odst. 26 preambule nařízení o intervenci. Výše zmíněné zdůvodnění vyhovuje definici windfallů potažmo windfall tax s ohledem na požadavek mimořádných příjmů, které jsou v důsledku zdaňovány jako nezasloužené nebo nadměrné. I přesto, že sémanticky se stropy tržních příjmů jako windfall tax jevit nemusí, tak svým výše popsaným charakterem definici windfall tax pro účely této práce naplňují a tato práce tak k nim v tomto smyslu bude přistupovat.

Zatímco u stropů tržních příjmů mohly existovat pochyby ohledně toho, zda se jedná o windfall tax, tak v případě nadměrných zisků (ze kterých plyne solidární příspěvek) je situace jasnější, jelikož i svou konstrukcí výrazně více připomínají mechanismy windfall daní např. americké ropné windfall profit tax, která rovněž stanovovala určitý maximální průměr zisku za předchozí období, nad kterým zisk již podléhal vyšší daňové sazbě.

Jak bylo nastíněno v analýze české windfall tax optikou regulatorního windfallu, tak v případě energetického sektoru je regulatorní charakter války na Ukrajině v kombinaci s ostatními vlivy na cenu energií

příliš abstraktní, než aby bylo možné jednoznačně konstatovat, že jde o regulatorní windfall. Pro evropskou windfall tax v podobě stropů tržních příjmů i solidárního příspěvku je pak argumentace v kontextu úmyslu normotvůrce obdobná (normotvůrce ani na evropské úrovni přímo neoznačil regulatorního původce windfallu a zaměřil se spíše na nadměrnost či neočekávanost dotčených zisků spojenou s válkou na Ukrajině), a proto na ni bude nahlíženo jako na windfall zasloužený excesivní.

Mezi oběma nástroji je ale přes výše zmíněné podobnosti zásadní rozdíl, a to je jejich osobní rozsah. Zatímco stropy tržních příjmů se vztahují na vybrané výrobce elektřiny, tak solidární příspěvek se týká fosilních zdrojů, jak vyplývá i z názvu dané kapitoly nařízení o intervenci. Systematický i jazykový výklad tak souladně poukazují na skutečnost, že stropy tržních příjmů nemají *a priori* stejné zaměření, i když mezi nimi může existovat překryv (např. výrobci surové ropy potenciálně podléhají oběma formám windfall tax). Aplikací obou institutu včetně komparace s aplikací českou se budou zabývat následující podkapitoly.

4.2 Aplikace evropské právní úpravy windfall tax ve vybraných členských státech Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru mimo České republiky

Jak bylo nastíněno v předchozí podkapitole, evropská úprava ponechávala členským státům určitou volnost uvážení při aplikaci daňových sazeb. U stropů tržních příjmů je tato volnost spíše slabší s ohledem na zájem evropského normotvůrce sjednotit podmínky na celém evropském energetickém trhu vyplývající mj. z odst. 11 preambule nařízení o intervenci. Členské státy tak v případě překročení stropů tržních příjmů mohou snížit daňové zatížení ze 100 % na 90 % v souladu s čl. 7 odst. 5 nařízení o intervenci. Pod hranici 90 % nemohou členské státy daňovou zátěž snížit. Je zde naopak stanovena možnost snížit stropy tržních příjmů ze 180 MWh tak, aby stropy tržních příjmů umožnily zdanit ještě větší část příjmů.

Solidární příspěvek z nadměrných zisků je pak v souladu s čl. 14 odst. 1 nařízení o intervenci koncipován pro případy, kdy státy nezavedly rovnocenná vnitrostátní opatření. Více ke konkrétní aplikaci bude uvedeno na ilustrativních příkladech některých členských států níže, kdy byly vybrány příklady zemí, které se od výše popsané úpravy odchýlily.

Stěžejní je ale zejména závěr kapitoly, který analyzuje aplikaci windfall tax z datových celků tak, aby čtenáři poskytl komplexní představu o komparativním postavení české windfall tax vůči úpravám v členských státech.

4.2.1 Rakousko

Rakousko je kulturně, právně i geograficky blízká země, jejíž přístup k nařízení tak může být ve srovnání s Českou republikou zvláště relevantní. Rakousko zavedlo zdanění 90 % při přesažení příjmu 140 EUR na MWh (později i 120 EUR), čímž sice zpřísnilo požadavky nařízení o intervenci pokud jde o strop tržních příjmů, ale nevyužilo možnosti zavést zdanění na úrovni 100 %.[67]

V případě daně z nadměrných zisků Rakousko zvýšilo dodatečnou daňovou sazbu pro společnosti generující energii z fosilních zdrojů z minimálních 33 % požadovaných nařízením o intervenci na 40 %. Trvání této daně bylo omezeno v souladu s nařízením na rozpočtová období let 2022 a 2023.[68]

Z výše patrného je zřejmé, že se Rakousko poměrně striktně drželo mantinelů nastavených nařízením o intervenci, a to zejména pokud jde o dodržení časové působnosti a výběru poplatníků. Mírná odchylka od nařízení o intervenci je pouze v případě daňových sazeb a úrovně stropů tržních příjmů.

4.2.2 Skandinávské státy

Souhrnná kategorie skandinávských států je specifická skutečností, že elektrická energie je v regionu výrazně nižší než ve zbytku Evropy. Zatímco se průměrné ceny elektřiny pro domácnosti v první polovině roku 2022 rámci střední a západní Evropy pohybovaly mezi 150 EUR až 249 EUR za 1 MWh, tak Norsko, Švédsko a Finsko nedosahovaly ani úrovně

[67] Enache, C. Windfall Profit Taxes in Europe [online]. *Tax Foundation Europe*. [cit. 18. 2. 2025]. https://taxfoundation.org/data/all/eu/windfall-tax-europe-2023/

[68] Comission Staff Working Document 2023 Country Report Austria [online]. *European Comission*. [cit. 18. 2. 2025]. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/AT_SWD_2023_620_en.pdf

126 EUR za 1 MWh.[69] To byl pravděpodobně jeden z důvodů, který vedl tamní normotvůrce k větší zdrženlivosti při zavádění stropů tržních příjmů, ke kterým nakonec sáhlo pouze Švédsko, a to na horní hranici 180 EUR na MWh při 90 % zdanění příjmů nad ním.[70] Jeho trvání pak bylo omezeno do června 2023[71] v souladu s nařízením o intervenci.

V případě solidárního příspěvku z nadměrných zisků společností generujících energií z fosilních zdrojů sice došlo k jeho normativnímu vyjádření, ale s ohledem na minimální množství potenciálních poplatníků (naprostá většina produkce elektřiny je produkována z obnovitelných zdrojů[72]) neměl zásadnější praktický dopad.[73]

4.2.3 Německo a Francie

Německo v případě stropů tržních příjmů přistoupilo k výrazně složitějšímu výpočtu než většina ostatních členských států. K určení příjmu překonávajícího strop tržních příjmů docházelo na základě výrobní technologie v kombinaci s buď měsíční spotovou cenou nebo skutečnými příjmy. Stropy tržních příjmů se pak pohybovaly v rozmezí od 40 EUR za MWh po 250 EUR za MWh a zákonodárcem byl stanoven tzv. *safety margin*[74] ve výši 30 EUR na MWh.[75]

Německo rovněž přistoupilo k aplikaci 33% sazby pro nadměrné zisky z průměru let 2018 až 2021 navýšeného o 20 % v souladu

---

[69] Overview of the European elektricity market [online]. *Notre Europe – Jacques Delors Institute*. [cit. 18. 2. 2025]. https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2022/11/Infographie_Marche_electricite_A4_EN.pdf

[70] Executive Summary [online]. *Nordic Energy Research*. [cit. 18. 2. 2025]. https://pub.norden.org/nordicenergyresearch2023-04/executive-summary-.html

[71] Tamtéž.

[72] Energy system of Sweden [online]. *Internation Energy Agency*. [cit. 18. 2. 2025]. https://www.iea.org/countries/sweden

[73] *Executive Summary* [online].

[74] Příjmová rezerva, která má vykrývat případné zákonodárcem nepředvídané situace, které by mohly negativně postihnout energetické společnosti.

[75] The German Electricity Price Brake Act and the levy of any surplus revenues (Überschusserlöse) regulated therein [online]. *FreshFields.* 13. 12. 2022. [cit. 18. 2. 2025]. https://www.freshfields.us/insights/knowledge/briefing/2022/12/the-german-electricity-price-brake-act-and-the-levy-of-any-surplus-revenues-ueberschusserloese-regulated-therein/?utm_source=

s nařízením o intervenci, tato daň je ale podrobována přezkumu ze strany Mezinárodního centra pro urovnávání investičních sporů (dále jen „ICSID“) v případu Klesch Group Holdings Limited and Raffinerie Heide GmbH v. Federal Republic of Germany (ICSID Case No. ARB/23/49), jak bude podrobněji rozebráno níže.

Daň z nadměrných zisků použitá na solidární příspěvek ve Francii pak byla stanovena ve výši 33 % čl. 40 odst. 5 zákona č. 2022-1726, zákona o financích ze dne 30. prosince 2022. Stropy tržních příjmů se pak lišily podle technologie, pokud byly přesaženy, pak byla částka přesahující stropy tržních příjmů z 90 % sražena.[76] Francouzská aplikace tak zásadněji nevybočuje z eurounijní předlohy a pouze využívá možnosti diferenciovat mezi jednotlivými výrobními zdroji.

4.2.4 Irsko

Strop tržních příjmů byl v případě Irska stanoven v úrovni 120 EUR na MWh pro solární a větrné zdroje a 180 EUR na MWh pro fosilní a neplynové zdroje. Solidární příspěvek se pak vztahuje v souladu s nařízením o intervenci na fosilní zdroje se sazbou 75 % na zdanitelné příjmy přesahující navýšený průměr z let 2018 až 2021. Trvání solidárního příspěvku i stropů tržních příjmů pak respektuje časovou působnost nařízení o intervenci.[77]

4.2.5 Shrnutí formy aplikace nařízení o intervenci členskými státy Evropské unie

Z hlášení pro Evropskou komisi ze září roku 2023 (dále jen „zpráva o intervenci“) vyplývá, že k zavedení zdanění nadměrných příjmů v kontextu solidárního příspěvku formulovaného nařízením o intervenci přistoupilo

[76] Tax Policy Reforms 2023 [online]. *OECD*. [cit. 19. 2. 2025]. https://www.oecd.org/en/publications/tax-policy-reforms-2023_d8bc45d9-en.html

[77] Minister Ryan announces measures to address windfall gains in the energy sector [online]. *Office of the Government Chief Information Officer*. [cit. 19. 2. 2025]. https://www.gov.ie/en/press-release/74f14-minister-ryan-announces-measures-to-address-windfall-gains-in-the-energy-sector/

15 z 27 členských států.[78] Obdobné národní řešení pak dle zprávy o intervenci zvolilo 8 členských států, a to včetně České republiky. Tři státy pak solidární příspěvek dle zprávy o intervenci nezavedly s ohledem na nedostatek potenciálních daňových poplatníků[79] a Kypr v době podání zprávy nedokončil proces aplikace nařízení o intervenci.[80]

Šest států, které aplikovaly solidární příspěvek dle nařízení o intervenci jej aplikovaly na roky 2022 a 2023, dalších šest pak pouze na rok 2022 a tři jej aplikovaly jen pro rok 2023. Mezi těmito státy se lišily i daňové sazby, které u deseti států dosahovaly minimální výše 33 % stanovené nařízením o intervenci. U pětice států aplikující vyšší sazbu byl rozptyl od 40 % do 80 %.[81]

U obdobných národních řešení je srovnatelnost sazeb horší s ohledem na různé určení předmětu zdanění. Jejich rozptyl se ale pohyboval od 33 % do 60 %, přičemž 60% sazbu zavedla Česká republika. V této skupině států pak čtyři z nich aplikovaly tato opatření v letech 2022 a 2023, jeden pouze v roce 2022 a dva pouze v roce 2023. Pouze Česká republika aplikuje rovnocenná vnitrostátní opatření po dobu tří let, a to od roku 2023 do roku 2025.[82]

Z výše nastíněných přístupů k nařízení o intervenci je zřejmé, že Česká republika vybočuje z nastaveného rámce, pokud jde o časovou působnost daně z nadměrných zisků, kdy jde o období mimo stanovený rámec let 2022 a 2023 a navíc jde o rámec nejdelší i v absolutním měřítku, kdy česká windfall tax trvá celé tři roky. Toto vybočení je v kontrastu s koordinační povahou nařízení o intervenci, jehož cílem bylo maximálně sjednotit pravidla výjimečného zdanění.

Většina států pak rovněž respektovala osobní působnost nařízení o intervenci, které se mělo vztahovat na producenty energií z fosilních zdrojů. Některé státy jako například Maďarsko pak rovněž rozšířily osobní působnost na finanční a jiná odvětví, členské státy se ale jinak

---

[78] Zpráva komise Radě COM (2023) 768 final [online]. *Evropská komise*. [cit. 19. 2. 2025]. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0768

[79] *Zpráva komise Radě COM (2023) 768 final* [online].

[80] Comission Staff Working Document 2023 Country Report Cyprus [online]. *European Comission*. [cit. 19. 2. 2025]. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/CY_SWD_2023_613_en.pdf

[81] *Zpráva komise Radě COM (2023) 768 final* [online].

[82] Tamtéž.

držely záměru vycházejícího z nařízení, a to neupravovat dvakrát totéž. Výrobce elektrické energie tak solidární příspěvek nebo rovnocenné opatření postihovalo pouze v případech, kdy šlo o výrobce z fosilních zdrojů.[83]

Sazba daně a základ daně pak mezi jednotlivými členskými státy podléhá značným specifikům a jejich vzájemná porovnatelnost je tak méně vypovídající. 60% sazba české windfall tax ale leží spíše na striktnější části škály, kdy většina států přistoupila k aplikaci předpokládané nařízením o intervenci ve výši 33 %.[84]

Z výše uvedených srovnání parametrů české windfall tax v podobě daně z neočekávaných zisků vyplývá, že minimálně její osobní a časová působnost zcela vybočují z rámce nastaveného nařízením o intervenci a aplikační praxe členských států. Daňová sazba je pak s nařízením o intervenci sice v souladu, ale opět spíše vybočuje z aplikační praxe ostatních členských států, kdy dosáhla téměř dvojnásobku mediánově aplikované sazby 33 %.

V případě stropů tržních příjmů pak česká windfall tax zásadněji nevybočuje z mezí nastavených nařízením o intervenci, když aplikuje předpokládanou sazbu 90 % a využívá možnosti určit výši stropů pro jednotlivé výrobní zdroje. České stropy tržních příjmů tak samostatně nevybočují ani ve srovnání s ostatními členskými státy, což může být dáno kogentností příslušných eurounijních ustanovení o jejich aplikaci a neexistencí alternativy v podobě obdobných národních opatření.

4.3 Windfall tax v perspektivě mezinárodního investičního práva

Česká windfall tax postihuje primárně společnosti se sídlem v České republice, ale jejich akcionáři nezřídka kdy pocházejí ze zahraničí. S ohledem na tuto skutečnost tato práce považuje za důležité alespoň nastínit možné otázky spojené s windfall tax a mezinárodním investičním právem, které mohou vyvstat.

Mezinárodní právo veřejné rozlišuje mezi přímým a nepřímým vyvlastněním investice, kdy přímé vyvlastnění investice znamená úplné

[83] Enache. *Windfall Profit Taxes in Europe* [online].

[84] *Zpráva komise Radě COM (2023) 768 final* [online].

odnětí vlastnického titulu vlastníka k jeho investici.[85] Naproti tomu „*nepřímé vyvlastnění ponechává investorův titul nedotčený, leč zbavuje ho možnosti užívat investici smysluplným způsobem.*“[86] O takovémto vyvlastnění pak je možné uvažovat u aplikace windfall tax a to např. ve vztahu k akcionářům ČEZ, kteří (jak bude rozebráno níže) zdaněním přišli o 57 % až 70 % výnosu investice.

Vyvlastnění jako takové není optikou mezinárodního práva protiprávní, mělo by ale respektovat základní obyčejová pravidla, mezi které se např. řadí:

- Nediskriminace
- Spravedlivý proces
- Adekvátní a včasná kompenzace
- Veřejný zájem[87]

Podmínka nediskriminace je v případě české windfall tax problematická z několika úhlů pohledu. Prvním z nich může být nastavení nedůvodně nízkého stropu v § 95b odst. 1 písm. h) zákona č. 458/200 Sb., energetický zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „EZ“) na úrovni 70 EUR pro jaderné zdroje, který nejen, že je v kontrastu se stropy pro uhelné zdroje (170 až 230 EUR dle § 95b odst. 1 písm. i)), ale rovněž postihuje pouze jediného vlastníka daného výrobního zdroje na území České republiky, kterým je společnost ČEZ.[88] Tato společnost je disproporčně postižena nejen tímto arbitrárně určeným stropem tržních příjmů, ale i daní z nadměrných zisků, které hradí většinu (podrobněji v dalších kapitolách). K akcionářům společnosti ČEZ je tak přistupováno odlišně než k akcionářům jiných subjektů, které jsou windfall tax postiženy.

Kritérium spravedlivého procesu nebylo zjevně narušeno, ale ze strany zahraničních akcionářů společnosti ČEZ lze vznést pochybnosti nad postupem managementu společnosti, který je vybraný většinovým

---

[85] Schefer, K. *International Investment Law Text, Cases and Materials*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2013, s. 168.

[86] Schreurer, Ch., Dolzer, R. *Principles of International Investment Law*. Oxford: OUP, 2012, s. 101.

[87] Reinisch, A. Legality of Expropriations. In: Reinisch, A. *Standards of Investment Protection*. Oxford: OUP, 2008, s. 177–193.

[88] Jaderná energetika v České republice [online]. *Skupina ČEZ*. [cit. 20. 2. 2025]. https://www.cez.cz/cs/o-cez/vyrobni-zdroje/jaderna-energetika/jaderna-energetika-v-ceske-republice

akcionářem – státem, a který se proti windfall tax právními ani jinými kroky nebránil a ani se (na rozdíl od ostatních společností) nepokoušel daňovou povinnost legálně snížit.[89] S ohledem na vliv českého státu na chod společnosti lze i pasivitu managementu v těchto oblastech vnímat z perspektivy mezinárodního práva jako přičitatelnou České republice. V moderním pojetí mezinárodního práva nejsou přičitatelné pouze jednání oficiálních orgánů států, ale i těch subjektů, které jednají v jeho zájmu, existuje mezi nimi a státem faktický vztah a stát je řídí či kontroluje.[90] Protiprávní jednání managementu v rozporu s např. zásadou péče řádného hospodáře[91] by tak touto optikou mohlo být narušením spravedlivého procesu. Tato práce vnímá nastíněnou argumentaci jako relevantní, ale rovněž si je vědoma toho, že jde o argumentaci spíše extenzivního charakteru. Proto kritérium spravedlivého procesu považuje optikou mezinárodního práva za naplněné, jelikož ze strany soudních či státních orgánů České republiky nedošlo k jednání, které by toto kritérium mělo narušovat.

V případě windfall daní je patrné, že splnění podmínky adekvátnosti a včasnosti kompenzace je nadbytečné, jelikož při nepřímém vyvlastnění formou zdanění taková podmínka postrádá relevanci.

Kritérium veřejného zájmu pak dle nálezu z 2. 10. 2006 ve věci ADC Afifliate Limited a ADC & ADMC proti Maďarsku, případ ICSID č. ARB/03/16, odst. 432 vyžaduje opravdový zájem veřejnosti, nestačí tak pouhý odkaz na veřejný zájem, ale je nutná jeho faktická existence ve spojení s podloženou argumentací. Přezkum veřejného zájmu u zdanění se zdá rovněž jako svým způsobem nadbytečným kritériem, jelikož v užším smyslu bude vždy veřejný zájem směřovat ke krátkodobému zlepšení veřejných financí, a to i za cenu možného rdousícího efektu (viz dále). Naopak veřejný zájem v širším smyslu by mohl preferovat ponechání více zdrojů ekonomickým subjektům výměnou za možný vyšší daňový výběr v budoucnu. Konvenční vnímání veřejného zájmu ale vychází empiricky spíše z prvního nastíněného pojetí, tudíž optikou mezinárodního práva bude pravděpodobně kritérium veřejného zájmu v případě zdanění většinou splněno.

---

[89] Viz kapitola č. 6.

[90] Malenovský, J. *Mezinárodní právo veřejné - obecná část - a poměr k jiným právním systémům*. Brno: Masarykova univerzita, 2020, s. 264.

[91] Viz § 51 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích.

Ač může být windfall tax dle výše analyzovaných obecných kritérií problematická, nastíněné výhrady jsou optikou mezinárodního investičního práva pravděpodobně spíše marginální a nebudou dosahovat takové intenzity, aby vedly k závěru o nepřímém vyvlastnění investice dle obyčejových kritérií.

Vedle těchto kritérií ale stojí i konkrétní dvoustranné a mnohostranné mezinárodní smlouvy o ochraně investic mezi Českou republikou a dalšími státy.[92] Vnitrostátní daňová úprava by s ohledem mj. na čl. 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava") měla být aplikačně derogována ve prospěch mezinárodní smlouvy, tudíž by mezinárodní ochrana investic měla mít aplikační přednost před daňovými zásahy do investice. Toto pojetí ve vztahu k mezinárodnímu investičnímu právu je ale korigováno mezinárodně uznávanou doktrínou *police powers*, která stanovuje, že *„stát není odpovědný za ztrátu vlastnictví nebo jinou ekonomickou nevýhodu vyplývající z bona fide obecného zdanění, regulace, propadnutí majetku pro trestný čin nebo jiné jednání, jež je obecně akceptováno jako jsoucí v rámci mocenských pravomocí států, pokud nejsou diskriminační."*[93] Tato doktrína je ale pak dle teorie limitována následovně: „*…historicky nebyla nikdy zamýšlena tak, aby zahrnovala regulaci, která by mohla dosáhnout vyvlastnění, snad s výjimkou stavu nezbytnosti a nouze.*"[94] Tato limitace se tak podobá doktríně nezbytnosti, která byla popsána v kapitole č. 3, nestanovuje ale jednoznačnou hranici mezi mezinárodně přípustnou a nepřípustnou daňovou regulací. Střet *police powers doctrine* zakotvující ochranu svrchovanosti státu při daňové a jiné regulaci a mezinárodní ochrany investic není v teorii mezinárodního práva vyjasněn a nedává tak jasnou odpověď na otázku, jestli je může být windfall tax v rozporu s mezinárodním investičním právem.

[92] Viz Přehled dohod o podpoře a ochraně investic [online]. *Ministerstvo financí České republiky*. [cit. 22. 2. 2025]. https://www.mfcr.cz/cs/zahranici-a-eu/dohody-o-podpore-a-ochrane-investic/prehled-dohod-o-podpore-a-ochrane-invest

[93] Nový, O., Drličková, K. *Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní a investiční arbitráži*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 203.

[94] Vicuña, F. O. *Carlos Calvo Honorary NAFTA Citizen*. New York University School of Law, 2002, s. 12.

Obdobně jako výše popsaný rozbor ani rozhodčí nálezy k problematice nejsou jednoznačné[95] a nedokáží dát jasnou odpověď na to, jakou optikou by mezinárodní investiční právo posoudilo eurounijní a českou windfall tax. Na jedné straně tak stojí výše nastíněný zájem na ochraně investic a investorů formulovaný obyčeji a zejména dvoustrannými smlouvami a na straně druhé svrchovanost státu v tak výsostné činnosti jakou je daňová politika.

Možným vodítkem jak pro českou windfall tax, tak windfall tax obecně se ale může stát případ Klesch Group Holdings Limited and Raffinerie Heide GmbH v. Federal Republic of Germany ICSID Case No. ARB/23/49, ve kterém ropní producenti napadají německou aplikaci windfall tax ve výši 33 %. Případ není v době dokončení této práce rozhodnut, ale ICSID přistoupil k předběžnému opatření ve formě pozastavení daňové povinnosti do skončení řízení, z čehož lze usuzovat, že nárok navrhovatele zřejmě není zcela bezpředmětný. Rozhodnutí v tomto případě se tak může stát důležitým precedentem, který určí vztah mezi mezinárodním investičním právem a aktuální windfall tax založenou nařízením o intervenci. V širším smyslu by pak mohlo dojít i k vyjasnění vztahu mezi výše popsanou *police powers doctrine* a (partikulárním) mezinárodním investičním právem.

[95] Nový, Drličková. *Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní a investiční arbitráži,* s. 205.

5 Windfall tax a její zavedení v České republice

Jak vyplývá z předchozích kapitol, Česká republika v případě daně z nadměrných zisků nepostupovala přímo dle řešení nastíněného nařízením o intervenci, ale zvolila dle dikce nařízení o intervenci obdobné národní řešení. Konkrétní podoba tohoto řešení vyplynula nejen z politických rozhodnutí, ale i podkladů poradních orgánů vlády, a to zejména Národní ekonomické rady vlády (dále jen „NERV").

Tato kapitola tak nejprve provede deskripci a analýzu některých stanovisek poradních orgánů vlády, které se týkaly zavedení české windfall tax. Následně pak kapitola provede deskripci a analýzu české aplikace windfall tax včetně stropů tržních příjmů, jakožto windfall tax *sui generis*.

5.1 Stanoviska poradních orgánů vlády a ministerstev k windfall tax

Materiální úprava daně z nadměrných zisků v zákoně neprošla připomínkovým řízením, jelikož klíčové pasáže upravující tuto daň byly do návrhu zákona vloženy formou tzv. přílepku z pera ministra financí Zbyňka Stanjury pozměňovacím návrhem číslo 1452 ze dne 21. 10. 2022.[96] S ohledem na absenci připomínkového řízení a důkladnějšího rozboru české windfall tax např. formou důvodové zprávy jsou pro účely této práce dostupné závěry NERV a komentáře Legislativní rady vlády (dále jen „LRV") stěžejním teleologickým pozadím[97] zavedení windfall tax v České republice, a proto se jimi bude analýza v následující části detailněji zabývat.

[96] Pozměňovací návrh poslance Ing. Zbyňka Stanjury k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. *Poslanecká sněmovna*. [cit. 22. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=218881

[97] Důležitost závěrů NERV zdůrazňuje i zdůvodnění pozměňovacího návrhu č. 1452 poslance Zbyňka Stanjury, kterým byla daň z neočekávaných zisků do novely ZDP zahrnuta. Zdůvodnění vychází právě z pracovního dokumentu NERV, který je tak pro

5.1.1 Stanovisko Národní ekonomické rady vlády k windfall tax (ve formě daně z neočekávaných zisků)

NERV vládě nastínil metodiku pro výběr cílových sektorů ekonomiky, které by měly windfall tax podléhat. Prvním kritériem měl být významný nárůst zisků ve srovnání s minulostí spojený s externím šokem, druhým pak nízká pravděpodobnost přesunu daňového břemene na konečného spotřebitele a třetím kritériem pak bylo, aby ze strany státu nebyla poptávka po automatickém růstu investiční aktivity sektoru. Na základě této metodiky NERV doporučil vládě zvolit sektory energetiky a bankovnictví.[98]

Prvnímu kroku metodiky měly tyto sektory vyhovovat, jelikož *„…budou pravděpodobně generovat vysoké dodatečné zisky, a to nikoliv z důvodu inovací či poskytování kvalitnějších služeb zákazníkům, nýbrž v důsledku rychlého růstu úrokových sazeb a cen energií.“*[99] Pro ověření tohoto tvrzení se tato práce zaměřuje na největšího dodavatele energií podle souhrnného počtu odběrných míst elektřiny i plynu, kterým je skupina ČEZ.[100] Skupině ČEZ zisk před zdaněním vzrostl z 13.426 mil. Kč v roce 2021[101] na 99.623 mil. Kč v roce 2022, načež následoval pokles na 79.016 mil. Kč v roce 2023.[102] Obdobné nárůsty v roce 2022 oproti předchozímu období lze pozorovat i u ostatních energetických společností na českém trhu.[103]

---

tuto práci nedocenitelným zdrojem pro pochopení teleologického pozadí zavádění daně.

[98] Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice [online]. *Národní ekonomická rada vlády – Pracovní skupina Veřejné finance*. [cit. 27. 2. 2025]. https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Windfall-tax-v-CR.pdf

[99] Tamtéž.

[100] Statistika – Počty OPM dodavatelů [online]. *OTE*. [cit. 27. 2. 2025]. https://www.ote-cr.cz/cs/statistika/mesicni-zprava-elektrina/pocty-opm-dodavatelu-v-cs-ote?date=2025-01-01

[101] Výroční zpráva za rok 2021. [online]. *Skupina ČEZ*. [cit. 1. 3. 2025]. https://www.cez.cz/webpublic/file/edee/ospol/fileexport/investori/vz-2021/skupina_cez_vyrocni_zprava_2021_pdf.pdf

[102] Výroční zpráva za rok 2023. [online]. *Skupina ČEZ*. [cit. 1. 3. 2025]. https://www.cez.cz/webpublic/file/edee/ospol/fileexport/investori/vz-2023/skupina-cez-vyrocni-financni-zprava-2023-pdf.pdf

[103] Srov. EPH 2022 Annual Report. [online]. *EPH.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.eppowereurope.cz/en/results-centre/?res=2022

Pokud pak jde o finanční instituce, tato práce i s ohledem na další kapitoly zaměřené na kapitálový trh pracuje s největšími tuzemskými veřejně obchodovanými bankami, jejichž příjmy pocházejí primárně z transakcí v České republice. Komerční banka, a.s. (dále jen „Komerční banka“) dosáhla mezi lety 2021 a 2022 nárůstu zisku před zdaněním o 35,9 % na 21.771 mil. Kč.[104] O něco nižšího nárůstu pak dosáhla MONETA Money Bank, a.s. (dále jen „Moneta“), které zisk před zdaněním vzrostl mezi lety 2021 a 2022 o 30,3 % na 6.432 mil. Kč. Silný růst pak zaznamenala i Česká spořitelna, a.s. (jinak součást skupiny Erste Group, dále jen „Česká spořitelna“), které zisk před zdaněním mezi lety 2021 a 2022 vzrostl z 18.416 mil. Kč o 32 % na 24.381 mil. Kč[105]. Ziskovost přitom v období před rokem 2022 spíše stagnovala nebo dokonce klesala a ani do budoucna analytici neočekávají nárůsty v ziskovosti v řádech desítek procent za rok, a to jak v případě Komerční banky[106], Monety[107], tak i České spořitelny[108].

Z výše uvedených výsledků hospodaření je patrný skokový nárůst ziskovosti společností v oblasti energetiky i bankovnictví, který se vymykal z předchozí trajektorie růstu a nebyl jimi ani analytiky předem očekáván. Předpoklad NERV ohledně vysoké ziskovosti tak lze mít za důvodný a následným vývojem i potvrzený.

U bankovních institucí si ale lze klást otázku, do jaké míry je i tento neočekávaný růst založený na změnách měnové politiky centrální banky součástí jejich hospodaření, které má cyklický charakter a centrální bankovnictví a měnová politika jsou inherentními součástmi tohoto hospodaření. Například čistý zisk před zdaněním Komerční banky v období

[104] Výsledky FY 2022. [online]. *Komerční banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/bd47a501-c455-4e31-b382-35d31c2ecaf5/KB-Results-4Q2022-CZ.pdf

[105] Tisková zpráva. [online]. *Česká spořitelna.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.csas.cz/static_internet/cs/Redakce/Ostatni/Ostatni_IE/Prilohy/pr_fy_2022.pdf

[106] Investiční výzkum Komerční banka. [online]. *Fio banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.fio.cz/docs/zpravodajstvi/21-analyzaStrednedoba/cz/294012_2024_03_19_Fio_banka_analyza_Komercni_banky.pdf

[107] Investiční výzkum Moneta Money Bank. [online]. *Fio banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.fio.cz/docs/zpravodajstvi/21-analyzaStrednedoba/cz/305533_Moneta_Money_Bank_analyza_22_01_2025.pdf

[108] Investiční výzkum ERSTE Group. [online]. *Fio banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.fio.cz/docs/zpravodajstvi/21-analyzaStrednedoba/cz/300780_Fio_banka_Analyza_Erste_Group_13092024.pdf

rostoucích sazeb let 2006 až 2008[109] rostl rovněž nadprůměrně o více než 15 % p. a.,[110] zatímco v následujícím období ekonomického útlumu a nízkých sazeb po roce 2010 dokonce klesal.[111] Komerční banka se pak nad úroveň zisků z roku 2010 dostala až v roce 2018.[112] Od druhé poloviny roku 2017 ale Česká národní banka opět zvyšovala sazby a zejména klíčovou dvoutýdenní repo sazbu, a to poprvé od roku 2008. Další nárůst úrokových sazeb pak následoval od druhé poloviny roku 2021 s vrcholem v polovině roku 2022, což opět koresponduje s obdobím nárůstu ziskovosti, který byl demonstrován na výše popsaném příkladu Komerční banky.[113] Tento empiricky zjištěný jev z konkrétního případu v České republice je pak ve shodě se zjištěními z celého bankovního trhu ve Spojených státech amerických od roku 1984. Ziskovost bank pak typicky klesá se zpožděním dvou až tří let za poklesem sazeb centrálních bank.[114] Z výše uvedených dat týkajících se ziskovosti bank vyplývá, že jsou skutečně do velké míry propojeny s měnovou politikou centrálních bank, jak naznačovala otázka v úvodu tohoto odstavce, a tudíž jde o inherentní součást hospodaření bankovního sektoru jako takového. I s ohledem na skutečnost, že banky nebyly předpokládaným adresátem evropské windfall tax založené nařízením o intervenci, by měl k jejich zahrnutí do této mimořádné formy zdanění dát normotvůrce mimořádný důvod. Zahrnutí bank mezi adresáty windfall tax je sice v souladu s prvním krokem metodiky NERV, a to konkrétně se skutečností, že skokový nárůst

[109] Jak se vyvíjela dvoutýdenní repo sazba ČNB? [online]. *Česká národní banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Jak-se-vyvijela-dvoutydenni-repo-sazba-CNB/

[110] KB Group FY 2007 Financial Results [online]. *Komerční banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/197cc727-63d7-472f-b7e6-3680f3ce1294/kb-20071231-kb-group-fy-2007-financial-results.pdf

[111] Hospodářské výsledky [online]. *Komerční banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.kb.cz/cs/o-bance/pro-investory/hospodarske-vysledky

[112] Regulatorní oznámení [online]. *Komerční banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/eb5164b7-ea8b-4b72-9118-a477fa8b9c27/KB-Results-4Q2018-CZ.pdf

[113] Jak se vyvíjela dvoutýdenní repo sazba ČNB? [online].

[114] Wheelock, D. C. Are Banks More Profitable When Interest Rates Are High or Low? [online]. *Federal Reserve Bank of St. Louis.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.stlouisfed.org/on-the-economy/2016/may/banks-more-profitable-interest-rates-high-low

ziskovosti s největší pravděpodobností nebyl dán inovací či kvalitou služeb, ale opomíjí výše popsanou cykličnost bankovního sektoru. K této problematice pouze konstatuje, že úrokové sazby ve vyšší hladině *„…nelze považovat za ‚nový normál' a ČNB po odeznění inflačních tlaků zřejmě přistoupí k uvolňování měnové politiky a tedy k opětovnému snížení úrokových sazeb*."[115] V teorii centrálního bankovnictví se sice pracuje s pojmem neutrální sazby, která je definována jako úroveň sazeb centrální banky, která není pro ekonomiku stimulující ani restriktivní[116]. Tato úroveň ale není v čase ukotvena a mění se i v uvažování centrálních bankéřů.[117] I kdyby se ale česká windfall tax odvíjela od této mýtické neutrální sazby a snažila se tak objektivněji zhodnotit dlouhodobou přirozenou úroveň sazeb, tak by stále opomíjela nastíněnou cykličnost bankovního sektoru. Cykličnost je přitom pojmovým znakem tržního potažmo smíšeného hospodářství, který se projevuje typicky expanzí a kontrakcí ekonomiky, která je souhrnným projevem dílčích dějů v jednotlivých ekonomických sektorech. Zatímco např. bankám v době rostoucích sazeb roste ziskovost, tak v případě agresivně rostoucích (typicky technologické společnosti) a na dluhu závislých společnostech je ziskovost v období vysokých sazeb pod tlakem s ohledem na zvyšující se náklady na obsluhu dluhu. Cyklus sazeb centrálních bank tak má své vítěze na obou stranách, když jsou nízko, i když jsou vysoko a tito pomyslní vítězové jsou odlišní. Zákonodárce ale v případě české windfall tax vybral jeden konec cyklu, jehož vítěze označil za adresáta nečekaných či nezasloužených zisků a uvalil na něj daň ve výši 60 %. Vysvětlení pro zahrnutí bank mezi adresáty windfall tak tato práce nepovažuje za přesvědčivé a dostatečně důkladné nejen v kontextu uvedené metodiky NERV.

Druhý bod metodiky požadoval nemožnost přenosu daňového břemene na spotřebitele. U energetických společností byla tato skutečnost v praxi zajištěna stropy tržních příjmů, které znemožňovaly společnostem daňové břemeno výrazněji přenést. U bank nedokáže tato práce

[115] *Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice* [online].

[116] Vidal, L. In Search of the Elusive Neutral Interest Rate. [online]. *CFA Institute.* [cit. 3. 3. 2025]. https://blogs.cfainstitute.org/investor/2024/07/10/in-search-of-the-elusive-neutral-interest-rate/

[117] Jasinski, N. Neutral Rate Has Risen, Powell Says [online]. *Barron's.* [cit. 3. 3. 2025]. https://www.barrons.com/livecoverage/jerome-powell-speech-fed-testimony-senate-house/card/neutral-rate-has-risen-powell-says-Qg130XAcH8xa8v5MB1Zf

danou skutečnost plně vyhodnotit, o což se ale detailněji nepokusil ani NERV.

V případě třetího bodu metodiky zaměřeného na žádoucí investiční aktivitu NERV akcentoval nezahrnutí zbrojního průmyslu do windfall tax tak, aby nedošlo k zastavení investic.[118] Zbrojnímu průmyslu se tato práce již věnovala na svém začátku a doložila, že podobně jako energetické společnosti nebo banky zaznamenal výrazný nárůst ziskovosti. Lze souhlasit s tím, že ohrožení investic do zbrojení v době války na evropském kontinentu by mohlo být krátkozraké. Tato práce ale v tomto aspektu tápe ohledně skutečnosti, v čem je tak zásadní rozdíl oproti bankám nebo energetickým společnostem. Nejsou ony rovněž zcela esenciálními páteřemi ekonomiky obzvlášť v době ekonomické nestability? Není u nich rovněž žádoucí, aby jim bylo nastaveno předvídatelné a motivační investiční prostředí? Z argumentace NERV by se totiž mohlo zdát, že *„není ze strany státu poptávka po automatickém růstu investiční aktivity sektoru…*“[119] Tato práce se tak v této věci rovněž s NERV neshoduje, jelikož bankovní sektor považuje za důležitý pro investiční aktivitu,[120] a to např. i v NERV zmíněném zbrojařském sektoru. Energetický sektor pak s ohledem na omezení dodávek z Ruska a další faktory zmíněné v předchozích kapitolách tato práce rovněž považuje za vhodný sektor pro zvýšení investic tak, aby bylo možné ve střednědobém a dlouhodobém horizontu stlačit ceny pro koncové spotřebitele v souladu s nařízením o intervenci.

Z analýzy metodiky NERV pro vládu je zřejmé, že splnění jednotlivých kritérií vybranými sektory není nesporné, což podporuje i debata v rámci NERV, která se věci týkala, zejména pak postoj Aleše Roda a Dominika Stroukala, kteří se vůči nastavení české windfall tax v rámci připomínek vymezili. Stanovisko NERV se rozchází i s nastíněnou teorií windfallů dle Hurt, když konstatoval, že *„…ztrátu něčeho s čím jsem vůbec nepočítal, nemůžu chtít od nikoho kompenzovat, zvlášť, když to nakonec ani nedostanu.*“[121] Tato charakteristika windallu a nakládání s ním je z pohledu této práce velmi riziková a potenciálně škodlivá pro

[118] *Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice* [online].

[119] Tamtéž.

[120] Viz Financial sector and access to finance [online]. *European Comission.* [cit. 4. 3. 2025]. https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/financial-sector-and-access-finance_en

[121] *Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice* [online].

podnikatelské prostředí, které je do určité míry závislé na existenci zasloužených windfallů, jejichž vidina je motorem inovací tak, jak bylo nastíněno v druhé kapitole této práce. Skutečnost, že adresát s tímto konkrétním windfallem nepočítá totiž dle této práce neznamená, že nepočítá s možností nabytí windfallu obecně, jakožto motivací pro podnikání. Při převedení na příklad: to, že začínající podnikatel získá překvapivou velkou zakázku v daný okamžik nečekané je, ale obecně tato skutečnost během podnikání zřejmě natolik nečekaná nebude a ač není bezprostřední součástí jeho plánů, na kterou by spoléhal, tak by např. bez šance na získání takové zakázky ani nikdy podnikat nezačal.

NERV dále prezentoval myšlenku, že windfall tax u energetických společností by mohla *„zvýšit investiční aktivitu či akviziční aktivitu, což může být opět makroekonomicky pozitivní*.“[122] Tato úvaha byla předestřená bez hlubšího zdůvodnění. Dle této práce si ji lze vyložit např. tak, že windfall tax může být spojená s vyšší investiční aktivitou v rámci společnosti jako takové, přičemž by s nárůstem nákladů klesla ziskovost podléhající zdanění. Společnost by tak raději „utrácela“ (i když např. méně efektivně) v rámci svého podnikání, než aby odváděla více v rámci daňové povinnosti. Tento argument ale mírně naráží na realitu (která bude ilustrována v dalších kapitolách v rámci reakce investičního prostředí) a zavedené stropy na energie, které spolu s dalšími regulatorními opatřeními srážejí profitabilitu některých zdrojů energie a tím pádem zhoršují i perspektivu možných investic. Vedle toho je argument NERV v této věci dle této práce platný spíše krátkodobě, jelikož vnímá energetické společnosti ve vakuu. Krátkodobě můžou být investice v rámci sektoru sice stimulovány výše popsaným způsobem, ale to pouze z peněz, které již ve společnostech jsou. Jakmile tento mimořádný zdroj vyschne, tak se společnosti (ale i státy) budou obracet zpět k soukromým investorům, ale jakou oni budou mít motivaci investovat tam, kde jim hrozí 60% zdanění, pokud se v energetice bude dařit? Takové prostředí je založeno na mechanismu privatizace ztrát a socializace zisků, který nemá potenciál podnítit externí investiční aktivitu. Dokladem této skutečnosti může být i současný vývoj na energetickém trhu v Evropě, kde i s ohledem na nedostatek ochoty a kapitálu ze strany soukromých investorů došlo ke

[122] *Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice* [online].

zestátnění Francouzské Électricité de France[123] a s podobnými myšlenkami se pracovalo a pracuje i v České republice ve vztahu ke skupině ČEZ.[124] Tuto atmosféru v investičním prostředí vystihuje výrok analytika Tomáše Pfeilera: *„Jako minoritní akcionář z čistě tržního hlediska nemáte zájem o to, aby se nové jaderné bloky v současné situaci a v současné podobě ČEZ postavili. Je to upřednostňování státních zájmů proti zájmům investorů. Cíl správného hospodáře by měl být zajistit růst tržní hodnoty společnosti. A to je s ohledem na realizování a financování takto obrovských projektů v podobě výstavby nových bloků velmi diskutabilní. Z příkladů z jiných zemí víme, že se projekty vždy protahují a prodražují.*“[125] NERV se ale z popsanými obavami z odrazení investorů neztotožnil.[126]

Tato práce argumentaci NERV a celý pracovní materiál k zavedení české windfall tax považuje jako celek za nepřesvědčivý a jednotlivé teze za nedostatečně podložené postrádající hlubší ekonomické analýzy pro tvrzení, která mohou být sporná. Po systematické stránce pak práce vnímá jako velmi nešťastné dělení připomínek k pracovnímu materiálu k zavedení windfall tax na obsahově kritické a další pojmenované jako smysluplné.

5.1.2 Výstupy Legislativní rady vlády k windfall tax

Vláda kromě stanoviska NERV brala v úvahu i pohled LRV. Mezi řešené otázky patřilo možné retroaktivní zavedení i pro rok 2022 nebo problematika dvojího zdanění v kombinaci se stropy tržních příjmů. Retroaktivita společně s účinností pro roky 2022 až 2024 ale vycházela spíše

[123] Kerles, M. Francie zestátnila energetický gigant EDF. Cesta k jaderné renesanci se otevírá, jednoduché to ale Macron se svými plány mít nebude [online]. *Info.cz. 9. 6. 2023.* [cit. 5. 3. 2025]. https://www.info.cz/zpravodajstvi/svet/francie-zestatnila-energeticky-gigant-edf-cesta-k-jaderne-renesanci-se-otevira-jednoduche-to-ale-macron-se-svymi-plany-mit-nebude

[124] Raška, J. Andrej Babiš v rozhovoru pro Bloomberg vyjádřil preferenci zestátnění ČEZu [online]. *Fio banka. 23. 10. 2024.* [cit. 4. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/zpravy-z-burzy/302226-andrej-babis-v-rozhovoru-pro-bloomberg-vyjadril-preferenci-zestatneni-cezu

[125] Malá, M. Konec euforie, akcionáři ČEZ střízliví. „Upřednostňujeme zájmy státu proti soukromému vlastnictví“ [online]. *Echo24. 7. 3. 2024.* [cit. 5. 3. 2025]. https://www.echo24.cz/a/HuQgS/co-chteji-akcionari-cez-chteji-zalovat-stat

[126] *Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice* [online].

z okrajového názoru poslankyně Olgy Richterové a strany Pirátů,[127] přičemž byla od začátku vládou spíše odmítána.[128] Ministr pro legislativu Michal Šalomoun k otázce retroaktivity konstatoval, že *„…je třeba vážit význam naléhavosti právní změny proti případnému zklamání důvěry v právo, aby nepřesáhla hranice únosnosti. Dále aby neměla rdousící efekt. To já ani většina členů rady v tomto případě neshledáváme.*“[129] LRV ale v této věci nebyla jednotná a odlišné stanovisko, než ministr pro legislativu měla například i Komora daňových poradců.[130] Problematika dvojího zdanění byla odmítnuta ministrem financí Stanjurou s argumentací, že *„cenové stropy nemají charakter daně, jsou koncipovány jako poplatek. Když to není daň, těžko můžeme mluvit o dvojím zdanění.*“[131]

Zatímco k windfall tax v podobě daně z neočekávaných zisků se LRV standardní cestou připomínek nebo vyjádření předsedy LRV nevyjádřila (s ohledem na „Přílepkovou“ povahu substance návrhu), tak v případě stropů tržních příjmů došlo alespoň k vyjádření předsedy LRV. K tomuto zjednodušenému postupu, který nezahrnuje projednání pracovními komisemi LRV, bylo přistoupeno z důvodu vyhlášeného stavu legislativní nouze dle čl. 17 odst. 1 legislativních pravidel vlády, ve znění pozdějších předpisů.[132]

---

[127] Křovák, J. Zmatky s windfall tax nekončí. Piráti trvají na zdanění i za rok 2022, čeká se reakce burzy [online]. *Echo24. 22. 10. 2022.* [cit. 6. 3. 2025]. https://www.echo24.cz/a/SQKpk/zpravy-ekonomika-windfall-tax-komunikace-stanjura-vlada-smolka-fiala-prazska-burza-richterova

[128] Stanjura: Vláda chce windfall tax od roku 2023, spojí ji s daňovým balíčkem [online]. *ČTK. 19. 10. 2022.* [cit. 7. 3. 2025]. https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/stanjura-vlada-chce-windfall-tax-od-roku-2023-spoji-ji-s-danovym-balickem/2275743

[129] *Hospodářské noviny: Windfall tax i za letošek? Musí se zvážit, zda to nezklame důvěru v právo, míní legislativní rada* [online].

[130] Tamtéž.

[131] Stanjura odmítá námitku dvojího zdanění vůči odvodu z cen výroby elektřiny [online]. *ČTK. 9. 11. 2022.* [cit. 7. 3. 2025]. https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2283259

[132] Šalomoun, M. Stanovisko předsedy Legislativní rady vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů [online]. *Legislativní rada vlády. 9. 11. 2022.* [cit. 8. 3. 2025]. https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCKUFSLEG/

Jednou z připomínek předsedy LRV byla *„…obava z aplikačních problémů, které by mohly při praktickém použití zákona vzniknout.*“[133]

Další připomínky se pak týkaly nevyjasněného vztahu mezi windfall tax v podobě daně z neočekávaných zisků a stropy tržních příjmů. Dále předseda LRV připomínkoval i časovou působnost, která je v případě české aplikace nařízení o intervenci u stropů tržních příjmů o půl roku delší, než jak předpokládá eurounijní úprava.[134] Toto prodloužení působnosti nad rámec nařízení od intervenci pak dle předsedy LRV může ve spojení se značným zatížením subjektů daní z neočekávaných zisků *„…představovat překážku naplňující kritérium ‚opatření omezujícího volný pohyb', tedy způsobující překážku na vnitřním trhu EU.*“[135]

Předseda LRV se mimo jiné odvolává na rozsudek Soudního dvora ze dne 15. prosince 1995 ve věci C-415/93 (dále jen „případ Bosman“) s ohledem na způsobilost *„…omezit nebo učinit méně atraktivním využití základních svobod zaručených primárním právem EU.“*[136] Výše odvodů pak může dle předsedy LRV představovat *„zásah do volného pohybu zboží a být vyhodnocena jako poplatek s účinkem rovnocenným clu, resp. kvantitativnímu omezení (viz zejm. čl. 30, resp. 35 SFEU).*“[137]

Dle předsedy LRV nejde o nepřekonatelné překážky, vyžadují ale, aby došlo k jejich ospravedlnění (např. formou důvodové zprávy) založeném na objektivních důvodech sledovaných vnitrostátním právem a musí splňovat kritéria naléhavosti a proporcionality. Vyjádření předsedy LRV dále obsahovalo i některé výhrady k formální stránce a legislativně technickému provedení návrhu. Předseda LRV ale přes veškeré výše popsané výhrady doporučil vládě návrh zákona schválit.[138]

---

[133] Šalomoun, M. *Stanovisko předsedy Legislativní rady vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů* [online].

[134] Tamtéž.

[135] Tamtéž.

[136] Tamtéž.

[137] Tamtéž.

[138] Tamtéž.

5.1.3 Připomínkové řízení ke stropům tržních příjmů

Sněmovní tisk č. 335, který do EZ zavádí stropy tržních příjmů byl projednáván ve zkráceném jednání s vynecháním prvního čtení za stavu legislativní nouze.[139] Připomínkové řízení tak na rozdíl od daně z nadměrných zisků v tomto případě k předmětné úpravě formálně proběhlo, ale ve zkráceném režimu v jednotkách dnů. I přes krátkou dobu pro jejich uplatnění byl návrh zákona vystaven řadě zásadních připomínek.

Materiálně stěžejní pak byly zejména připomínky Ministerstva životního prostředí. To konstatovalo, že „*strop tržního příjmu v případě tržního příjmu získaného z prodeje 1 MWh elektřiny vyrobené z jaderné energie ve výši 70 eur je zcela neakceptovatelný*“.[140] Vytýkána mu byla zejména arbitrárnost a kontrast s uhelnými zdroji, kde je strop dvojnásobný. Ministerstvo životního prostředí dále konstatovalo, že „*navržený strop tržního příjmu pro jadernou energii ohrožuje investice do jaderné energetiky a soběstačnost výroby elektřiny v ČR tím, že stropuje cenu pod náklady na výstavbu nových zdrojů a údržbu zdrojů stávajících*.“[141] Ministerstvo životního prostředí se v tomto kontextu dále odkazovalo na špatný stav jaderných elektráren ve Francii, který byl spojen právě s nízkými investicemi. V neposlední řadě bylo namítáno i to, že odchýlení od nařízením o intervenci předjímaných stropů tržních příjmů by mělo být uplatněno jen ve specifických a odůvodněných případech, nikoliv u bez emisních zdrojů. Na základě výše zmíněného pak Ministerstvo životního prostředí požadovalo zvýšení stropu tržních příjmů na úroveň 180 EUR. Nad nastavením stropu tržních příjmů pro jádro se pozastavilo i Ministerstvo pro místní rozvoj.[142]

Dalšími opakujícími se připomínkami pak byla špatná legislativní kvalita návrhu a důvodové zprávy nebo nevyjasněný vztah s daní z neočekávaných zisků. Odbor kompatibility Úřadu vlády pak zdůraznil delší časovou působnost české úpravy oproti nařízení o intervenci, která může

---

[139] Viz Rozhodnutí č. 46 předsedkyně Poslanecké sněmovny ze dne 11. listopadu 2022 [online]. *Poslanecká sněmovna.* [cit. 9. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&T=335

[140] Šalomoun, M. *Stanovisko předsedy Legislativní rady vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů* [online].

[141] Tamtéž.

[142] Tamtéž.

být v rozporu s volným pohybem zboží na vnitřním trhu Unie.[143] Žádná z výše popsaných výhrad ale nebyla ve schváleném návrhu zákona reflektována. Tato práce se jim bude věnovat v rámci zhodnocení ústavní konformity a eruokonformity.

5.2 Konstrukce české windfall tax

V rámci této podkapitoly dojde k deskripci a analýze vybraných konstrukčních prvků daně z neočekávaných zisků, které jsou relevantní pro vyhodnocení hypotéz a naplnění cílů práce v dalších kapitolách. Vedle daně z neočekávaných zisků se tato podkapitola bude zabývat i stropy tržních příjmů, které jsou rovněž materiálně přiřaditelné pod pojem windfall tax.

5.2.1 Subjekt české daně z neočekávaných zisků

Česká verze windfall tax vychází zejména ze ZDP. Poplatníkem této daně je dle § 17c odst. 1 ZDP poplatník daně z příjmů právnických osob, který v daném období má rozhodný příjem pro daň z neočekávaných zisků ve výši alespoň 50.000.000 Kč. Tento poplatník pak nesmí být bankou, a pokud bankou je, tak rozhodné příjmy pro daň z neočekávaných zisků musí být ve výši alespoň 6.000.000.000 Kč za první účetní období skončené od 1. ledna 2021. Pokud bankou není, pak musí dále spadat mezi normotvůrcem vybranou skupinu podniků s neočekávanými zisky, nebo mít rozhodné příjmy pro daň z neočekávaných zisků ve výši 2.000.000.000 Kč za první účetní období skončené od 1. ledna 2021.

Mezi subjekty se pak budou řadit i poplatníci daně z příjmů právnických osob, u nichž rozhodné příjmy pro daň z neočekávaných zisků z vybraných činností dosáhnou minimálně 50.000.000 Kč a tato částka představuje minimálně 25 % ročního úhrnu čistého obratu v prvním účetním období skončeném od 1. ledna 2021.

Zákon vedle individuálních poplatníků rozlišuje i skupinu podniků s neočekávanými zisky, kterou tvoří skupina podniků (podle zákona upravujícího mezinárodní spolupráci při správě daní bez zahrnutí bank

[143] Šalomoun, M. *Stanovisko předsedy Legislativní rady vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů* [online].

– dále jen „skupina podniků“), která má úhrn rozhodných příjmů pro daň z neočekávaných zisků ve výši minimálně 2.000.000.000 Kč za první účetní období skončené od 1. ledna 2021.

5.2.2 Rozhodné příjmy a rozhodné činnosti daně z neočekávaných zisků

Do rozhodných příjmů se pak dle § 17c odst. 4 zákona o daních z příjmů nepočítají tuzemské příjmy vycházející z transakcí s plynem a elektřinou v rámci jedné skupiny podniků pro vlastní spotřebu. Určení rozhodných příjmů se pak liší podle toho, jestli je poplatník bankou. Pokud bankou není, pak se určují dle § 17c odst. 7 písm. a) ZDP jako *„roční úhrn čistého obratu podle zákona upravujícího účetnictví z těchto činností u poplatníka“*. U bank jsou pak příjmy z rozhodných činností určeny dle písm. b) stejného ustanovení jako *„roční čisté úrokové výnosy“.*

Tuzemské příjmy jsou pak v § 17c odst. 5 zákona o daních z příjmů definovány jako příjmy bez zahraničních příjmů zdaňovaných v zahraničí u poplatníků, kteří jsou daňovými rezidenty České republiky. Vedle těchto příjmů mezi tuzemské příjmy nebudou zařazeny příjmy, které nemohou být zdaněny v České republice, pokud je poplatník daňovým nerezidentem.

Rozhodné činnosti s kódy klasifikace NACE pro daň z neočekávaných zisků jsou pak podle § 17c odst. 6 ZDP taxativně vymezeny následovně:

- „a) *05.10 - Těžba a úprava černého uhlí,*
- b) *06 - Těžba ropy a zemního plynu,*
- c) *19.1 - Výroba koksárenských produktů,*
- d) *19.2 - Výroba rafinovaných ropných produktů,*
- e) *35.1 - Výroba, přenos a rozvod elektřiny s výjimkou kombinované výroby elektřiny a tepla v poměru vyrobené elektřiny a dodávky užitečného tepla menším než 4,4,*
- f) *35.2 - Výroba plynu; rozvod plynných paliv prostřednictvím sítí,*
- g) *46.71.2 - Velkoobchod s kapalnými palivy a příbuznými výrobky,*
- h) *46.71.3 - Velkoobchod s plynnými palivy a příbuznými výrobky,*
- i) *49.50.1 - Potrubní doprava ropovodem,*
- j) *49.50.2 - Potrubní doprava plynovodem a*
- k) *64 - Finanční zprostředkování, kromě pojišťovnictví a penzijního financování s výjimkou činnosti uvedené v klasifikaci NACE pod*

kódem 64.11 - Centrální bankovnictví, jde-li o poplatníka, který je bankou.“

5.2.3 Základ daně, sazba daně a výpočet české daně z neočekávaných zisků

Základ daně pro účely české windfall tax je upraven v § 20ba ZDP. Základ daně se podle tohoto ustanovení určí „…za zdaňovací období nebo období, za které se podává daňové přiznání, která alespoň částečně spadají do období uplatnění daně z neočekávaných zisků“, přičemž toto období je v odst. 3 daného ustanovení určeno na kalendářní roky 2023 až 2025.

Základem daně je pak „*…rozdíl mezi srovnávaným základem daně a průměrem upravených srovnávacích základů daně*“, přičemž nesmí být záporný. Zákon tak rozlišuje pojmy srovnávaný základ daně, který vychází z období, ve kterém windfall tax poplatník platí a srovnávací základy daně, které jsou obdobím, se kterým se období podléhající windfall tax srovnává.

Srovnávaný základ daně je pak důkladněji definován v § 20bb odst. 1 ZDP, který stanovuje, že srovnávaný základ daně je základem daně „*…před uplatněním položek snižujících základ daně a položek odčitatelných od základu daně nebo daňová ztráta. Do srovnávaného základu daně se nezahrnují příjmy ze zdrojů v zahraničí, které podle mezinárodní smlouvy mohou být zdaněny v zahraničí, a s nimi související výdaje. Pokud je srovnávaný základ daně záporný, považuje se za nulový.*“

Proti tomuto srovnávaném základu daně stojí srovnávací základ daně, který je v § 20bc odst. 1 ZDP stanoven obdobným způsobem jako v případě srovnávaného základu daně s tím rozdílem, že se vypočítává z období od 1. ledna 2018 do 31. prosince 2021. Rozdílem ve výpočtu je pouze to, že srovnávací základ daně na rozdíl od srovnávaného základu daně může být záporný, což je ale pro poplatníka nevýhodné, jelikož se tak snižuje referenční základ a případná daň tak může být vyšší. Srovnávací základ daně je pak pro stanovení hranice pro aplikaci windfall tax navýšen dle § 20bc ZDP odst. 6 o 20 % a zákon ho nazývá „upravený srovnávací základ daně“.

Tento upravený srovnávací základ daně je pak dle § 20bd odst. 1 stanoven jako aritmetický průměr těchto základů daně za období od 1. ledna 2018 do 31. prosince 2021, přičemž pokud by byl záporný, tak se považuje za nulový. Jednotlivé upravené srovnávací základy daně tak v souladu s výše zmíněným záporné býti mohou. Ve zjednodušené

rovnici si tak zákonná ustanovení lze představit např. následujícím vyjádřením:

(ZD 2018 *1,2 + ZD 2019 * 1,2 + ZD 2020 * 1,2 + ZD 2021 * 1,2) / 4 = PUSZD

Kde ZD je základ daně, který je v každém období navýšen o 20 % prostřednictvím koeficientu 1,2 a z takto upravených a sečtených základů daně je pak dělením určen aritmetický průměr PUSZD (průměr upravených srovnávacích základů daně), tj. pomyslná hranice windfall tax. Tímto mechanismem tak normotvůrce konkrétně stanovuje mez neočekávanosti zisků, jak bylo teoreticky nastíněno v předchozích kapitolách. Mez neočekávaných zisků má pak pro poplatníka zásadní ekonomický dopad v podobě předělu mezi obecnou sazbou daně z příjmů právnických osob dle § 21 odst. 1 ZDP ve výši 21 % a sazbou pro základ daně z neočekávaných zisků ve výši 60 % dle § 21 odst. 5 ZDP. Samotný výpočet daně pak může nést následující podobu:

(SZD – PUSZD) * 0,6 = WFT

Kde SZD je srovnávaný základ daně, od nějž je odečten průměr upravených srovnávacích základů daně a tento rozdíl (neboli základ daně z neočekávaných zisků dle § 20ba odst. 2 ZDP zaokrouhlený na celé tisíce dle § 21 odst. 5 ZDP) je pak vynásoben sazbou daně 60 % v podobě koeficientu 0,6. Výsledkem je pak již samotná daň z neočekávaných zisků vyjádřena zkratkou windfall tax (WFT). Limitovány jsou pak korekční prvky daně, kdy na takto určenou daň pak nelze v souladu s § 21 odst. 5 ZDP uplatnit slevu na dani.

5.2.4 Stropy tržních příjmů jako windfall tax *sui generis*

Zatímco zákonná úprava windfall tax v ZDP se na nařízení o intervenci žádným způsobem neodkazuje, tak v případě odvodů z nadměrných příjmů vychází z nařízení o intervenci prostřednictvím řady odkazovacích norem v rámci úpravy § 92 a násl. EZ. Definici poplatníka odvodu tak v rámci § 92 EZ přebírá z nařízení o intervenci a mírně ji rozšiřuje. Poplatníkem tak jsou výrobci a zprostředkovatelé účastnící se velkoobchodních trhů s elektřinou jménem výrobců dle čl. 6 odst. 2 nařízení o intervenci a jednotky nebo osoby, které jsou s popsaným poplatníkem

propojeny a dodávají elektřinu na velkoobchodní trh s elektřinou dle § 92 odst. 2 EZ.

Předmětem odvodu je pak nadměrný příjem, který se určí jako rozdíl mezi tržním příjmem a stropy tržních příjmů dle § 93 EZ.

§ 94 EZ pak konstituuje výjimku pro malovýrobu do 1 MWh, pro některé druhy výroby z podporovaných zdrojů energie a regulovaný redispečink.

Nadměrný příjem dle § 93 EZ pak podléhá odvodu ve výši 90 % dle § 95a. Tato práce si dovoluje v tomto místě připomenout „sazbu" nálezného popsanou v podkapitole zaměřené na klasické windfally, kdy má nálezce dle § 1051 a násl. občanského zákoníku právo na 10 % ceny nálezu. Přístup normotvůrce (evropského i českého), tak v případě stropů tržních příjmů vnímá producenta energie nad daným stropem jako pomyslného nálezce, kterému byla bankovka přivanuta do tváře bez jakéhokoliv úsilí a vynaložených investic, tudíž jako adresáta klasického windfallu.

Zatímco výše popsaná struktura odvodu se zásadněji nelišila od nařízení o intervenci, tak v případě samotné výše stropů přistoupil český zákonodárce k výraznější legislativní kreativitě, když namísto jednotné sazby 180 EUR pro MWh, kterou předpokládalo nařízení o intervenci, rozdělil výrobní zdroje energie do různých kategorií v pásmu od 70 eur na MWH po 240 EUR na MWh. Většina stěžejních obnovitelných zdrojů je § 95b odst. 1 EZ zařazena do pásma 180 EUR na MWh, přičemž ještě benevolentnější stropy tržních příjmů má biomasa v rozptylu mezi 210 a 240 EUR na MWh. V případě uhelných elektráren pak stejné ustanovení zákona rozlišuje mezi menšími výrobci s výkonem do 140 MW, na které se vztahuje strop 230 EUR na MWh a velké výrobce s výkonem nad 140 MW, na které se vztahuje strop 170 EUR na MWh. Nejpřísnější strop pak byl stanoven pro jaderné elektrárny dle § 95b odst. 1 písm. h) ve výši 70 EUR na MWh.

Další odlišnost od nařízení o intervenci lze spatřovat v délce odvodového období, které začalo v prosinci 2022 a trvalo do konce roku 2023. Nařízení o intervenci přitom v čl. 22 odst. 2 písm. c) předpokládalo použitelnost stropů tržních příjmů od prosince 2022 pouze do 30. června 2023. Česká aplikace stropů tržních příjmů tak od 1. července 2023 fungovala mimo rámec nařízení o intervenci, čímž vyvolává nové otázky ohledně své eurokonformity. Výše popsanými aspekty české aplikace stropů tržních příjmů se bude tato práce zabývat v následujících kapitolách.

6 Ekonomické dopady české aplikace windfall tax na společnosti jejichž akcie jsou obchodované na kapitálovém trhu

Tato kapitola analyzuje dopady windfall tax na společnosti obchodované na tuzemském kapitálovém trhu s ohledem na skutečnost, že právě ony byly hlavními a nejviditelnějšími adresáty windfall tax. Deskripce a analýza od vypuknutí války na Ukrajině je provedena u vývoje akcií bankovních společností Komerční banky, Erste Group a Monety. Souhrnně je pak provedena analýza dopadů na bankovní sektor jako celek. Největší důraz je ale kladen na společnost ČEZ, která se stala největším poplatníkem české windfall tax a řada právních otázek spojených s touto daní tak vychází právě z dopadů na tuto společnost, kterým bude věnován největší prostor. V závěru pak bude zanalyzován širší dopad windfall tax na český kapitálový trh.

6.1 Komerční banka

Akcie Komerční banky svého předválečného maxima dosáhly počátkem února 2022, kdy se obchodovaly blízko 1.000 Kč na akcii. Nervozita ve střední a východní Evropě v té době narůstala společně s očekáváním toho, jak skončí geopolitická eskalace způsobená shromažďováním ruských vojáků v blízkosti ukrajinských hranic. Tato nejistota pak srazila akcie Komerční banky o necelých 10 % do blízkosti 900 Kč na akcii ještě před samotným vypuknutím ruské invaze.

Po zlomovém 24. únoru 2022 pak akcie našly své lokální dno 7. března 2022 na úrovni 700 Kč na akcii, což představuje 30% pokles z maxim. Společně s překvapivou houževnatostí Ukrajiny při obraně se dočasně zlepšil i sentiment na akciích Komerční banky, když na konci března 2022 vystoupaly na úroveň necelý 900 Kč. Od tohoto okamžiku ale cena akcií začala dále výrazně klesat, a to přesto, že pominulo eminentní válečné riziko a nejistota, které panovaly těsně po invazi.

Tato atmosféra by se vzpomínkami autora této práce dala popsat jako obava z rozsahu invaze, použitých prostředků (včetně např. jaderných zbraní) a dopadů, jaké může válka na Evropském kontinentu mít. Tyto faktory lze mít v březnu roku 2022 do velké míry za již obsažené

v ceně akcií a další vývoj na akciích Komerční banky tak lze do velké míry přičítat nastupujícím obavám z regulatorního zásahu.

Pokles na akciích Komerční banky byl pak zastaven až počátkem září 2022, kdy cena našla své dno na úrovni 568 Kč za akcii, tedy více než 40 % pod maximy. Následoval růst, který nebyl zastaven schválením obecného rámce windfall tax na evropské úrovni v nařízení o intervenci (to ale bankovní sektor nezmiňuje), ani následným schválením úpravy české windfall tax v ZDP. Z dat je patrné, že akcie zaznamenaly výraznější pokles po schválení návrhu předmětné novely ZDP v Senátu, ale tento pokles se nepřiblížil předchozím minimům.

Akcie Komerční banky pak sice v roce 2023 procházely obdobím konsolidace, kdy de facto neopouštěly rozmezí 650 Kč až 760 Kč na akcii, ale k minimům z roku 2022 už se výrazněji nepřiblížily, a to ani přes zavedení a aplikaci 60% daně z neočekávaných zisků. Růst v roce 2025 pak zapříčinil, že se akcie Komerční banky obchodují na dlouhodobých maximech těsně pod 1100 Kč na akcii. Růst od minim z léta 2022 je tak o více než 90 %. Z vývoje na akciích Komerční banky lze usuzovat, že investoři do ceny pravděpodobně projektovali jednu ze dvou následujících vizí (popř. jejich kombinaci). Buď, že windfall tax se banky za pomoci účetních operací vyhnou, nebo že už byla windfall tax zaceněna a s tím, jak se v čase blíží její skončení po roce 2025, tak se cena akcie pomalu bude blížit své vnitřní hodnotě bez mimořádné daňové zátěže.

Obrázek 1 Pětiletý graf vývoje ceny akcií Komerční banky[144]

[144] Kurzovní lístek Komerční banka [online]. *Burza cenných papírů praha*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.pse.cz/detail/CZ0008019106

6.2 Erste Group Bank

Při pohledu na vývoj ceny akcií Erste Group Bank (dále jen „Erste Group“) je patrný obdobný vývoj. K dosažení maxim rovněž došlo počátkem února 2022 těsně pod úrovní 1.100 Kč na akcii, načež následoval pokles, který skončil až koncem léta 2022 na úrovni 540 Kč na akcii, tedy více než 50 % pod maximem. Tento výraznější propad než u akcií Komerční banky je pozoruhodný, jelikož je Erste Group na rozdíl od Komerční banky mezinárodně diverzifikovaná od Rakouska po Rumunsko.[145]

Obrázek 2 Diverzifikace bankovních poboček Erste Group napříč Evropou[146]

[145] Erste Group Bank AG Online Annual Report 2021 [online]. *Erste Group*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.erstegroup.com/en/investors/OnlineAR2021

[146] Tamtéž.

Přitom tato diverzifikace by měla být v případě lokálně zavedené windfall tax výhodou, jelikož mimo České republiky ze zemí působení Erste Group windfall tax zavedlo pouze Slovensko a Maďarsko, ale s výrazně nižší sazbou.[147] Celková daňová zátěž skupiny Erste z titulu windfall tax tak měla být teoreticky nižší, než pro relativně samostatně stojící Komerční banku. Investoři ale situaci vyhodnotili odchylně a akcie Erste Group tak zaznamenaly větší propad než akcie Komerční banky. Z této skutečnosti lze získat další argument pro závěr, že hlavními důvody poklesu v létě 2022 nebyla windfall tax, u které investoři vnímali možnost optimalizace, ale spíše přetrvávající geopolitická válečná rizika, kterým byly země položené východněji vystaveny více než Česká republika.

Ač korekce na akciích Erste Group byla výraznější než u Komerční banky, tak následný růst byl výrazně rychlejší i strmější a akcie svá dosavadní maxima nalezly téměř přesně po třech letech od počátku ruské invaze, když 18. února atakovaly úroveň 1.730 Kč na akcii, což představuje kumulativní nárůst o 220 % od minim po začátku války na Ukrajině.

Obrázek 3 Pětiletý graf vývoje ceny akcií Erste Group[148]

[147] Enache, C. *Windfall Profit Taxes in Europe* [online].

[148] Kurzovní lístek Erste Group Bank [online]. *Burza cenných papírů praha*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.pse.cz/detail/AT0000652011

6.3 Moneta Money Bank

Moneta se rovněž zásadněji nevymykala z trendu vývoje ceny akcií ostatních bankovních institucí v tuzemsku. Její postupný propad z lokálních maxim kolem 95 Kč na akcii byl rovněž navázán na válku na Ukrajině a zastavil se až na úrovni 70 Kč na akcii, přičemž akcie ztratily více než čtvrtinu své původní hodnoty. I růstový trend byl následně srovnatelný s výše popsanými příklady a dosáhl zatím úrovně 143,6 Kč na akcii, což představuje růst přes 100 % od minim po začátku války na Ukrajině. Vývoj Monety je přes podobnost s Erste Group lépe porovnatelný spíše s Komerční bankou, což bude pravděpodobně dáno větší geografickou podobností, kdy Moneta i Komerční banka operují primárně v České republice.

Obrázek 4 Pětiletý graf vývoje ceny akcií Monety Money Bank[149]

6.4 Dopad windfall tax na bankovní sektor jako celek

Z výše popsaného vývoje cen akcií vybraných bankovních institucí je zřejmé, že windfall tax na investory neměla v daném období výraznější dopad. Toto zjištění potvrzuje skutečnost, že akcie všech tří analyzovaných bank nejen že rostly, ale v roce 2025 i překonaly (bez započtení dividend) svá maxima z roku 2022 a vymazaly tak i propady spojené s válkou na Ukrajině, která stále trvá. Předpoklad investorů spojený

[149] Kurzovní lístek Moneta Money Bank [online]. *Burza cenných papírů praha*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.pse.cz/detail/CZ0008040318

s očekáváním optimalizace, popř. neexistence windfallu v případě bank následně potvrdily i hospodářské výsledky a celkový výběr daně.

V rámci hospodářských výsledků za rok 2022 Komerční banka zmínila, že srovnávací základ daně vyplývající z let 2018 až 2021 je v jejím případě 15.8 mld. Kč.[150] V rámci prezentace hospodářských výsledků za roky 2023 a 2024 ale Komerční banka windfall tax žádným dalším způsobem nezmínila. Vedle toho daňový výběr z daní z příjmů v jejím případě klesl v roce 2023 meziročně o 17,8 %[151] a v roce 2024 o dalších 5,1 %. Příjmy z bankovních transakcí v tomto období rovněž klesaly nebo stagnovaly.[152]

Komerční banka vyčíslila, že zavedení daně z neočekávaných zisků vedlo v roce 2023 ke zvýšení odloženého daňového závazku o 84 mil. Kč.[153] Z analýz Fio banky pak vyplývá, že za rok 2023 Komerční banka odvedla na zálohách celkem 0,4 mld. Kč s předpokladem, že většina záloh bude vrácena.[154] Analýza Fio banky do svých modelů hospodaření vliv windfall tax v případě Komerční banky ani nezahrnuje. Obdobný závěr o zanedbatelnosti dopadu windfall tax na banky pak přináší samotný výběr z titulu této daně v rámci bankovního sektoru, kdy za rok 2023

[150] Komerční banka Group Results 2022 [online]. *Komerční banka*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/c28dc145-41f8-49d3-82c6-addbb07ed487/KB-4Q2022-Presentation.pdf

[151] Komerční banka Group Results 2023 [online]. *Komerční banka*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/72fd085c-03e5-4c3a-b004-0e475e565081/KB-4Q2023-Presentation.pdf

[152] KB Group Results 2024 [online]. *Komerční banka*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/3343cc2c-2e5a-4b08-a844-b5c1c81ad6c0/KB-4Q2024-Presentation.pdf

[153] Výroční finanční zpráva 2023 Komerční banka [online]. *Komerční banka*. [cit. 11. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/460b8633-cb30-4b55-a9b6-902a495a6f8a/Vyrocni-zprava-KB-2023.pdf

[154] Investiční výzkum Komerční banka. [online].

mělo být odvedeno 700 mil. Kč[155] a v roce 2024 470 mil. Kč,[156] jde o částky na úrovni jednoho až dvou procent celkového výběru daně z neočekávaných zisků.[157] Původní očekávaní ministerstva financí a Zbyňka Stanjury pro bankovní sektor přitom bylo na úrovni 33 mld. Kč za rok 2023.[158] Obdobně i NERV předpokládál, že by windfall tax pro bankovní sektor v závislosti na výši sazby za rok 2023 přinesla dodatečný daňový výnos ve výši 39 až 59 mld. Kč a v roce 2024 10 až 15 mld. Kč. NERV přitom v žádném z popsaných scénářů nepočítal s takovou výší celkové sazby daně, která ve skutečnosti byla zavedena.[159]

Důvodem pro diametrálně odlišená očekávání od skutečného výběru je více. Samotnými bankami zmiňovaným důvodem je snížení základu pro výpočet daně prostřednictvím *„držení vyšší míry státních dluhopisů, u kterých je osvobozený úrokový výnos.“*[160] Dle analytika XTB Tomáše Cverny je pak *„důvodem nízkých odvodů je už samotná konstrukce daně, která počítala s rychlejším růstem ziskovosti šesti největších bank, na které daň cílila. Za nízký výběr na windfall tax se zasazují vyšší náklady na*

[155] Ali, S. Banky na windfall tax neodvedly ani miliardu. Spořitelna nezaplatila nic [online]. *idnes.cz*. 9. 1. 2024. [cit. 12. 3. 2025]. https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/windfall-tax-dan-z-neocekavanych-zisku-mimoradna-dan-banky.A240109_103557_ekonomika_alis

[156] Windfall tax i přes nižší výnos od bank výrazně pomohla rozpočtu [online]. *Česká televize*. 26. 1. 2025. [cit. 12. 3. 2025]. https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/ekonomika/windfall-tax-i-pres-nizsi-vynos-od-bank-vyrazne-pomohla-rozpoctu-357461

[157] Výroční zpráva o činnosti Finanční správy České republiky za rok 2023 [online]. *Finanční správa*. [cit. 12. 3. 2025]. https://financnisprava.gov.cz/assets/cs/prilohy/fs-financni-sprava-cr/vyrocni-zprava-o-cinnosti-financni-spravy-2023.pdf

[158] Místo třiceti jen jednotky miliard. Stát vybere na bankovní windfall tax méně, než čekal [online]. *Česká televize*. 12. 11. 2023. [cit. 13. 3. 2025]. https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/ekonomika/misto-triceti-jen-jednotky-miliard-stat-vybere-na-bankovni-windfall-tax-mene-nez-cekal-342821?utm_source=

[159] *Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice* [online].

[160] Svoboda, J. Banky se mimořádné dani vyhnuly přes státní dluhopisy [online]. *Novinky.cz*. 16. 1. 2024. [cit. 13. 3. 2025]. https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-banky-se-mimoradne-dani-vyhnuly-pres-statni-dluhopisy-40457016

financování klientských vkladů a také pomalejší růst úvěrového trhu.“[161] Výše popsané argumenty by ale dle této práce neměly představovat pro normotvůrce natolik neodhalitelné způsoby optimalizace, kterým by nedokázal zabránit, a to obzvláště v případě, kdy windfall tax prošla poradními jednáními v NERV, jehož součástí jsou experti znalí bankovního prostředí, mezi nimi např. Mojmír Hampl, Helena Horská z Raiffeisenbank nebo Ján Lučan z ČSOB.[162] Právě Ján Lučan dokonce v rámci pracovní skupiny přímo přednesl „*připomínku k nerealističnosti či nadhodnocenosti odhadu celkových zisků a také windfall zisků u bankovního sektoru.*“[163] Ministerstvo financí ale tuto připomínku v rámci odhadů ani konstrukce windfall tax nereflektovalo.

Této práci tak nezbývá než učinit závěr, že způsob, jakým byla windfall tax pro bankovní sektor zavedena společně s odhady výběru byl po stránce právní i ekonomické zceka neefektivní a bez podstatného pozitivního výsledku pro státní rozpočet. Zanedbatelný daňový výběr pak byl získán za cenu snížení předvídatelnosti právního i ekonomického prostředí, které může mít v dlouhodobém horizontu dle této práce potenciálně vyšší dlouhodobý negativní dopad na státní rozpočet, než jaký prospěch byl získán zahrnutím bankovních institucí mezi poplatníky windfall tax.

6.5 Dopad windfall tax na společnost ČEZ

Jak vyplývá z analýzy dopadů windfall tax na bankovní instituce, windfall tax na ně neměla zásadnější vliv, když jejich prostřednictvím došlo k výběru nižších stovek milionů a hodnota akcií faktor windfall tax velmi brzy začala ignorovat. Ani ostatní potenciální poplatníci nebyli v plnění daňové povinnosti příliš horliví, a tak se hlavním adresátem windfall tax stala společnost ČEZ. Konkrétním dopadům na ni se tak bude věnovat tato podkapitola.

---

[161] Svoboda, J. Sbohem, miliardy. Banky loni odvedly na windfall tax jen drobné [online]. *Novinky.cz*. 29. 1. 2024. [cit. 13. 3. 2025]. http://novinky.cz/clanek/ekonomika-sbohem-miliardy-banky-loni-odvedly-na-windfall-tax-jen-drobne-40506363

[162] Viz Členové NERV [online]. *Vláda České republiky*. [cit. 13. 3. 2025]. https://vlada.gov.cz/cz/ppov/NERV/clenove/

[163] *Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice* [online].

6.5.1 Vývoj akcií společnosti ČEZ

Reakce investorů a akcií společnosti ČEZ na vypuknutí války na Ukrajině byla výrazně odlišná od výše popsaných bankovních institucí. Akcie z maxim kolem 860 Kč v bezprostřední reakci na ruskou invazi propadly na úrovně 785 Kč na akcii, načež ale následoval prudký růst, který se zastavil až začátkem léta na 1.200 Kč na akcii. V cenotvorbě v té době převažoval pozitivní sentiment investorů spojený s vysokými cenami elektrické energie.

S tím, jak se začalo zhmotňovat riziko zavádění mimořádných daní a stropů tržních příjmů, tak začal ochabovat i sentiment investorů a akcie si prožila turbulentní zbytek léta, během kterého už o windfall tax začali hovořit otevřeně i přední vládní politici[164] a její duchovní otci z Národní rozpočtové rady[165] (dále jen „NRR“). Finálním katalyzátorem poklesu cen akcií bylo ale až schválení nařízení o intervenci, které formulovalo právní základ stropů tržních příjmů pro elektrickou energii a eurounijní pojetí windfall tax, které ovšem výrobce elektřiny nezahrnovalo.

Obrázek 5 Pětiletý graf vývoje ceny akcií ČEZ[166]

[164] Viz Daň z neočekávaných zisků by prošla parlamentem do konce roku, říká šéfka sněmovny Adamová [online]. *E15*. 14. 8. 2022. [cit. 13. 3. 2025]. https://www.e15.cz/domaci/dan-z-neocekavanych-zisku-by-prosla-parlamentem-do-konce-roku-rika-sefka-snemovny-adamova-1392357

[165] Viz Já kritiku válečné daně beru, ale rád bych slyšel jiný nápad, jak platit mimořádné výdaje, říká Mojmír Hampl [online]. *Lidové noviny*. 29. 8. 2022. [cit. 14. 3. 2025]. https://www.lidovky.cz/byznys/mojmir-hampl-valecna-dan-z-mimoradnych-zisku-wind-fall-tax.A220828_182937_ln_ekonomika_vag

[166] Kurzovní lístek ČEZ [online]. *Burza cenných papírů praha*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.pse.cz/detail/CZ0005112300

Schválení stropů tržních příjmů následované českou formou windfall tax pak srazilo cenu akcií ČEZ z úrovní okolo 900 Kč na akcii na lokální minima ve výši 750 Kč na akcií, která tak podkročila i předválečné úrovně. Investorům tak v tomto období spíše než neočekávané zisky vznikly neočekávané ztráty. Pozitivní sentiment investorů následně začal posilovat i díky silným výsledkům a skutečnosti, že zisk za rok 2022 ještě dani nepodléhal, tudíž dividenda v roce 2023 byla bezprecedentních 145 Kč na akcii.[167] Roli ve výši dividendy hrálo i ministerstvo financí, které návrh představenstva ve výši 117 Kč na akcii navýšilo na výše popsaných 145 Kč na akcii (výplatní poměr[168] 100 % z čistého zisku),[169] jelikož stát je 70% akcionářem ve společnosti ČEZ a s hlasovacími právy disponuje právě ministerstvo financí.[170] Cena akcií tak díky mj. těmto zprávám společně se sentimentem investorů kulminovala na více než 1200 Kč na akcii. Ještě před samotným rozhodným dnem pro výplatu dividendy ale akcie ČEZ výrazně oslabily k úrovním 1.000 Kč a rozhodný den pro výplatu dividendy je pak oslabil ještě více až pod 900 Kč na akcii.

Dividenda v roce 2023 byla poslední, která vycházela ze zisku nezdaněného daní z neočekávaných zisků a na ziskovosti se částečně negativně projevovaly pouze zavedené stropy tržních příjmů. Ziskovost společnosti ČEZ v roce 2023 až 2025 ale již dani z nadměrných zisků podléhá a v roce 2023 i v kombinaci se stropy tržních příjmů. Vedle výše popsaných zásahů ČEZ rovněž od roku 2024 společně s dalšími právnickými osobami podléhá nové zvýšené dani z příjmů právnických osob na

[167] Chudoba, M. Dividenda ČEZ v roce 2023 a dalších letech (+komentář analytika) [online]. *Fio banka*. 26. 5. 2022. [cit. 14. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/zpravy-z-burzy/282465-dividenda-cez-v-roce-2023-a-dalsich-letech-komentar-analytika

[168] Výplatní poměr je metrikou, která stanovuje, kolik procent svého zisku společnost (typicky formou dividend) rozdělí mezi své akcionáře.

[169] Chudoba, M. *Dividenda ČEZ v roce 2023 a dalších letech (+komentář analytika)* [online].

[170] Viz Struktura akcionářů [online]. *Skupina ČEZ*. [cit. 14. 3. 2025]. https://www.cez.cz/cs/o-cez/cez/akcionari

úrovni 21 %.[171] „Vpředhledící“ trh rekordní dividendou v roce 2023 přišel o poslední výrazný *tailwind*[172] a zůstaly už primárně *headwinds*.

6.5.2 Hospodářské výsledky společnosti ČEZ za rok 2023 a výběr windfall tax

Hospodářské výsledky za rok 2023 výše popsanou skutečnost potvrdily, když meziročně zisk před zdaněním klesl z 99.623 mil. Kč na 79.016 mil. Kč a zisk po zdanění klesl z 80.705 mil. Kč v roce 2022 na 29.574 mil. Kč v roce 2023.[173] Společnost tak na daních z příjmů včetně daně z neočekávaných zisků odvedla téměř 63 % svého zisku. Vedle toho její zisk navíc snižovaly stropy tržních příjmů, při započtení jejich vlivu vyplývá, že společnost odvedla více než 70 % zisku a zůstalo jí méně než 30 % zisku.[174] Tento 30% zisk se pak dělil rovným dílem mezi akcionáře, mezi kterými je i stát, přičemž minoritní akcionáři standardně podléhali srážkové dani 15 % dle § 38d ZDP, tudíž ze svých 8,85 mld. Kč zisku 1,33 mld. Kč odvedli na dani (při výplatním poměru 100 %) a čistý zisk 30% akcionářů by tak mírně přesahoval 7,5 mld. Kč, zatímco 70% akcionář v podobě státu by ze společnosti ČEZ získal ze zisku z roku 2023 téměř 94 mld. Kč. 70% akcionář tak různými formami získal z veřejně obchodované společnosti (a jejích akcionářů) 92,6 % zisku.

Společnost ČEZ dohromady v roce 2023 odvedla do státního rozpočtu 54 mld. Kč na dividendách, 45 mld. Kč z titulu stropů tržních příjmů a windfall tax a 27 mld. Kč v rámci „běžné“ daně z příjmů.[175] Pro nezainteresovaného pozorovatele může být relevantní skutečnost, že veřejně obchodovaná společnost tuto svou míru kontribuce do státního rozpočtu konstatuje mezi dalšími svými úspěchy na titulních stránkách

[171] Srov. § 21 odst. 1 ZDP před tzv. konsolidačním balíčkem do konce roku 2023

[172] Tailwind je v investiční a podnikatelské terminologii faktorem, který se pozitivně projevuje na hospodaření společnosti potažmo na výkonnosti akcií, jeho opakem je headwind, který představuje faktory a hrozby, které se na hospodaření a výkonnosti akcií projevují negativně.

[173] *Výroční finanční zpráva za rok 2023 ČEZ* [online].

[174] Zisk po zdanění + náklady na stropy tržních příjmů a windfall tax + daň z příjmů právnických osob = 29.5 mld. + 45 mld. + 27 mld. = 101,5; přepočet čistého zisku na procenta: 101,5/100*29,5 = 29 %.

[175] *Výroční finanční zpráva za rok 2023 ČEZ* [online].

výroční zprávy, přičemž kdekoliv jinde ve světě se společnosti snaží dopad daní na své podnikání minimalizovat tak, aby akcionářům přinesli co největší návratnost. Přístup společnosti ČEZ ale spíše napovídá preferenci majoritního akcionáře před ostatními. Odchylný přístup pak zvolila např. společnost EPH, která přesunula svou obchodní divizi EP Commodities do zahraničí, přičemž se její tržby pohybují ve stovkách miliard Kč.[176]

Z celkového výběru daně z neočekávaných zisků ve výši 39,4 mld. Kč[177] pak měl ČEZ zaplatit kolem 30 mld. Kč. Za rok 2024 to pak bylo 32,1 mld. Kč[178] z očekávaných 35 mld. Kč,[179] tudíž je ČEZ více než tříčtvrtinovým adresátem daně z neočekávaných zisků. Pro rok 2025 se očekává celkový výběr z daně z neočekávaných zisků ve výši 34 mld., ze kterých by ČEZ mohl odvést až 30 mld. Kč (odhadované rozpětí je 26 mld. Kč až 30 mld. Kč).[180]

6.5.3 Hospodářské výsledky společnosti ČEZ za rok 2024

Výsledky společnosti ČEZ za rok 2024 pak ukazují meziročně sice o 10 % vyšší ziskovost EBITDA[181] a o 7 % vyšší odvedenou daň z příjmů (včetně windfall tax), očištěný čistý zisk pro akcionáře je pak v meziročním

[176] EPH přesune svou EP Commodities kvůli dani z neočekávaných zisků do zahraničí [online]. *ČTK*. 4. 11. 2022. [cit. 15. 3. 2025]. https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2281224

[177] *Výroční zpráva o činnosti Finanční správy České republiky za rok 2023* [online].

[178] Zpráva k výsledkům hospodaření Skupiny ČEZ za rok 2024 [online]. *Skupina ČEZ*. 13. 3. 2025. [cit. 16. 3. 2025]. https://www.cez.cz/webpublic/file/edee/ospol/fileexport-s/pro-investory/informacni-povinnost-emitenta/2025-03/cz-zprava-k-hv-4q2024.pdf

[179] Klímová, J. Kolik přinese windfall tax v roce 2025? Přes 30 miliard korun, odhaduje ministerstvo [online]. *iRozhlas*. 3. 9. 2024. [cit. 16. 3. 2025]. https://www.irozhlas.cz/ekonomika/kolik-prinese-windfall-tax-v-roce-2025-pres-30-miliard-korun-odhaduje_2409031852_hof

[180] Raška, J. ČEZ: Stát plánuje letos vybrat na „windfall tax" téměř 34 mld. Kč [online]. *Fio banka*. 18. 3. 2025. [cit. 18. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/zpravy-z-burzy/307787-cez-stat-planuje-letos-vybrat-na-windfall-tax-temer-34-mld-kc

[181] EBITDA je zkratkou z anglického Earnings before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization. V češtině jde o zisk před odečtením úroků, daní, odpisů a amortizace.

srovnání dokonce o 9 % nižší.[182] Přes lepší výsledky hospodaření tak společnost svým akcionářům s výjimkou jednoho přinese za rok 2024 méně. Stát pak inkasuje ze všech daní ze společnosti ČEZ za rok 2024 necelých 53 mld. Kč z celkového provozního zisku přesahujícího 93 mld. Kč.

6.5.4 Postoj minoritních akcionářů společnosti ČEZ

Proti výše popsaným zásahům v podobě windfall tax ze strany státu se postavil nově založený spolek Minoritní akcionáři ČEZ a.s., z.s.[183] (dále jen „spolek"), který různými formami windfall tax napadal a z posledních dostupných informací zastupuje více než 1 % akcionářů společnosti.[184] Ze strany spolku šlo především o mediální výstupy bývalého předsedy spolku Pavla Grünfelda,[185] který se společně s další výraznou postavou z řad minoritních akcionářů ČEZ Michalem Šnobrem dostal do mediální konfrontace s Mojmírem Hamplem, který byl jedním z duchovních otců windfall tax jakožto předseda NRR.[186]

Z konkrétních kroků pak spolek podal žádost o informace týkající se výběru z windfall tax (jak z daně z nadměrných zisků, tak ze stropů tržních příjmů k ministerstvu financí,[187] stížnost k Evropské komisi[188] a

---

[182] *Zpráva k výsledkům hospodaření Skupiny ČEZ za rok 2024* [online].

[183] Viz Minoritní akcionáři ČEZ, a.s., z.s. [online]. *Minoritní akcionáři ČEZ a.s.* [cit. 18. 3. 2025]. https://minoritaricez.cz/

[184] Viz Minoritáři ČEZ – oficiální účet – počet členů [online]. *X*. 3. 12. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://x.com/minoritariCEZ/status/1863829930674442425

[185] Spor o windfall tax: Kvůli energetické krizi chybí státu 34 miliard. Malí akcionáři ČEZu chystají žaloby [online]. *Český rozhlas*. 23. 4. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://plus.rozhlas.cz/spor-o-windfall-tax-kvuli-energeticke-krizi-chybi-statu-34-miliard-mali-9220093

[186] Spor o windfall tax. ‚Nemanipulujte, nelžete,' říká ekonom Hampl akcionáři ČEZ. Ten chce žalovat stát[online]. *iRozhlas*. 23. 4. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://www.irozhlas.cz/ekonomika/spor-o-windfall-tax-nemanipulujte-nelzete-rika-ekonom-hampl-akcionari-cez-ten_2404230900_jaf

[187] Viz Minoritáři ČEZ – oficiální účet – žádost o informace [online]. *X*. 16. 8. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://x.com/minoritariCEZ/status/1824306759713919105

[188] Viz Minoritáři ČEZ – oficiální účet – stížnost k Evropské komisi [online]. *X*. 23. 10. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://x.com/minoritariCEZ/status/1849055353255682314

otevřený dopis prezidentovi republiky.[189] Spolek měl vůči windfall tax řadu výhrad, ale mezi stěžejní patřil disproporční a potenciálně diskriminační dopad na jednu konkrétní společnost. Konkrétně byly tvrzeny porušení principu zavádění daní v podobě rovnosti, proporcionality a zákazu diskriminace. Další výhrady směřovaly k legislativnímu procesu a formě přílepku, kterou se windfall tax do novely ZDP dostala, k poškození českého kapitálového trhu a k možnému ohrožení transformace energetiky.[190] Některým z těchto výhrad se bude tato práce věnovat v následující kapitole.

6.5.5 Zhodnocení dopadů windfall tax na společnost ČEZ a analýza alternativ

Na závěr této podkapitoly se práce zaměří na zhodnocení způsobu, jakým stát získal prostředky ze společnosti ČEZ a pokusí se k němu představit alternativy, které by mohly po ekonomické i právní stránce lépe vystihnout záměr zákonodárce.

Pokud by společnost ČEZ podléhala pouze standardní 21% dani z příjmů právnických osob v souladu s předchozími lety, tak by zisk po zdanění v roce 2024 přesahoval 62 mld. Kč a při aktuální tržní kapitalizaci[191] by se tak společnost obchodovala na úrovni devítinásobku svého ročního zisku.[192] Průměr pro energetické společnosti v západní Evropě

[189] Viz Minoritáři ČEZ – oficiální účet – otevřený dopis prezidentovi republiky [online]. *X*. 12. 11. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://x.com/minoritariCEZ/status/1856421915671347565

[190] *Minoritáři ČEZ – oficiální účet – otevřený dopis prezidentovi republiky* [online].

[191] Viz tržní kapitalizace 566 mld. Kč dne 13. 3. 2025 dle Aktuální data – akcie – ČEZ [online]. *Burza cenných papírů Praha*. [cit. 13. 3. 2025]. https://www.pse.cz/detail/CZ0005112300

[192] Jedná se použití metriky price to earnings ratio (zkráceně „P/E“), která vyjadřuje, kolikanásobek ročního zisku se rovná tržní kapitalizaci společnosti, ta je pak vyjádřena jako násobek počtu akcií a jejich ceny. Tržní kapitalizace společnosti ČEZ je k 13. 3. 2025 na úrovni 566 mld. Kč a čistý zisk bez vlivu windfall tax za rok 2024 je 62,6 mld. Kč.

se přitom aktuálně pohybuje na úrovni třináctinásobku ročního zisku[193] (samotná společnost ČEZ se v pěti letech před covidovou krizí obchodovala v pásmu jedenáctinásobku až dvacetiosminásobku ročního zisku). Férová cena akcie by v aktuální situaci za použití průměrné metriky P/E 13 pro energetický sektor v regionu vycházela na úroveň 1.515 Kč na akcii.[194] Akcionářům (včetně státu) tak zásahy ze strany českého normotvůrce znehodnotily investici při ceně 1.050 Kč o více než 30 %, jelikož tržní kapitalizace a valuace společnosti ČEZ by mohla být o 248 mld. Kč výše. Z těchto 248 mld. Kč pomyslné škody pak připadá necelých 174 mld. státu, jakožto 70% akcionáři.

Výběr daně z neočekávaných zisků a stropů tržních příjmů ze společnosti ČEZ za rok 2023 byl 45 mld. Kč, v roce 2024 se odhaduje něco přes 30 mld. Kč[195] a pro rok 2025 se odhaduje 27 mld. Kč. V celkovém součtu tak český stát ze společnosti ČEZ získal formou mimořádných opatření 102 mld. Kč, ale tržní kapitalizace státního tržního podílu potenciálně klesla o 174 mld. Kč, čímž majetek státu zaznamenal ztrátu v celkové výši 72 mld. Kč. Mimořádnými opatřeními, jejichž účelem bylo mj. zlepšit kondici veřejných financí tak paradoxně s největší pravděpodobností výrazně klesla celková hodnota majetku státu. Výše popsaná úvaha je sice teoretická a je možné, že po skončení platnosti windfall tax dojde k určitému přiblížení ceny společnosti k férové hodnotě. Obava investorů spojená s podobnými zásahy do společnosti ČEZ ale může cenu akcie dlouhodoběji držet pod touto férovou hodnotou.

[193] Viz Trailing and forward price to earnings ratio (PE ratio) in the energy & environmental services sector in Western Europe 2025, by industry [online]. *Statista*. [cit. 11. 3. 2025]. https://www.statista.com/statistics/1028261/price-earnings-in-the-energy-and-environmental-services-sector-in-europe/

[194] Čistý zisk 62,6 mld. Kč vynásobený P/E 13 se rovná tržní kapitalizaci 814 mld. Kč, která je o necelých 248 mld. vyšší než tržní kapitalizace aktuální (566 mld. Kč). Při vydělení tržní kapitalizace počtem emitovaných akcií vychází férová aktuální cena na úrovni 1515 Kč za akcii.

[195] Raška, J. ČEZ: odhady hospodaření za 4Q 2024 [online]. *Fio banka*. 12. 3. 2025 [cit. 13. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/zpravy-z-burzy/307561-cez-odhady-hospodareni-za-4q-2024

Vedle této skutečnosti sentiment investorů nepodporují ani pokusy o schválení tzv. lex ČEZ,[196] který měl za cíl umožnit plné převzetí společnosti ČEZ za mírnějších podmínek (majoritnímu akcionáři dle § 311 navrhované novely zákona č. 125/2008, o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, postačovalo k tzv. vytěsnění minoritních akcionářů 75 % hlasů přítomných akcionářů na valné hromadě), než jaké doposud stanovala platná úprava. Tato změna by fakticky znamenala, že při nižší účasti ze strany minoritních akcionářů na valné hromadě by 70% podíl státu postačoval k jejich vytěsnění. Aktuálně je vytěsnění minoritních akcionářů podmíněno dispozicí s nejméně 90 % hlasovacích práv dle § 375 a násl. ZOK.

Další nejistotu pak v investorech může vyvolávat samotná dlouhodobá debata o možném zestátnění nebo restrukturalizaci[197] společnosti ČEZ, která ale na akcie a jejich cenu v závislosti na možné vytěsňovací prémii může mít i pozitivní dopad.[198]

Tato práce pak k výše popsaným zásahům zákonodárce do společnosti ČEZ vnímá právně i ekonomicky méně invazivní alternativu založenou na možnosti ministerstva financí prostřednictvím 70% podílu ovlivňovat ve prospěch státu návrh dividendy na valné hromadě, a to až ke 100 % výplatního poměru. Čistý zisk společnosti by v tomto scénáři vzrostl o zhruba 45 mld. Kč (které byly odvedeny v rámci windfall tax) na více než 74 mld. Kč, které by posléze byly dle podílu rozděleny mezi stát (52 mld. Kč) a minoritní akcionáře (22 mld. Kč). Zisk minoritních akcionářů by dále podléhal srážkové dani, tudíž by klesl na 18,7 mld. Kč. Celkový výběr státu z ČEZ za rok 2023 by tak touto cestou klesl o 11 mld. Kč ze 126 mld. Kč na necelých 115 mld. Kč. Stát by tak sice touto cestou vybral méně, ale nevznikly by žádné pochybnosti o právních či

[196] Sněmovní tisk 459 [online]. Parlament České republiky Poslanecká sněmovna 9. volební období. [cit. 13. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=459

[197] Raška, J. Premiér Petr Fiala v rozhovoru pro HN potvrdil, že restrukturalizace ČEZu je ve hře [online]. *Fio banka*. 20. 5. 2022 [cit. 13. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/zpravy-z-burzy/267951-premier-petr-fiala-v-rozhovoru-pro-hn-potvrdil-ze-restrukturalizace-cezu-je-ve-hre

[198] Krýžová, S. Babiš chce ČEZ zcela státní. Akcie vystřelily vzhůru [online]. *Seznam Zprávy*. 23. 10. 2024 [cit. 13. 3. 2025]. https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-finance-babis-chce-cez-zcela-statni-akcie-vystrelily-vzhuru-263050

ekonomických aspektech daného opatření a hodnota podílu státu by dle teoretických předpokladů neměla klesnout o výše popsaných 210 mld. Kč.

Pro rok 2024 by pak bez windfall tax čistý zisk stoupl z 30,5 mld. na 62,6 mld. Kč,[199] ze kterého by stát prostřednictvím srážkové daně a dividendy při výplatním poměru 100 % získal přes 46,5 mld. Kč a minoritním akcionářům by zbylo necelých 16 mld. Kč. (oproti aktuálním necelým 8 mld. při výplatním poměru 100 %). V roce 2024 je tak zisk z windfall tax nabytý prostřednictvím společnosti ČEZ o 8 mld. vyšší, než by byl, pokud by stát pouze využíval svých akcionářských práv. Tato částka odpovídá 0,4 %[200] příjmů státního rozpočtu za rok 2025.[201]

Pro rok 2025 pak společnost ČEZ očekává ziskovost meziročně o zhruba 10 % nižší. Výběr windfall tax by tak měl být rovněž nižší (zhruba 28 mld. Kč).[202] Při odhadovaném čistém zisku na úrovni 28 mld. Kč by pak bez windfall tax zisk minoritních akcionářů po odečtení srážkové daně byl mírně přes 14 mld. Kč a zisk státu získaný prostřednictvím dividendy a srážkové daně nad úrovní 41 mld. Kč. Minoritním akcionářům by tak v teoretickém scénáři zůstalo na úkor státu o 7 mld. více než při existenci windfall tax.

Celkově je tak rozdíl v popsaném teoretickém scénáři využití práv majoritního akcionáře oproti windfall tax za roky 2023 až 2025 na úrovni příjmu 26 mld. Kč[203] ve prospěch daňového výběru a ve ztrátě 174 mld. Kč v podobě znehodnocení podílu ve společnosti ČEZ. Navrhované opatření bez windfall tax by tak v teoretické rovině zvětšilo majetek státu o 148 mld. Kč oproti současnému stavu.

Při započtení výběru windfall tax z jiných společností není bilance výrazně pozitivnější s ohledem na skutečnost, že výběr z nich dle výše uvedeného představuje oproti společnosti ČEZ jen jednu čtvrtinu

---

[199] *Zpráva k výsledkům hospodaření Skupiny ČEZ za rok 2024* [online].

[200] Vlastní výpočet vycházející z odhadovaného průměrného výběru windfall tax nad rámec teoreticky získatelné dividendy ve výši necelých 8,7 mld. Kč (aritmetický průměr z 11 mld. Kč + 8 mld. Kč + 7 mld. Kč) a příjmů státního rozpočtu pro rok 2025 ve výši 2086,1 mld. Kč.

[201] Viz zákon č. 434/2024, zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2025.

[202] *Zpráva k výsledkům hospodaření Skupiny ČEZ za rok 2024* [online].

[203] Celková částka, o kterou se na úkor státu v teoretickém scénáři zvýšil výnos minoritních akcionářů (2023 – 11 mld. Kč, 2024 – 8 mld. Kč a 2025 – 7 mld. Kč).

celkového výběru windfall tax (dle výše nastíněných odhadů pravděpodobně nepřesáhne 30 mld. Kč za období účinnosti windfall tax).

Při bližším pohledu na stropy tržních příjmů je pak zřejmé, že společnost ČEZ touto formou windfall tax zaplatila v roce 2022 1,6 mld. Kč a v roce 2023 10 mld. Kč,[204] přičemž výběr státního rozpočtu z tohoto opatření za rok 2023 měl být 18,5 mld. Kč.[205] ČEZ tak u stropů tržních příjmů hradil 54 % celkového výběru.

Tato práce na základě výše zmíněného zastává názor, že windfall tax v podobě stropů tržních příjmů a daně z nadměrných zisků sice přinesla výnos v podobě 26 mld. Kč nad rámec získatelné dividendy ze společnosti ČEZ, 30 mld. Kč formou daně z nadměrných zisků z ostatních společností a necelých 10 mld. Kč[206] formou výběru nadměrných tržeb ze stropů tržních příjmů od ostatních společností, ale celkově zmenšila majetek státu o 108 mld. Kč[207] s ohledem na pokles tržní hodnoty podílu státu ve společnosti ČEZ při odhadovaném nacenění na úrovni P/E 13.

Nacenění prostřednictvím metriky P/E je zjednodušené, ale výsledná férová cena na úrovni 1.500 Kč není výrazně odchýlena od odhadu konzervativnějších analytiků před zavedením windfall tax.[208] Z cílové

---

[204] *Výroční finanční zpráva za rok 2023 ČEZ* [online].

[205] Viz Tramba, D. Stát loni na energetice vydělal. Vybral víc, než vyplatil na dotování cen energií pro spotřebitele [online]. *Ekonomický deník*. 4. 1. 2024 [cit. 19. 3. 2025]. https://ekonomickydenik.cz/stat-loni-na-energetice-vydelal-vybral-vic-nez-vyplatil-na-dotovani-cen-energii-pro-spotrebitele/

[206] Částka je určena výpočtem na základě extrapolace vycházející z výsledků společnosti ČEZ, kdy v roce 2023 hradil 54 % výběru ze stropů tržních příjmů (tj. 10 mld. Kč z 18,5 mld. Kč) a v roce 2022 1,6 mld. Kč. Pokud by částka za rok 2022 rovněž představovala 54 % z celkového výběru, tak by výběr z ostatních společností byl ve výši necelých 1,4 mld. Kč. V součtu s výsledkem 8,5 mld. Kč za rok 2023 je pak výsledná částka výběru z ostatních společností z titulu stropů tržních příjmů zaokrouhlena na 10 mld. Kč.

[207] V rámci této úvahy není zohledněn dopad na hospodaření ostatních dotčených společností, který rovněž mohl snížit daňový výběr v budoucnu viz např. popsaný případ migrace obchodní divize EPH.

[208] Viz např. Raška, J. Zvyšujeme cílovou cenu na akcie ČEZ z 1026 Kč na 1354 Kč a vylepšujeme doporučení na "koupit" [online]. *Fio banka*. 15. 7. 2022 [cit. 19. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/analyzy/270094-zvysujeme-cilovou-cenu-na-akcie-cez-z-1026-kc-na-1354-kc-a-vylepsujeme-doporuceni-na-koupit

ceny analytika Jana Rašky na úrovni 1.354 Kč na akcii před zavedením windfall tax klesla cílová cena po jejím schválení na 951 Kč[209] na akcii, tudíž dopad windfall tax na hodnotu společnosti vychází stejně jako v této práci v podobě poklesu o 30 %. Aktuální cílová cena tohoto analytika je ale ještě níže, a to až na úrovni 834 Kč na akcii.[210]

Zatímco v této kapitole byly řešeny především otázky ekonomických dopadů windfall tax na její adresáty, jejichž akcie jsou obchodovány na kapitálovém trhu, v další kapitole je prostor věnován analýze některých právních aspektů windfall tax. Nejprve ale dojde ke zhodnocení stavu českého kapitálového trhu, který byl windfall tax výrazně zasažen.

6.6 Dopady windfall tax na český kapitálový trh jako celek

Český kapitálový trh reprezentovaný Burzou cenných papírů Praha je v dlouhodobém útlumu. Od maxim z roku 2005 klesly objemy obchodů téměř o 90 % z 1,04 bil. Kč na 108 mld. Kč v roce 2024. V covidovém roce 2020 se zdálo, že dojde k zastavení tohoto trendu, když se objem obchodů zvedl z lokálního dna 109 mld. Kč v roce 2019 na 125 mld. Kč v roce 2020 a rok 2021 oživení na tuzemském trhu potvrdil, když objem obchodů narostl na úroveň 140 mld. Kč.[211] Rok 2022 s sebou ale přinesl výše popsané daňové zásahy do klíčových titulů, které tvořily zhruba tři čtvrtiny hlavního indexu PX.[212] Objem obchodů v reakci na válku na

[209] Raška, J. Snižujeme cílovou cenu na akcie ČEZ z úrovně 1354 Kč na 951 Kč, ponecháváme nákupní doporučení [online]. *Fio banka*. 22. 12. 2022 [cit. 19. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/analyzy/276331-snizujeme-cilovou-cenu-na-akcie-cez-z-urovne-1354-kc-na-951-kc-ponechavame-nakupni-doporuceni

[210] Raška, J. Investiční výzkum ČEZ [online]. *Fio banka*. 19. 3. 2024 [cit. 19. 3. 2025]. https://www.fio.cz/docs/zpravodajstvi/21-analyzaStredne-doba/cz/293988_CEZ_nova_analyza_03_2024.pdf

[211] Obchody na akciovém trhu pražské burzy loni klesly o 13 % na 107,9 miliardy Kč [online]. *ČTK*. 6. 1. 2025 [cit. 20. 3. 2025]. https://www.ceskeno-viny.cz/zpravy/2616529

[212] Viz Složení indexu PX [online]. *Burza cenných papírů Praha*. [cit. 20. 3. 2025]. https://www.pse.cz/indexy/hodnoty-indexu/detail/XC0009698371?tab=detail-composition

Ukrajině a windfall tax sice krátkodobě narostl na 166 mld. Kč, ale roky 2023 a 2024 pak dost možná potvrdily oslabující důvěru investorů v český kapitálový trh, kdy objemy obchodů klesly na 124 mld. Kč v roce 2023 a na 108 mld. Kč v roce 2024, tedy pod minima z roku 2019[213] (a to přes inflaci, která v mezidobí atakovala 18 %[214]). K tomuto poklesu objemu obchodů došlo i přesto, že se index PX vymanil z dlouhodobé konsolidace od roku 2009 a poprvé dosáhl hodnoty nad 2000 body, když překonal dosavadní maxima na úrovni 1900 bodů z roku 2007. Z této skutečnosti vyplývá, že důvodem poklesu zájmu investorů není špatné hospodaření společností (potažmo špatná výkonnost akcií). Od minim z roku 2020 do prvního kvartálu 2025 index PX dokonce překonává renomovaný index SPX, který sdružuje 500 největších amerických firem.

Obrázek 6 Vlastní analýza vývoje indexů SPX a PX prostřednictvím aplikace tradingview

Portfolio manažer Michal Semotan mezi hlavními důvody nízkého zájmu investorů vnímá právě výše popsané kroky české vlády v posledních letech. Vedle politických vlivů apetit investorů nepodporuje ani konzervativní zaměření společností na pražské burze, kde po odchodu

[213] *Obchody na akciovém trhu pražské burzy loni klesly o 13 % na 107,9 miliardy Kč* [online].

[214] Viz Vývoj inflace v roce 2022 [online]. *Česká národní banka*. [cit. 21. 3. 2025]. https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacni-cil/tema-inflace/index.html

Avastu chybí technologické společnosti. Michal Semotan by dále rád viděl na burze více společností, a to např. formou privatizace společností Budvar nebo Letiště Praha.[215] Příkladem ze zahraničí může být IPO Athénského letiště.[216] Dění okolo windfall tax se podepsalo i na fondu spravovaném Michalem Semotanem, kdy odprodal celé pozice v bankovních titulech Komerční banky a Monety.[217]

Portfolio manažer největšího českého podílového fondu Jan Hájek pak vnímá situaci obdobně a srovnává situaci českého kapitálového trhu s tím polským, který dle jeho slov získal větší podporu, a to např. prostřednictvím penzijních fondů s povinnou alokací v domácích společnostech. V rámci penzijní reformy zavádějící dlouhodobý investiční produkt, ale k podobnému opatření ze strany českého zákonodárce nedošlo. Dle Jana Hájka se pak problémy BCPP kumulují, jelikož kvůli nízkým objemům na ni nechtějí vstupovat nové společnosti, protože v případě dalších emisích akcií by jim hrozilo při nízkých objemech výrazné stlačení jejich ceny, a tím i znehodnocení akcií společnosti a snížení možného kapitálu získaného emisemi.[218]

Sám ředitel BCPP Petr Koblic pak konstatoval, že přežití burzy závisí na politických zásahů do společnosti ČEZ. Pokud by došlo k jeho vyřazení z BCPP (např. prostřednictvím obdoby výše popsaného lex ČEZ), tak by dle Koblice mohlo dojít k přeřazení BCPP z kategorie rozvíjejících se trhů

[215] Ali, S. Zlaté časy pražské burzy skončily. Mohou za to i kroky vlády, říká expert [online]. *idnes.cz*. 30. 8. 2024. [cit. 20. 3. 2025]. https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/prazska-burza-burza-cennych-papiru-cez-michal-semotan.A240829_155339_ekonomika_alis

[216] Viz Greece launches Athens airport IPO, trading debut seen around Feb. 7 [online]. *Reuters*. 25. 1. 2024. [cit. 21. 3. 2025]. https://www.reuters.com/markets/europe/greece-approves-prospectus-athens-airport-ipo-2024-01-24/

[217] Voženílek, L. Semotan z J&T: Přístup vlády mě zklamal. Prodal jsem kvůli němu KB i Monetu [online]. *Seznam Zprávy*. 31. 7. 2024. [cit. 21. 3. 2025]. https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-finance-semotan-z-j-t-pristup-vlady-me-zklamal-prodal-jsem-kvuli-nemu-kb-i-monetu-256776

[218] Hájek & Šura: Burza má být výkladní skříň ekonomiky. Poláci nám ji dřív záviděli, než nás předběhli [online]. *Money Maker – CzechCrunch*. 31. 5. 2023. [cit. 21. 3. 2025]. https://cc.cz/podcasty/hajek-sura-burza-ma-byt-vykladni-skrin-ekonomiky-polaci-nam-ji-driv-zavideli-nez-nas-predbehli/

do kategorie rozvinutých okrajových trhů, což by znamenalo odliv v mld. EUR.[219]

Růst objemu obchodů nepodpořilo ani stažení některých společností (zejména O2) a dle investora Jaroslava Šury svou roli hrál i přechod z obchodního systému SPAD na systém Xetra. Dále zmiňuje, že investoři jsou zvyklí na to, že politici kapitálovému trhu nepomáhají, ale neměli by mu škodit.[220]

Neprůhledné politické prostředí kolem windfall tax podpořil svými výroky i ministr financi Zbyněk Stanjura, když vyvolal spekulace o jejím předčasném zrušení, které ale nakonec nenavrhl.[221] Ministr ale nebyl jediným vrcholným politickými činitelem, který vypouštěl kurzotvorné informace do veřejného prostoru. Ministr vnitra Vít Rakušan na svém volebním meetingu např. prohlásil, že vytěsnění minorit vláda dle jeho názoru stihne do konce mandátu. Vzápětí ale svůj výrok dementoval s tím, že se nic podobného nechystá.[222] O transformaci společnosti ČEZ od roku 2023 mluvil premiér Petr Fiala, vyloučil ale, že by mělo dojít k vytěsnění minoritních akcionářů.[223] V současnosti ale debata ohledně transformace ČEZ ze strany vládních představitelů utichla a jen krátce ji znovu

[219] Koblic: Přežití pražské burzy závisí na zásazích politiků do ČEZ [online]. *Seznam Zprávy*. 15. 1. 2024. [cit. 22. 3. 2025]. https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-finance-koblic-preziti-prazske-burzy-zavisi-na-zasazich-politiku-do-cez-243700

[220] *Hájek & Šura: Burza má být výkladní skříň ekonomiky. Poláci nám ji dřív záviděli, než nás předběhli* [online].

[221] Stanjura oznámil, že daň z mimořádných zisků bude stát vybírat dál. Akcie ČEZ reagují propadem [online]. *Hospodářské noviny*. 22. 8. 2024. [cit. 22. 3. 2025]. https://byznys.hn.cz/c1-67353640-stanjura-oznamil-ze-dan-z-mimoradnych-zisku-bude-stat-vybirat-dal-akcie-cez-reaguji-propadem

[222] Rakušan mluvil o vyplacení minoritních akcionářů ČEZ, pak to popřel [online]. *Seznam Zprávy*. 29. 1. 2024. [cit. 22. 3. 2025]. https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-rakusan-vlada-jedna-o-vyplaceni-minoritnich-akcionaru-cez-244731

[223] Premiér Fiala: Plánovaná přeměna ČEZ nikoho nepoškodí, hledáme správný model i čas [online]. *ČTK*. 20. 10. 2023. [cit. 23. 3. 2025]. https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2429334

oživilo vyčlenění trading divize ČEZ do dceřiné firmy.[224] Výběr z windfall tax z bankovního sektoru pak vyvolal novou debatu ohledně sektorové daně, která by měla „neférový" přístup bank kompenzovat. Poslanec Marek Benda nevyloučil přistoupení k určité formě sektorového zdanění, kdy by se případně i zpětně mohl výběr z bank zvýšit.[225]

Výše popsané kroky do určité míry ilustrují, jak nízkou relevanci kapitálovému trh dávají politické síly v České republice. Rozporné výroky, netransparentnost spojená s windfall tax a transformací ČEZ podrývají důvěru domácích i zahraničních investorů, což se projevuje na objemech obchodů na pražské burze, ale i v neuskutečněných investičních projektech v tuzemsku.[226] Stabilní a funkční kapitálový trh je přitom považován za důležitý motor ekonomického růstu.[227]

Jak vyplývá z výše nastíněných informací, český kapitálový trh ustupoval z výsluní už od roku 2009, windfall tax a možné nepochopení přednostní kapitálových trhů ze strany zákonodárce pak ale zadusily i poslední jiskry naděje nastoupivší po roce 2020. Windfall tax tak rozhodně není hrobníkem českého kapitálového trhu, ale může být vnímána jako pomyslný poslední hřebíček do rakve, do které byl český kapitálový trh uložen v období po roce 2009.

[224] ČEZ přesune miliardovou divizi tradingu do dceřiné firmy. Musí oddělit obchodování od ostatní činnosti [online]. *iRozhlas*. 11. 11. 2024. [cit. 23. 3. 2025]. https://www.irozhlas.cz/ekonomika/cez-presune-miliardovou-divizi-tradingu-do-dcerine-firmy-musi-oddelit_2411111542_job

[225] K VĚCI - 2.4. v 18:35 [online]. *CNN Prima News*. 2. 4. 2024. [cit. 23. 3. 2025]. https://cnn.iprima.cz/porady/k-veci/02042024-0

[226] Viz Hudema, M. Míří k nám investoři z Tchaj-wanu a turecký autoprůmysl. Reputace Česka mezi investory je ale děsivá, říká expert [online]. *Lidové noviny*. 2. 2. 2025. [cit. 23. 3. 2025]. https://www.lidovky.cz/byznys/ekonomika-cesko-sdruzeni-pro-zahranicni-investice-afi-ondrej-votruba.A250130_153908_ln_nazory_lgs

[227] Bekaert, G., Harvey, C. R. Capital Markets: An Engine for Economic Growth. *The Brown Journal of World Affairs*. 1998, roč. 5, č. 1, s. 39.

7 Ústavně konformí a eurokonformní perspektiva české windfall tax

Z výše popsaných odchylek české právní úpravy windfall tax od té eurounijní společně se specifiky českého legislativního procesu vyvstávají otázky ohledně konformity české windfall tax s Ústavou České republiky a právem Evropské unie. Tyto otázky, které tato práce nastínila v předchozích kapitolách, se týkají zejména možné formy přílepku (kterou se úprava windfall tax stala součástí ZDP), nepřiměřenosti zdanění (kterého se obávala LRV a napadala jej stížnost spolku minorit) a zásahu do primárního a sekundárního práva Evropské unie (zejména formou omezení volného pohybu služeb a kapitálu a možným vybočením z limitů nařízení o intervenci). Odpovědi na tyto otázky se pokusí nelézt následující podkapitoly.

7.1 Obecnost právní normy

Z výše popsaných analýz dopadů windfall tax vyplývá, že daň z neočekávaných zisků postihla primárně společnost ČEZ, když za roky 2023 až 2025 dle predikcí a dosavadních plateb z celkového výběru ve výši 108,4 mld. Kč[228] odvedla 90,1 mld. Kč,[229] což představuje více než 83 % celkového daňového výběru daně z neočekávaných zisků.

Obecnost právní normy je jejím materiálním znakem a v souvislosti s daní dopadající zejména na jeden konkrétní subjekt může vyvstat otázka ohledně naplnění tohoto znaku. Požadavek obecnosti normy v rovině subjektů pak spočívá v rovině jejich vymezení. Znak obecnosti je naplněn, pokud je subjekt vymezen relativně neurčitě.[230] Právní norma tak nesmí být „*konkrétně adresována určitému jedinečně určenému subjektu*

[228] Součet výběrů za rok 2023 ve výši 39,4 mld. Kč a odhadů za roky 2024 a 2025 ve výši 35 mld. Kč a 34 mld. Kč.

[229] Součet odhadu výběru za rok 2023 a 2025 ve výši 30 mld. Kč a 28 mld. Kč (střed pásma odhadu ČEZ) a potvrzeného výběru za rok 2024 ve výši 32,1 mld. Kč.

[230] Harvánek, J. et al. *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 138.

přímo, ale až skrze proces aplikace této právní normy."[231] Tyto závěry vycházejí mimo jiné i z judikatury Ústavního soudu.[232]

V případě úpravy daně z neočekávaných příjmů v § 17c ZDP je konstrukce poplatníka obecná. Zákon nemluví o společnosti ČEZ jako o konkrétně určeném poplatníkovi daně, ale stanovuje okruh adresátů daně dle stanovených obecných kritérií. Právní teorií a Ústavním soudem konstituovaný požadavek obecnosti právní normy je tak v případě windfall tax splněn. Otázkou ale zůstává výsledek této konstrukce, který vede k faktickému vyprázdnění obecnosti normy a její reálné konkretizaci, která by mohla být v rozporu s kritérii nediskriminace a rovnosti, která vychází z čl. 1 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „LZPS"). Formálně tak norma obecná je, ale materiálně už obecnost může být zpochybnitelná. Nepůjde ale o zpochybnitelnost v rovině právní teorie a normy jako celku, ale o zpochybnitelnost v rovině disproporce a diskriminace jejích dopadů. Těmto aspektům se práce bude věnovat v následujících podkapitolách.

7.2 Legislativní proces a možná forma přílepku v případě daně z neočekávaných zisků

Ústavní konformita přílepků je právní otázkou, které je v rámci judikatury Ústavního soudu věnována pozornost téměř čtvrt století. Stěžejní myšlenkou formulovanou na samém počátku vývoje judikatury je, že: „*za nežádoucí jev, nekorespondující se smyslem a zásadami legislativního procesu, je nutno označit situaci, kdy jedním zákonem jsou novelizovány zákony vzájemně obsahově bezprostředně nesouvisející, k čemuž dochází např. z důvodu urychlení legislativní procedury, a to začasté formou podaných pozměňovacích návrhů…Takový postup totiž neodpovídá základním principům právního státu, mezi které patří zásada předvídatelnosti zákona, jeho srozumitelnosti a zásada jeho vnitřní bezrozpornosti. Jestliže*

[231] Škop, M. Znaky právní normy [online]. *Teorie práva – průvodce studiem*. [cit. 25. 3. 2025]. https://is.muni.cz/do/law/stud/el/teorie_prava/pages/05_02_znaky_pn.html

[232] Viz stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2005, sp. zn. Pl. ÚS-st. 24/04 případ známý jako „Jezy na Labi".

totiž jedním zákonem (ve formálním smyslu) je zasahováno do materie upravované několika zákony jinými a tyto zákony spolu nejsou obsahově a systematicky provázány, vzniká nezřídka značně nepřehledný právní stav, který princip předvídatelnosti, srozumitelnosti a vnitřní bezrozpornosti zákona již nerespektuje."[233]

Ústavní soud v navazujícím plenárním nálezu distinkci přílepků rozebral podrobněji. Klíčové pro něj je odlišení mezi pozměňovacím návrhem a návrhem zákona. Zatímco návrh zákona se těší ústavnímu zakotvení v čl. 41, 42, 44 až 48 Ústavy, tak pozměňovací návrh vychází ze zákona č. 90/1995 Sb., zákon o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „jednací řád").[234] § 63 odst. 1 jednacího řádu pak konstituuje požadavek na návrhy poslanců k projednávané věci, které se „*mají vztahovat k určité věci projednávaného bodu*". Pozměňovací návrh je pak podmnožinou výše zmíněných návrhů a konkrétně je upravený § 63 odst. 4 jednacího řádu, který stanovuje, že se jím „*vypouštějí, rozšiřují nebo mění některé části původního návrhu*". K tomuto ustanovení pak Ústavní soud konstatoval, že: „*…lze dovodit, že pozměňovací návrh by měl skutečně toliko pozměňovat předkládanou právní úpravu, tedy neměl by ji ani zásadně měnit, ani zásadně rozšiřovat, a tím méně by se měl pohybovat mimo předmět zákonodárné iniciativy, resp. návrhu zákona*".[235]

Judikatura Ústavního soudu pak možné vybočení z výše popsaného prostoru pro pozměňovací návrh rozlišuje do dvou kategorií vycházející z americké právní doktríny. První skupina jsou „legislativní jezdci", u kterých dochází k „*překročení intenzity daného návrhu anebo povahy extenzivního překročení předmětu vymezeného návrhem zákona*", druhou pak „divocí jezdci", u kterých dochází k překračování kritérií germaneness rule testu (neboli pravidlo úzkého vztahu). Zatímco „legislativní jezdci" jsou sice považování za nežádoucí, ale nikoliv protiústavní, při narušení pravidel *germaneness rule* testu půjde o potenciálně protiústavního „divokého jezdce". *Germaneness rule* test pak v sobě zahrnuje zejména následující dvě kritéria, která jsou relevantní pro posuzovanou daň z nadměrných zisků:

[233] Nález Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2002, sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/01.

[234] Nález Ústavního soudu ze dne 15. února 2007, sp. zn. Pl. ÚS 77/06, bod 49.

[235] Tamtéž.

- pozměňovací návrh se musí vztahovat k předmětu posuzovaného návrhu zákona (kritérium obsahu),
- fundamentální účel pozměňovacího návrhu musí mít úzký vztah k fundamentálnímu účelu projednávaného návrhu zákona (kritérium účelu).[236]

Navazující nález ale výše popsané závěry mírně modifikoval, konkretizoval a posuzování přílepků zpřísnil. Kromě výše zmíněných alternativních kritérií může ústavní konformitu přílepku podpořit i to, pokud byl přijat širokým konsenzem (většina srovnatelná s většinou vyžadovanou pro přijetí ústavních zákonů ve třetím čtení s přihlédnutím k podpoře samotného pozměňovacího návrhu). Pokud by nesplnil žádné z výše popsaných kritérií, stále by přílepek nemusel být zrušen (a to přesto, že by byl již přílepkem neústavním), pokud *„nad zájmem na jeho zrušení nepřeváží ochrana jiných ústavních principů, pravidel a hodnot.“*[237]

Tato práce se nejprve zaměří na nastíněná kritéria *germaneness rule* testu, protože při naplnění, byť jediného z nich by postup k dalším kritérium již byl bezpředmětný.

Prvním zkoumaným kritériem bude kritérium účelu. Tvrzený důvod předložení návrhu zákona formou sněmovního tisku č. 254/0 (dále jen „návrh zákona“) byl: „plnění Programového prohlášení vlády – „Zvýšíme limit pro povinnou registraci k DPH na 2 mil. Kč, na stejnou hranici se posune možnost využití režimu paušální daně.“, „Parametricky upravíme kontrolní hlášení.“ a „Snížíme byrokratickou zátěž při správě daní a poplatků.“[238]

Pozměňovací návrh Zbyňka Stanjury k návrhu zákona (dále jen „pozměňovací návrh“) formuluje podstatu a důvody pozměňovacího návrhu následovně: „*…odčerpání zdrojů od subjektů, které díky současné tržní situaci generují vysoké dodatečné zisky, a její výnos poté alokovat pro účely zmírnění dopadů skokového nárůsu cen energetických produktů*.“

[236] Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 77/06, bod 50-53.

[237] Nález Ústavního soudu ze dne 4. prosince 2024, sp. zn. Pl. ÚS 41/23, bod 106-127.

[238] Důvod předložení návrhu zákona [online]. *ODok Portál*. [cit. 22. 3. 2025]. https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCE6FNMB5/

Další část argumentace Zbyňka Stanjury se pak odkazuje na závěry NERV, které byly do hloubky analyzovány výše.[239]

NERV ale v rámci zdůvodnění windfall tax akcentoval primárně fiskální dopady války na Ukrajině spojené s vysokými cenami energií a konsolidaci veřejných financí. Obdobná logika pak vyplývá i ze zdůvodnění pokračování windfall tax pro rok 2025 ze strany Ministerstva financí, kdy její existenci spojuje s nutností hradit mimořádné výdaje.[240] Pozměňovací návrh dále v argumentaci zmiňuje předpoklad zavedení stropů tržních příjmů jako další zdroj prostředků pro účely zmírnění dopadů energetické krize a synergický nástroj pro postih energetického sektoru vedle windfall tax, kdy obě opatření společně by měla přinést do státního rozpočtu 100 mld. Kč za rok 2023.[241]

Ze zdůvodnění pozměňovacího návrhu tak vyplývá, že důvodem jeho navržení je primárně zmírnění fiskálních dopadů energetické krize prostřednictvím postižení poplatníků, kteří z ní profitují. Proti tomu zdůvodnění návrhu zákona zahrnuje především plnění programového prohlášení vlády, které windfall tax nezmiňuje. Windfall tax se ani netýká žádného ze zmiňovaných bodů programového prohlášení, které jsou zmíněny výše.

Jak je patrné z důvodové zprávy dotčené novely ZDP, cílem změn v návrhu zákona bylo primárně zpřehlednit a zjednodušit daňový systém pro poplatníky při současné valorizaci některých parametrů a podpořit tak především menší poplatníky „*v současné nelehké ekonomické*

[239] *Pozměňovací návrh poslance Ing. Zbyňka Stanjury k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online].

[240] Stanovisko MF k pokračování windfall tax v roce 2025 [online]. *Ministerstvo financí České republiky.* 23. 8. 2024. [cit. 22. 3. 2025]. https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2024/stanovisko-mf-k-pokracovani-windfall-tax-v-roce-20-56833

[241] *Pozměňovací návrh poslance Ing. Zbyňka Stanjury k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online].

situaci.“[242]. Zmíněna je i *„podpora podnikání a vytváření příznivých podmínek pro ty, kteří svou aktivitou financují chod země a vytvářejí pracovní příležitosti.*“[243] Obdobné zdůvodnění je použito jak u úpravy paušálního režimu, prodloužení mimořádných odpisů, tak u úpravy daně z přidané hodnoty.[244]

Kritérium Ústavního soudu pro posouzení účelu spočívá v posouzení toho, jestli mezi účelem původní úpravy a účelem pozměňovacího návrhu existuje úzký vztah.[245] Z výše uvedených zdůvodnění obou návrhů vyplývá, že návrh zákona vychází ze snahy naplnit programového prohlášení vlády a jeho účelem je snížit administrativní a ekonomickou zátěž vyplývající z některých daňových zákonů především pro malé a střední podnikatele, zatímco pozměňovací návrh je zdůvodněn snahou o stabilizaci veřejných financí prostřednictvím nečekaně ziskových poplatníků. Tato práce na základě výše zmíněného nenachází dostatečně úzký vztah mezi účelem obou návrhů, který vnímá jako vzdálený až protichůdný.

Jak konstatoval Ústavní soud, samotná skutečnost, že se oba návrhy týkají novelizace stejného zákona neznamená, že je mezi nimi dán úzký vztah z hlediska obsahu a účelu.[246] Po obsahové stránce návrh zákona obsahuje změny parametrů daně z přidané hodnoty a kontrolního hlášení. Jeho další část týkající se ZDP zahrnuje úpravu paušálního režimu, prodloužení mimořádných odpisů a další dílčí úpravy. Věcná souvislost pak je pak dle důvodové zprávy dána tím, že se novely tykají daní a jejich

[242] Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. *Poslanecká sněmovna.* [cit. 22. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=213584

[243] *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online].

[244] Tamtéž.

[245] Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 41/23, bod 111.

[246] Tamtéž, bod 115.

správy.[247] Návrh zákona ovšem žádným způsobem nemění parametry daní z příjmů, a to ať už fyzických nebo právnických osob. Obsahem návrhu zákona tak byly primárně valorizační a administrativu zjednodušující ustanovení, která nové daně nezaváděla. Ač se tedy oba návrhy týkají ZDP, tak valorizační ustanovení týkající se poplatníka v paušálním režimu směřuje vůči fyzickým osobám, nikoliv vůči osobám právnickým, vůči kterým míří pozměňovací návrh. Subjekty změn v rámci návrhů jsou tak odlišné a odlišný je i obsah úprav, kde návrh zákona zavádí administrativní zjednodušení, valorizaci a mimořádných odpisových zvýhodnění (tj. opatření výhodná pro poplatníky a jejich majetek), zatímco pozměňovací návrh zavádí novou daň pro právnické osoby (tj. výrazný negativní zásah do vlastnický práv a majetku). Ač oba návrhy směřují ke změně daňových zákonů, tak tato práce ve světle výše citované judikatury neshledává vzájemnou dostatečnou obsahovou ani účelovou blízkost.

Dalším kritériem neústavního přílepku je pak nedosažení širokého konsenzu, který představuje kvalifikovaná většina dle čl. 39 odst. 4 Ústavy. V případě Poslanecké sněmovny je tato většina tvořena třemi pětinami všech poslanců (tj. 120 poslanců). Pro přijetí pozměňovacího návrhu se vyslovilo 85 ze 155 přítomných poslanců.[248] Pro přijetí návrhu zákona včetně pozměňovacího návrhu ve třetím čtení se vyslovilo 106 poslanců.[249] Podmínka širokého konsenzu tak není splněna, jelikož nebylo dosaženo kvalifikované většiny v Poslanecké sněmovně. Dle této práce je tak přílepek v kontextu judikatury Ústavního soudu přílepkem neústavním a v rozporu s čl. 1 odst. 1 Ústavy a judikaturou Ústavního soudu porušuje zásady plynoucí z principu demokratického právního státu, a to zejména v podobě obcházení zákonodárné iniciativy vyplývající z čl. 41 Ústavy.

---

[247] *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony* [online].

[248] Viz 44. schůze, 23. hlasování, 4. listopadu 2022, 12:58:00 Novela z. o dani z přidané hodnoty – EU [online]. *Poslanecká sněmovna.* [cit. 22. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=79093

[249] Viz 44. schůze, 27. hlasování, 4. listopadu 2022, 13:05:00 Novela z. o dani z přidané hodnoty – EU [online]. *Poslanecká sněmovna.* [cit. 22. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=79097

Posledním krokem přezkumu Ústavního soudu v případě neústavních přílepků pak je proporcionalita jeho zrušení v porovnání s jeho zachováním ve světle ústavních principů, pravidel a hodnot např. ve formě právní jistoty. Stabilita státního rozpočtu je sice předpokladem plnění cílů státu v souladu s Ústavou, ale na cestě za fiskální stabilitou by neměl normotvůrce přistupovat k neústavním zásahům i s ohledem na skutečnost, že každý zásah do vlastnického práva musí respektovat limity čl. 11 LZPS. Výše popsané platí obzvláště v době, kdy se sice stav veřejných financí České republiky zhoršuje, ale ve srovnání se zahraničím rozhodně nenabývá kritického rozsahu,[250] který by měl ohrozit fungování státu v případě, kdy by právní úprava schválená neústavním přílepkem byla přijata pomalejší, byť ústavně konformní cestou. Zrušení neústavního přílepků by nemělo zásadně narušit právní jistotu adresátů daně s ohledem na to, že jim stanovuje pouze povinnosti, a to poměrně zásadního majetkového charakteru. Navrhovatel v rámci svého pozměňovacího návrhu nepředestřel žádné další ústavně konformní důvody, které ho vedly k neústavnímu přílepku. Tato práce tak neshledává žádný z výše popsaných důvodů natolik přesvědčivým, aby měl převážit zájem na nezrušení neústavního přílepku nad jeho protiústavním charakterem. Protiústavní přílepek by tak dle této práce ve světle judikatury Ústavního soudu měl být zrušen.

7.3 Proporcionalita zásahu do vlastnického práva

K otázce přiměřenosti daňové zátěže v kontextu čl. 11 odst. 5 LZPS zaujímá Ústavní soud konstantní postoj založený na zdrženlivosti, při kterém se neužije princip proporcionality. Diskrece zákonodárce je omezena až hranicí, za kterou má daň rdousící efekt, tj. je extrémně

[250] Česká republika je 7. nejméně zadluženou zemí v Evropské unii na bázi zadlužení vůči HDP a její dluh je pod polovinou průměru Eurozóny viz: Government debt at 88.1% of GDP in euro area [online]. *Eurostat.* [cit. 22. 3. 2025]. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-euro-indicators/w/2-22102024-bp

disproporcionální až konfiskační[251] ve vztahu k majetkové či příjmové základně poplatníka. Rovněž nesmí zasahovat do neakcesorické rovnosti.[252]

Ústavní soud se ale k otázce míry nutné pro dosažení rdousícího efektu rovněž staví zdrženlivě a žádnou konkrétní obecně aplikovatelnou hranici (jaká je např. u lichvy nebo neúměrného zkrácení) nestanovil. Konkrétnější je až odborná literatura, která konstatuje, že u zdanění přírůstku majetku rdousící či konfiskační nebude zdanění ve výši nižších desítek procent, ale ústavně problematické může být zdanění počínající 30 %, kdy od sazby nad 50 % vykazují vysokou míru problematičnosti.[253]

Lepší představu o konkrétní maximální přípustné míře zdanění v evropském měřítku pak může vytvořit judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) týkající se čl. 1 dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práva a základních svobod (dále jen „EÚLP“ a „protokol č.1“). V rozhodnutí ESLP ve věci č. 45970/11 Gáll v. Hungary ze dne 25. června 2013 byl posuzován případ ve kterém byla část odstupného nad určitou mez zdaněna 98 % tak, že celková sazba zdanění pro celé odstupné dosáhla výše 60 %. ESLP v tomto případu přihlížel kromě proporcionality v obecném měřítku i ke konkrétním poměrům stěžovatele a obecné dani z příjmů v Maďarsku ve výši 16 %. Ze skutkového stavu pak ESLP vyvodil závěr, že s přihlédnutím ke všem dalším okolnostem celkové zdanění příjmu ve výši více než trojnásobku běžného zdanění je v rozporu s čl. 1 protokolu č. 1 a zákazem diskriminace v čl. 14 EÚLP.

Jak je patrné z výše zmíněného, v judikatuře Ústavního soudu nenalezneme konkrétní hranici zdanění, která by představovala rdousící či konfiskační efekt. Z tuzemské odborné literatury by pak problematické zdanění mohlo počínat na 30 % až 50 %. Tato úroveň se pak blíží judikatuře ESLP, který ač se rovněž vyhýbá stanovení obecné hranice, tak za

[251] Tímto částečně koliduje s institutem vyvlastnění dle čl. 11 odst. 4 LZPS, kdy dochází k faktickému vyprazdňování vlastnického práva ve smyslu *ius fruendi.*

[252] Nález Ústavního soudu ze dne 21. dubna 2009, sp. zn. Pl. ÚS 29/08, bod 5.

[253] Krupičková, L. Daňový režim nerealizovaných kursových zisků (nejen) ve světle judikatury Nejvyššího správního soudu - Odlišný pohled na shodnou věc [online]. *Wolters Kluwer.* [cit. 22. 3. 2025]. https://www.dauc.cz/clanky/2783/danovy-rezim-nerealizovanych-kursovych-zisku-nejen-ve-svetle-judikatury-nejvyssiho-spravniho-soudu-odlisny-pohled-na-shodnou-vec

nepřiměřené považoval v konkrétním případě zdanění ve výši trojnásobku obvyklých daní na daný typ subjektu (tato rovnice má ovšem své limity vycházející z pohyblivé hranice těchto „obvyklých daní"). Tato práce dále argumentačně využívá níže popsané závěry vycházející z empirických výzkumů založených na Lafferové křivce, z nichž vychází pokles investic (tj. počínající faktický rdousící efekt) na úrovni zdanění kolem 30 %.

Při aplikaci na konkrétní případ společnosti ČEZ je zřejmé, že za rok 2023 podléhala 70% zdanění ve formě stropů tržních příjmů, daně z neočekávaných zisků a daně z příjmů právnických osob. Tehdejší sazba daně z příjmů právnických osob přitom byla na úrovni 19 %, tudíž i při aplikaci nejpřísnější hranice vycházející z judikatury ESLP (tj. trojnásobek běžné daně pro obdobné subjekty by byl 57 %) by míra zdanění ve výši 70 % byla nepřiměřená a v rozporu s čl. 1 protokolu č. 1 EÚLP. Z výsledků pro rok 2024 pak vyplývá, že společnost ČEZ na daních z příjmů odvedla dohromady necelých 57 % provozního zisku a podobný odvod je očekávaný i za rok 2025. Od roku 2024 pak byla zvýšena daň z příjmů právnických osob na 21 %. Úroveň daňové zátěže pro roky 2024 a 2025 je pak hraniční ve vztahu k judikatuře ESLP, ale v kontextu odborné literatury a faktického rdousícího působení daně lze předpokládat, že by i v těchto letech mohla být celková míra zdanění pro společnost ČEZ v rozporu s čl. 1 protokolu č. 1 EÚLP a čl. 11 odst. 5 LZPS. Z tohoto důvodu tak ve windfall tax lze spatřovat (vedle formálního rozporu spojeného s neústavností použité přílepkové techniky) i materiální rozpor s ústavním pořádkem České republiky.

Ústavně nekonformní může být dále i arbitrárnost určení stropů tržních příjmů (které byly předsedou LRV klasifikovány materiálně jako daň, nikoliv jako poplatek),[254] a to zejména pro jaderné zdroje, jejichž je v České republice ČEZ jediným vlastníkem. Tato arbitrárnost může kolidovat se zákazem svévole a akcesorickou i neakcesorickou rovností vyplývající z čl. 1 LZPS. Jak vyplývá mj. z judikatury Ústavního soudu: „*V oblasti daňové je třeba požadovat, aby zákonodárný orgán podložil svoje*

[254] Šalomoun. *Stanovisko předsedy Legislativní rady vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů* [online].

rozhodnutí objektivními a racionálními kritérii."[255] Kritice z perspektivy životního prostředí nedůvodně nízký strop pro jaderné zdroje podrobilo i Ministerstvo životního prostředí, jak bylo popsáno výše, přičemž zákonodárce svůj kontrastní přístup náležitě nezdůvodnil. Sám o sobě by tento postup zřejmě v souladu se zásadou zdrženlivosti Ústavní soud za protiústavní neshledal, ale v kombinaci s výše popsaným rdousícím efektem by mohlo jít (terminologií trestního práva) alespoň o „přitěžující okolnost".

7.4 Konformita s primárním a sekundárním právem Evropské unie

Česká republika přijala evropskou verzi windfall tax částečně mimo rámec nařízení o intervenci. Zatímco u stropů tržních příjmů přímo vycházela z eurounijní koordinační právní úpravy, tak v případě solidárního příspěvku zvolila variantu rovnocenného vnitrostátního opatření dle čl. 14 nařízení o intervenci. Tento přístup ale měl stále dle nařízení o intervenci respektovat smysl a účel koordinovaného solidárního příspěvku a pravidla pro něj stanovená.

Česká aplikace ale z tohoto rámce dle této práce vybočila, jelikož rozšířila rozsah v rozporu se smyslem a účelem nařízení o intervenci. Zatímco nařízení o intervenci počítalo se zavedením stropů tržních příjmů pro výrobce elektrické energie a solidárního příspěvku pro výrobce energie z fosilních zdrojů, tak česká úprava ke stropů tržních příjmů výrobce elektřiny ze všech zdrojů zároveň zatížila i daní z neočekávaných zisků. Jedná se sice o výše popsané rovnocenné opatření, ale dle této práce zahrnutím producentů elektrické energie překračuje rámec nastavený nařízením a směřuje proti němu, jelikož upravuje již upravené. Česká windfall tax totiž nerespektuje ani osobní rozsah vycházející z nařízení, ani časovou působnost, která byla omezena na zisky z období 2022 a 2023 dle čl. 15 nařízení o intervenci (česká úprava postihuje zisky z let 2023 až 2025, je tak delší a z většiny i v odlišném období). Vedle výše popsaných pravidel dále opatření členských států nesmí být zejména nepřiměřená, diskriminační, nesmí ohrožovat investiční signály a být v rozporu s právem Unie dle čl. 8 odst. 2.

[255] Nález Ústavního soudu ČSFR ze dne 8. října 1992, sp. zn. Pl. ÚS 22/92.

Při pohledu na dopad windfall tax na české korporace je zřejmé, že výrazně zasahuje jednu společnost, která byla navíc již adresátem stropů tržních příjmů, když formou windfall tax stát získá 63 % zisku. Přitom daňové optimum vycházející z Lafferovy křivky se pohybuje pod úrovní 30 %.[256] Nad touto úrovní již dochází ke snížení produktivity, investic a v důsledku i celkového daňového výběru. V případě windfall tax není situace natolik kritická v tom smyslu, že jde o daň dočasnou, ale výše popsané úvahy jsou relevantní pro posouzení toho, jak windfall tax může minimálně krátkodobě ohrožovat investice. Z uvedeného vyplývá, že kombinace stropů tržních příjmů a rovnocenného vnitrostátního opatření může představovat zásadní narušení investičních záměrů, jelikož více než dvojnásobně přesahuje empirické závěry vycházející z teorie Lafferovy křivky.

Nařízení o intervenci vycházející z čl. 122 SFEU tak optikou této práce má jiný smysl a účel než česká právní úprava, která nerespektuje jeho koordinační a jiná pravidla týkající se ohrožení investičních signálů a může mít potenciálně diskriminační charakter, a to ať už nastavením konkrétních stropů tržních příjmů (které podporují více některé fosilní zdroje než nízkoemisní zdroje) nebo intenzitou dopadu na jednu konkrétní společnost, která odvádí nejen většinu svého příjmu, ale i většinu celkového výběru windfall tax (obavu v této věci vyjádřil i předseda LRV, kdy nastínil, že by se mohlo jednat o překážku charakteru „*opatření omezující volný pohyb*" v kontextu případu Bosman).[257]

Kromě výše zmíněných možných narušení primárního a sekundárního práva Unie se česká windfall tax mohla dostat do rozporu s některými dalšími ustanoveními primárního práva, a to konkrétně čl. 49, čl. 56, čl. 63, čl. 107 a čl. 108 SFEU, které ve své stížnosti napadl i spolek minoritních akcionářů ČEZ. Pro úplnost je vhodné dodat i možnou kolizi s právy na vlastnictví, svobodu podnikání a nediskriminaci vyplývajícími z čl. 16, čl. 17 a čl. 21 Listiny základních práv Evropské unie.[258] Nad rámec

[256] Brill, A., Hassett, K. A. *Revenue-Maximizing Corporate Income Taxes: The Laffer Curve in OECD Countries*. American Enterprise Institute for Public Research, 2007, s. 12.

[257] Šalomoun. *Stanovisko předsedy Legislativní rady vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů* [online].

[258] *Minoritáři ČEZ – oficiální účet – stížnost k Evropské komisi* [online].

těchto výhrad se pak vyjádřil předseda LRV i k možnému porušení čl. 30 a čl. 35 SFEU, kdy dle něj mohla výše odvodů představovat „*zásah do volného pohybu zboží a být vyhodnocena jako poplatek s účinkem rovnocenným clu, resp. kvantitativnímu omezení.*“[259]

Optikou této práce jsou zmíněná další možná porušení primárního práva primárně podpůrnou argumentací, která může být spornějšího charakteru než argumentace týkající se bezprostředního vybočení z nařízení o intervenci a hlubší rozbor by mohl být pro účely této práce redundantní. Jejich důkladnější analýza by ale pro další debatu o české aplikaci windfall tax byla rovněž velmi přínosná. Četnost potenciálních porušení práva Evropské unie ale potvrzuje spornost české aplikace windfall tax. Pro účely této práce pak zůstává stěžejním výše popsaný rozpor mezi pravidly nařízení o intervenci ve spojení s čl. 122 SFEU a českou úpravou windfall tax, ze kterého tato práce činí závěr o skutečnosti, že českou aplikací mohlo dojít k porušení práva Unie.

[259] Šalomoun. *Stanovisko předsedy Legislativní rady vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů* [online].

8 Závěr

Jak bylo nastíněno v úvodu, aktuální aplikace windfall daní je nesmírně širokým tématem, které nemohlo být prací o tomto rozsahu zcela vyčerpáno. Tato práce se přesto pokusila uchopit windfall tax nejen z právního, ale i z ekonomického pohledu tak, aby poskytla čtenáři co možná nejvíce průřezovou charakteristiku české aplikace windfall tax. Jak vyplynulo z analýzy a deskripce historické aplikace, tak windfall daně a jejich obdoby se stávají běžnými zejména v dobách válečných a krizových. V tomto směru eurounijní ani česká úprava přes svá specifika výrazně nevybočuje z historické trajektorie, kdy se česká windfall tax uvalená na bankovní sektor jeví jako typický postih regulatorního windfallu, zatímco část zaměřená na energetický sektor postihuje spíše windfally zasloužené.

Optikou této práce je pak zásadní mezinárodní komparace, která bezprostředně směřovala k ověření první hypotézy této práce ve znění: „Parametry české daně z neočekávaných zisků vybočují z aplikace úprav windfall daní v členských státech Evropské unie v neprospěch adresátů této daně v České republice."

Z mezinárodní komparace pak v tomto kontextu vyplynulo, že česká daň z neočekávaných zisků stanovuje adresátům téměř dvojnásobnou daňovou sazbu, než ke které přistoupila většina členských států a samotné nařízení o intervenci. Dalším výstupem z mezinárodní komparace pak je i problematičnost osobního rozsahu české daně z neočekávaných zisků, která byla rozšířena v rozporu se smyslem a účelem nařízení o intervenci a rovněž se vymyká z aplikační praxe v členských státech. V neposlední řadě pak mezinárodní komparace přinesla závěry týkající se časové působnosti české daně z neočekávaných zisků, která se rovněž pohybuje nejen mimo rámec nařízení o intervenci, ale i mimo běžnou aplikační praxi v členských státech, když pokrývá jiné období a dosahuje absolutně nejdelší časové působnosti. Z výše uvedených zjištění tak vyplývá, že česká windfall tax je v mezinárodní komparativní perspektivě obdobných právních úprav nejdelší, stanovuje daňovou sazbu výrazně vyšší a rozšiřuje okruh poplatníků způsobem rozporným s nařízením. Všechna popsaná zjištění tato práce považuje za poplatníkovi přitěžující a stavějící jej do horší pozice, než ve které se nacházejí subjekty (potenciální i skuteční poplatníci) v obdobném postavení ve většině ostatních členských států. Na základě výše zmíněného tak tato práce činí

prostřednictvím indukce závěr, že hypotéza předjímající komparativní nevýhodnost české daně z nadměrných zisků byla potvrzena.

Práce dále deskriptivně a analyticky popsala okolnosti zavedení windfall tax v České republice. Tato práce za stěžejní zjištění považuje nedostatečnou debatu týkající se windfall tax i příjmových stropů, kdy první jmenovaná byla s ohledem na formu pozměňovacího návrhu zcela zbavena připomínkového řízení a příjmové stropy pak byly schváleny za stavu legislativní nouze po připomínkovém řízení trvajícím jednotky dnů. Některé zásadní připomínky týkající se výše stropu pro jaderné zdroje nebo délky účinnosti stropů tržních příjmů pak byly nadneseny i přes krátký čas stanovený pro jejich uplatnění, ale schváleným zákonem reflektovány nebyly. Další stěžejní výhrady pak směřovaly k možnému rozporu české windfall tax s právem Evropské unie a Ústavním právem.

Práce dále rozebrala právní úpravu windfall tax v širším smyslu s důrazem na její hmotněprávní specifika. Následné vyhodnocení dopadů windfall tax v širším smyslu pak bylo stěžejní pro zúžení zaměření okruhu otázek týkajících se eurokonformity a ústavní konformity, jelikož z něj vyplynul disproporční dopad na společnost ČEZ, která se pak díky této skutečnosti stala středobodem dalšího zkoumání.

Tato práce tak v tomto kontextu shledala za problematický zejména legislativní proces spojený se schválením daně z neočekávaných zisků, kdy pozměňovací návrh poslance Zbyňka Stanjury kategorizovala jako neústavní přílepek, který by při přezkumu Ústavním soudem měl být zrušen. Dále pak byl windfall tax v širším smyslu[260] s ohledem na právní rozbor (vycházející z judikatury a odborné literatury) a ekonomický rozbor (vycházející z empirických závěrů spojených s Lafferovou křivkou) přisouzen rdousící charakter v rozporu s čl. 11 odst. 5 LZPS a čl. 1 protokolu 1 EÚLP, čímž byl windfall tax optikou této práce dán neústavní charakter. Na základě výše zmíněného charakteru neústavního přílepku a neústavní rdousící povahy má tato práce za potvrzenou i druhou hypotézu ve znění: „Česká aplikace windfall tax nese protiústavní znaky."

V samotném závěru se práce zabývala výše nastíněnými problematickými parametry české windfall tax, kdy se zejména její časová působnost a osobní rozsah optikou této práce ocitly za hranou eurokonformity. Obdobný závěr pak byl učiněn i o časové působnosti a arbitrárnosti určení stropů tržních příjmů pro jaderné zdroje.

[260] V kombinaci s daní z příjmů právnických osob.

Výsledkem této práce jsou na základě výše popsaného zejména zjištění o problematičnosti české aplikace windfall tax. Tato práce kriticky nevnímá windfall daně jako celek. Eurounijní právní úprava windfall daní vycházející z nařízení o intervenci je sice sama o sobě poměrně zásadním zásahem do práv adresátů daně, ale v kontextu krizové situace, širokého konsenzu a důrazu na proporcionalitu a nediskriminaci lze její aplikaci akceptovat bez ohledu na možné výhrady vycházející z ideového ekonomického pravolevého dělení. Česká aplikace je ale s touto úpravou v ostrém kontrastu, kdy nařízení o intervenci přejala velmi extenzivně a v případě osobní působnosti i protichůdně. V kombinaci s legislativními postupy, které fakticky vyloučily odbornou veřejnou debatu, s ohledem na vlastnickou strukturu největšího poplatníka windfall tax a snahy o schválení Lex ČEZ pak tato daňová úprava zanechává hořkou pachuť nejen právního ale i ekonomického charakteru[261] a vyvolává hlubší otázky týkající se fungování právního státu v České republice.[262] Za naopak pozitivní pak tato práce vnímá budoucí rozhodnutí ICSID, které by mohlo do debaty o windfall tax vnést nové argumenty. Jednoznačným závěrem této práce pak je, že úprava a přístup k windfall daním není po právní stránce ani zdaleka vyjasněna, a to ať už z perspektivy české moci zákonodárné, soudní a mezinárodního investičního práva. Prostor pro hlubší a mezioborový výzkum tak zůstává doširoka otevřen a jeho budoucí existence může výrazně pomoci tomu, aby windfall daně získaly předvídatelnější právní rámec.

[261] Viz výše popsaný alternativní scénář s výběrem zisku prostřednictvím dividendy.

[262] Jak vyplývá i z popsané „přílepkové“ judikatury Ústavního soudu.

Použité zdroje

Monografie a odborné články

1. Bekaert, G., Harvey, C. R. Capital Markets: An Engine for Economic Growth. *The Brown Journal of World Affairs*. 1998, č. 1, s. 39.
2. Booth, P. Windfall taxes are no free lunch 2023 [online]. *Institute of Economic Affairs* 24. 10. 2020 [cit. 7. 2. 2025]. https://iea.org.uk/windfall-taxes-are-no-free-lunch/
3. Brill, A., Hassett, K. A. *Revenue-Maximizing Corporate Income Taxes: The Laffer Curve in OECD Countries*. American Enterprise Institute for Public Research, 2007.
4. Buxton, S. Finance and Politics. An Historical Study, 1783-1885. *Journal of the Institute of Bankers*. 1888, s. 624.
5. Enache, C. Windfall Profit Taxes in Europe [online]. *Tax Foundation Europe*. [cit. 18. 2. 2025]. https://taxfoundation.org/data/all/eu/windfall-tax-europe-2023/
6. Executive Summary [online]. *Nordic Energy Research*. [cit. 18. 2. 2025]. https://pub.norden.org/nordicenergyresearch2023-04/executive-summary-.html
7. Friedman, M., Rose, D. F. *Tyranny of the Status Quo*. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich, 1984.
8. Gerald, L. H. War and the emergence of the English parliament, 1297-1360. *Journal of Medieval History*. 1976, č. 1, s. 36-38.
9. Greggi, M. Windfall Profit Taxation in Europe (and Beyond). *Laws*. 2024, č. 1, s. 1.
10. Guangling, M. The Feudal Contract and the Monarchy in Medieval England. *Social Sciences in China*. 2023, č. 2, s. 114.
11. Harvánek, J. et al. *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.
12. Hebous, S. Has the Time Come for Excess Profit Taxes? *EconPol Policy Brief*. 2023, č. 49, s. 1.
13. Hebous, S., Prihardini, D., Vernon, N. *Excess Profit Taxes: Historical Perspective and Contemporary Relevance*. International Monetary Fund, 2022.

14. Hurt, Ch. The Windfall Myth. *Georgia Journal of Law & Public Policy*. 2010, s. 12-23.
15. Krupičková, L. Daňový režim nerealizovaných kursových zisků (nejen) ve světle judikatury Nejvyššího správního soudu - Odlišný pohled na shodnou věc [online]. *Wolters Kluwer.* [cit. 22. 3. 2025]. https://www.dauc.cz/clanky/2783/danovy-rezim-nerealizovanych-kursovych-zisku-nejen-ve-svetle-judikatury-nejvyssiho-spravniho-soudu-odlisny-pohled-na-shodnou-vec
16. Kubátová, K. *Daňová teorie a politika - 7., aktualizované vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2018.
17. Lazzari, S. *The Windfall Profit Tax On Crude Oil: Overview of The Issues*. Washington: Congressional Research Service, 1990.
18. Lichnovský, O., Vučka, J., Křístek, L. *Trestní právo daňové, 2. vydání.* C. H. Beck, 2023.
19. Magalhães, T. D., De Lillo, F. The Return of Windfall Taxation. *Intertax*. 2023, č. 11. s. 727.
20. Malenovský, J. *Mezinárodní právo veřejné - obecná část - a poměr k jiným právním systémům*. Brno: Masarykova univerzita, 2020.
21. McFarlane, K. B. War, the Economy and Social Change: England and the Hundred Years War. *Past & Present*. 1962, č. 22, s. 6.
22. Miller, B. R., Easly, D. G. The Windfall Profit Tax - An Overview. *St. Mary's Law Journal*. 1980, č. 2, s. 415.
23. Nový, O., Drličková, K. *Role veřejného zájmu v mezinárodní obchodní a investiční arbitráži*. Praha: C. H. Beck, 2018.
24. Reinisch, A. Legality of Expropriations. In: Reinisch, A. *Standards of Investment Protection*. Oxford: OUP, 2008.
25. Schefer, K. *International Investment Law Text, Cases and Materials*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2013.
26. Schreurer, Ch., Dolzer, R. *Principles of International Investment Law*. Oxford: OUP, 2012.
27. Seely, A. The Windall Tax [online]. *House of Commons Library*. 28. 4. 2004 [cit. 7. 2. 2025]. https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN00338/SN00338.pdf
28. Shaw, G.K. Fiscal Policy under the First Thatcher Administration 1979-1983. *FinanzArchiv*. 1983, č. 2. s. 331.

29. Škop, M. Znaky právní normy [online]. *Teorie práva – průvodce studiem*. [cit. 25. 3. 2025]. https://is.muni.cz/do/law/stud/el/teorie_prava/pages/05_02_znaky_pn.html

30. Vicuña, F. O. *Carlos Calvo Honorary NAFTA Citizen*. New York University School of Law, 2002.

31. Vidal, L. In Search of the Elusive Neutral Interest Rate. [online]. *CFA Institute.* [cit. 3. 3. 2025]. https://blogs.cfainstitute.org/investor/2024/07/10/in-search-of-the-elusive-neutral-interest-rate/

32. Wheelock, D. C. Are Banks More Profitable When Interest Rates Are High or Low? [online]. *Federal Reserve Bank of St. Louis.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.stlouisfed.org/on-the-economy/2016/may/banks-more-profitable-interest-rates-high-low

33. Wolf-Phillips, L. Constitutional legitimacy: A study of the doctrine of necessity. *Third World Quarterly*. 1979, č. 4, s. 102.

Podpůrné, autentické a další elektronické zdroje

34. Aktuální data – akcie – ČEZ [online]. *Burza cenných papírů Praha*. [cit. 13. 3. 2025]. https://www.pse.cz/detail/CZ0005112300

35. Ali, S. Banky na windfall tax neodvedly ani miliardu. Spořitelna nezaplatila nic [online]. *idnes.cz*. 9. 1. 2024. [cit. 12. 3. 2025]. https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/windfall-tax-dan-z-neocekavanych-zisku-mimoradna-dan-banky.A240109_103557_ekonomika_alis

36. Ali, S. Zlaté časy pražské burzy skončily. Mohou za to i kroky vlády, říká expert [online]. *idnes.cz*. 30. 8. 2024. [cit. 20. 3. 2025]. https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/prazska-burza-burza-cennych-papiru-cez-michal-semotan.A240829_155339_ekonomika_alis

37. Cambridge Business English Dictionary – windfall [online]. Cambridge University Press. [cit. 26. 12. 2024]. https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/windfall

38. Cambridge Business English Dictionary – windfall tax [online]. Cambridge University Press. [cit. 26. 12. 2024]. https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/windfall-tax

39. Chudoba, M. Dividenda ČEZ v roce 2023 a dalších letech (+komentář analytika) [online]. *Fio banka*. 26. 5. 2022. [cit. 14. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/zpravy-z-burzy/282465-dividenda-cez-v-roce-2023-a-dalsich-letech-komentar-analytika

40. Comission Staff Working Document 2023 Country Report Austria [online]. *European Comission*. [cit. 18. 2. 2025]. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/AT_SWD_2023_620_en.pdf

41. Comission Staff Working Document 2023 Country Report Cyprus [online]. *European Comission*. [cit. 19. 2. 2025]. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/CY_SWD_2023_613_en.pdf

42. ČEZ přesune miliardovou divizi tradingu do dceřiné firmy. Musí oddělit obchodování od ostatní činnosti [online]. *iRozhlas*. 11. 11. 2024. [cit. 23. 3. 2025]. https://www.irozhlas.cz/ekonomika/cez-presune-miliardovou-divizi-tradingu-do-dcerine-firmy-musi-oddelit_2411111542_job

43. Členové NERV [online]. *Vláda České republiky*. [cit. 13. 3. 2025]. https://vlada.gov.cz/cz/ppov/NERV/clenove/

44. Daň z mimořádných příjmů/zisků (windfall tax) v České republice [online]. *Národní ekonomická rada vlády – Pracovní skupina Veřejné finance*. [cit. 27. 2. 2025]. https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Windfall-tax-v-CR.pdf

45. Daň z neočekávaných zisků by prošla parlamentem do konce roku, říká šéfka sněmovny Adamová [online]. *E15*. 14. 8. 2022. [cit. 13. 3. 2025]. https://www.e15.cz/domaci/dan-z-neocekavanych-zisku-by-prosla-parlamentem-do-konce-roku-rika-sefka-snemovny-adamova-1392357

46. Důvod předložení návrhu zákona [online]. *ODok Portál*. [cit. 22. 3. 2025]. https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCE6FNMB5/

47. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. *Poslanecká sněmovna.* [cit. 22. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=213584

48. Electricity and heat statistics [online]. Eurostat. [cit. 1. 1. 2025]. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Electricity_and_heat_statistics

49. Energy system of Sweden [online]. *Internation Energy Agency*. [cit. 18. 2. 2025]. https://www.iea.org/countries/sweden

50. EPH přesune svou EP Commodities kvůli dani z neočekávaných zisků do zahraničí [online]. *ČTK*. 4. 11. 2022. [cit. 15. 3. 2025]. https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2281224

51. Erste Group Bank AG Online Annual Report 2021 [online]. *Erste Group*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.erstegroup.com/en/investors/OnlineAR2021

52. Financial Highlights 19. 11. 2021 [online]. Česká zbrojovka Group SE [cit. 1. 2. 2025]. https://www.coltczgroup.com/file/564

53. Financial sector and access to finance [online]. *European Comission.* [cit. 4. 3. 2025]. https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/financial-sector-and-access-finance_en

54. Government debt at 88.1% of GDP in euro area [online]. *Eurostat.* [cit. 22. 3. 2025]. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-euro-indicators/w/2-22102024-bp

55. Greece launches Athens airport IPO, trading debut seen around Feb. 7 [online]. *Reuters*. 25. 1. 2024. [cit. 21. 3. 2025]. https://www.reuters.com/markets/europe/greece-approves-prospectus-athens-airport-ipo-2024-01-24/

56. Hájek & Šura: Burza má být výkladní skříň ekonomiky. Poláci nám ji dřív záviděli, než nás předběhli [online]. *Money Maker – CzechCrunch*. 31. 5. 2023. [cit. 21. 3. 2025]. https://cc.cz/podcasty/hajek-sura-burza-ma-byt-vykladni-skrin-ekonomiky-polaci-nam-ji-driv-zavideli-nez-nas-predbehli/

57. Hospodářské noviny: Windfall tax i za letošek? Musí se zvážit, zda to nezklame důvěru v právo, míní legislativní rada [online]. *Vláda České republiky. 24. 10. 2022.* [cit. 7. 3. 2025]. https://vlada.gov.cz/cz/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/michal_salomoun/z-medii/hospodarske-noviny-windfall-tax-i-za-letosek--musi-se-zvazit--zda-to-nezklame-duveru-v-pravo--mini-legislativni-rada-201114/

58. Hospodářské výsledky [online]. *Komerční banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.kb.cz/cs/o-bance/pro-investory/hospodarske-vysledky

59. Hudema, M. Míří k nám investoři z Tchaj-wanu a turecký autoprůmysl. Reputace Česka mezi investory je ale děsivá, říká expert [online]. *Lidové noviny*. 2. 2. 2025. [cit. 23. 3. 2025]. https://www.lidovky.cz/byznys/ekonomika-cesko-sdruzeni-pro-zahranicni-investice-afi-ondrej-votruba.A250130_153908_ln_nazory_lgs

60. Investiční výzkum ČEZ [online]. *Fio banka*. 19. 3. 2024 [cit. 19. 3. 2025]. https://www.fio.cz/docs/zpravodajstvi/21-analyza-Strednedoba/cz/293988_CEZ_nova_analyza_03_2024.pdf

61. Investiční výzkum ERSTE Group. [online]. *Fio banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.fio.cz/docs/zpravodajstvi/21-analyzaStrednedoba/cz/300780_Fio_banka_Analyza_Erste_Group_13092024.pdf

62. Investiční výzkum Komerční banka. [online]. *Fio banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.fio.cz/docs/zpravodajstvi/21-analyzaStrednedoba/cz/294012_2024_03_19_Fio_banka_analyza_Komercni_banky.pdf

63. Investiční výzkum Moneta Money Bank. [online]. *Fio banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.fio.cz/docs/zpravodajstvi/21-analyza-Strednedoba/cz/305533_Moneta_Money_Bank_analyza_22_01_2025.pdf

64. Jaderná energetika v České republice [online]. *Skupina ČEZ*. [cit. 20. 2. 2025]. https://www.cez.cz/cs/o-cez/vyrobni-zdroje/jaderna-energetika/jaderna-energetika-v-ceske-republice

65. Jak se vyvíjela dvoutýdenní repo sazba ČNB? [online]. *Česká národní banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Jak-se-vyvijela-dvoutydenni-repo-sazba-CNB/

66. Jasinski, N. Neutral Rate Has Risen, Powell Says [online]. *Barron's.* [cit. 3. 3. 2025]. https://www.barrons.com/livecoverage/jerome-powell-speech-fed-testimony-senate-house/card/neutral-rate-has-risen-powell-says-Qg130XAcH8xa8v5MB1Zf

67. Já kritiku válečné daně beru, ale rád bych slyšel jiný nápad, jak platit mimořádné výdaje, říká Mojmír Hampl [online]. *Lidové noviny*. 29. 8. 2022. [cit. 14. 3. 2025].

https://www.lidovky.cz/byznys/mojmir-hampl-valecna-dan-z-mimoradnych-zisku-wind-fall-tax.A220828_182937_ln_ekonomika_vag

68. KB Group FY 2007 Financial Results [online]. *Komerční banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/197cc727-63d7-472f-b7e6-3680f3ce1294/kb-20071231-kb-group-fy-2007-financial-results.pdf

69. KB Group Results 2024 [online]. *Komerční banka*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/3343cc2c-2e5a-4b08-a844-b5c1c81ad6c0/KB-4Q2024-Presentation.pdf

70. Kerles, M. Francie zestátnila energetický gigant EDF. Cesta k jaderné renesanci se otevírá, jednoduché to ale Macron se svými plány mít nebude [online]. *Info.cz. 9. 6. 2023.* [cit. 5. 3. 2025]. https://www.info.cz/zpravodajstvi/svet/francie-zestatnila-energeticky-gigant-edf-cesta-k-jaderne-renesanci-se-otevira-jednoduche-to-ale-macron-se-svymi-plany-mit-nebude

71. Klímová, J. Kolik přinese windfall tax v roce 2025? Přes 30 miliard korun, odhaduje ministerstvo [online]. *iRozhlas*. 3. 9. 2024. [cit. 16. 3. 2025]. https://www.irozhlas.cz/ekonomika/kolik-prinese-windfall-tax-v-roce-2025-pres-30-miliard-korun-odhaduje_2409031852_hof

72. Koblic: Přežití pražské burzy závisí na zásazích politiků do ČEZ [online]. *Seznam Zprávy*. 15. 1. 2024. [cit. 22. 3. 2025]. https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-finance-koblic-preziti-prazske-burzy-zavisi-na-zasazich-politiku-do-cez-243700

73. Komerční banka Group Results 2022 [online]. *Komerční banka*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/c28dc145-41f8-49d3-82c6-addbb07ed487/KB-4Q2022-Presentation.pdf

74. Komerční banka Group Results 2023 [online]. *Komerční banka*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/72fd085c-03e5-4c3a-b004-0e475e565081/KB-4Q2023-Presentation.pdf

75. Krýžová, S. Babiš chce ČEZ zcela státní. Akcie vystřelily vzhůru [online]. *Seznam Zprávy*. 23. 10. 2024 [cit. 13. 3. 2025]. https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-finance-babis-chce-cez-zcela-statni-akcie-vystrelily-vzhuru-263050

76. Křovák, J. Zmatky s windfall tax nekončí. Piráti trvají na zdanění i za rok 2022, čeká se reakce burzy [online]. *Echo24. 22. 10. 2022.* [cit. 6. 3. 2025]. https://www.echo24.cz/a/SQKpk/zpravy-ekonomika-windfall-tax-komunikace-stanjura-vlada-smolka-fiala-prazska-burza-richterova

77. Kurzovní lístek ČEZ [online]. *Burza cenných papírů praha*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.pse.cz/detail/CZ0005112300

78. Kurzovní lístek Erste Group Bank [online]. *Burza cenných papírů praha*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.pse.cz/detail/AT0000652011

79. Kurzovní lístek Komerční banka [online]. *Burza cenných papírů praha*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.pse.cz/detail/CZ0008019106

80. Kurzovní lístek Moneta Money Bank [online]. *Burza cenných papírů praha*. [cit. 10. 3. 2025]. https://www.pse.cz/detail/CZ0008040318

81. K VĚCI - 2.4. v 18:35 [online]. *CNN Prima News*. 2. 4. 2024. [cit. 23. 3. 2025]. https://cnn.iprima.cz/porady/k-veci/02042024-0

82. Malá, M. Konec euforie, akcionáři ČEZ střízliví. „Upřednostňujeme zájmy státu proti soukromému vlastnictví" [online]. *Echo24. 7. 3. 2024.* [cit. 5. 3. 2025]. https://www.echo24.cz/a/HuQgS/cochteji-akcionari-cez-chteji-zalovat-stat

83. Mimořádná daň z neočekávaných zisků bude platit od 1. ledna 2023 [online]. *Ministerstvo financí České republiky* [cit. 1. 1. 2025]. https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2022/mimoradna-dan-z-neocekavanych-zisku-bude-48951

84. Minister Ryan announces measures to address windfall gains in the energy sector [online]. *Office of the Government Chief Information Officer*. [cit. 19. 2. 2025]. https://www.gov.ie/en/press-release/74f14-minister-ryan-announces-measures-to-address-windfall-gains-in-the-energy-sector/

85. Minoritáři ČEZ – oficiální účet – otevřený dopis prezidentovi republiky [online]. *X*. 12. 11. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://x.com/minoritariCEZ/status/1856421915671347565

86. Minoritáři ČEZ – oficiální účet – počet členů [online]. *X*. 3. 12. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://x.com/minoritariCEZ/status/1863829930674442425

87. Minoritáři ČEZ – oficiální účet – stížnost k Evropské komisi [online]. *X*. 23. 10. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://x.com/minoritariCEZ/status/1849055353255682314

88. Minoritáři ČEZ – oficiální účet – žádost o informace [online]. *X*. 16. 8. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://x.com/minoritariCEZ/status/1824306759713919105

89. Minoritní akcionáři ČEZ, a.s., z.s. [online]. *Minoritní akcionáři ČEZ a.s.* [cit. 18. 3. 2025]. https://minoritaricez.cz/

90. Místo třiceti jen jednotky miliard. Stát vybere na bankovní windfall tax méně, než čekal [online]. *Česká televize*. 12. 11. 2023. [cit. 13. 3. 2025]. https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/ekonomika/misto-triceti-jen-jednotky-miliard-stat-vybere-na-bankovni-windfall-tax-mene-nez-cekal-342821?utm_source=

91. Obchody na akciovém trhu pražské burzy loni klesly o 13 % na 107,9 miliardy Kč [online]. *ČTK*. 6. 1. 2025 [cit. 20. 3. 2025]. https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2616529

92. Official Bank Rate history [online]. *Bank of England* [cit. 8. 2. 2025]. https://www.bankofengland.co.uk/boeapps/database/Bank-Rate.asp

93. Overview of the European elektricity market [online]. *Notre Europe – Jacques Delors Institute*. [cit. 18. 2. 2025]. https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2022/11/Infographie_Marche_electricite_A4_EN.pdf

94. Pozměňovací návrh poslance Ing. Zbyňka Stanjury k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [online]. *Poslanecká sněmovna*. [cit. 22. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=218881

95. Premiér Fiala: Plánovaná přeměna ČEZ nikoho nepoškodí, hledáme správný model i čas [online]. *ČTK*. 20. 10. 2023. [cit. 23. 3. 2025]. https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2429334

96. Přehled dohod o podpoře a ochraně investic [online]. *Ministerstvo financí České republiky*. [cit. 22. 2. 2025].

https://www.mfcr.cz/cs/zahranici-a-eu/dohody-o-podpore-a-ochrane-investic/prehled-dohod-o-podpore-a-ochrane-invest

97. Pušky CZ BREN 2 se budou montovat na Ukrajině [online]. Colt CZ Group [cit. 1. 2. 2025]. https://www.coltczgroup.com/media-tiskove-zpravy/pusky-cz-bren-2-se-budou-montovat-na-ukrajine

98. Raška, J. Andrej Babiš v rozhovoru pro Bloomberg vyjádřil preferenci zestátnění ČEZu [online]. *Fio banka. 23. 10. 2024.* [cit. 4. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/zpravy-z-burzy/302226-andrej-babis-v-rozhovoru-pro-bloomberg-vyjadril-preferenci-zestatneni-cezu

99. Raška, J. ČEZ: Stát plánuje letos vybrat na „windfall tax“ téměř 34 mld. Kč [online]. *Fio banka*. 18. 3. 2025. [cit. 18. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/zpravy-z-burzy/307787-cez-stat-planuje-letos-vybrat-na-windfall-tax-temer-34-mld-kc

100. Raška, J. ČEZ: odhady hospodaření za 4Q 2024 [online]. *Fio banka*. 12. 3. 2025 [cit. 13. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/zpravy-z-burzy/307561-cez-odhady-hospodareni-za-4q-2024

101. Raška, J. Premiér Petr Fiala v rozhovoru pro HN potvrdil, že restrukturalizace ČEZu je ve hře [online]. *Fio banka*. 20. 5. 2022 [cit. 13. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/zpravy-z-burzy/267951-premier-petr-fiala-v-rozhovoru-pro-hn-potvrdil-ze-restrukturalizace-cezu-je-ve-hre

102. Raška, J. Snižujeme cílovou cenu na akcie ČEZ z úrovně 1354 Kč na 951 Kč, ponecháváme nákupní doporučení [online]. *Fio banka*. 22. 12. 2022 [cit. 19. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/analyzy/276331-snizujeme-cilovou-cenu-na-akcie-cez-z-urovne-1354-kc-na-951-kc-ponechavame-nakupni-doporuceni

103. Raška, J. Zvyšujeme cílovou cenu na akcie ČEZ z 1026 Kč na 1354 Kč a vylepšujeme doporučení na "koupit" [online]. *Fio banka*. 15. 7. 2022 [cit. 19. 3. 2025]. https://www.fio.cz/zpravodajstvi/analyzy/270094-zvysujeme-cilovou-cenu-na-akcie-cez-z-1026-kc-na-1354-kc-a-vylepsujeme-doporuceni-na-koupit

104. Rakušan mluvil o vyplacení minoritních akcionářů ČEZ, pak to popřel [online]. *Seznam Zprávy*. 29. 1. 2024. [cit. 22. 3. 2025]. https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-rakusan-vlada-jedna-o-vyplaceni-minoritnich-akcionaru-cez-244731

105. Regulatorní oznámení [online]. *Komerční banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/eb5164b7-ea8b-4b72-9118-a477fa8b9c27/KB-Results-4Q2018-CZ.pdf

106. Regulatory Annoucement 21. 11. 2024 [online]. Colt CZ Group [cit. 1. 2. 2025]. https://www.coltczgroup.com/file/1391

107. Rozhodnutí č. 46 předsedkyně Poslanecké sněmovny ze dne 11. listopadu 2022 [online]. *Poslanecká sněmovna.* [cit. 9. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&T=335

108. Složení indexu PX [online]. *Burza cenných papírů Praha*. [cit. 20. 3. 2025]. https://www.pse.cz/indexy/hodnoty-indexu/detail/XC0009698371?tab=detail-composition

109. Sněmovní tisk 254 [online]. Parlament České republiky Poslanecká sněmovna 9. volební období. [cit. 1. 2. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=213589

110. Sněmovní tisk 459 [online]. Parlament České republiky Poslanecká sněmovna 9. volební období. [cit. 13. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=459

111. Spor o windfall tax: Kvůli energetické krizi chybí státu 34 miliard. Malí akcionáři ČEZu chystají žaloby [online]. *Český rozhlas*. 23. 4. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://plus.rozhlas.cz/spor-o-windfall-tax-kvuli-energeticke-krizi-chybi-statu-34-miliard-mali-9220093

112. Spor o windfall tax. ‚Nemanipulujte, nelžete,' říká ekonom Hampl akcionáři ČEZ. Ten chce žalovat stát[online]. *iRozhlas*. 23. 4. 2024. [cit. 18. 3. 2025]. https://www.irozhlas.cz/ekonomika/spor-o-windfall-tax-nemanipulujte-nelzete-rika-ekonom-hampl-akcionari-cez-ten_2404230900_jaf

113. Stanjura odmítá námitku dvojího zdanění vůči odvodu z cen výroby elektřiny [online]. *ČTK. 9. 11. 2022.* [cit. 7. 3. 2025]. https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2283259

114. Stanjura oznámil, že daň z mimořádných zisků bude stát vybírat dál. Akcie ČEZ reagují propadem [online]. *Hospodářské noviny*. 22. 8. 2024. [cit. 22. 3. 2025]. https://byznys.hn.cz/c1-67353640-stanjura-oznamil-ze-dan-z-mimoradnych-zisku-bude-stat-vybirat-dal-akcie-cez-reaguji-propadem

115. Stanjura: Vláda chce windfall tax od roku 2023, spojí ji s daňovým balíčkem [online]. *ČTK. 19. 10. 2022.* [cit. 7. 3. 2025].

https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/stanjura-vlada-chce-windfall-tax-od-roku-2023-spoji-ji-s-danovym-balickem/2275743

116. Stanovisko MF k pokračování windfall tax v roce 2025 [online]. *Ministerstvo financí České republiky.* 23. 8. 2024. [cit. 22. 3. 2025]. https://www.mfcr.cz/cs/ministerstvo/media/tiskove-zpravy/2024/stanovisko-mf-k-pokracovani-windfall-tax-v-roce-20-56833

117. Statistika – Počty OPM dodavatelů [online]. *OTE*. [cit. 27. 2. 2025]. https://www.ote-cr.cz/cs/statistika/mesicni-zprava-elektrina/pocty-opm-dodavatelu-v-cs-ote?date=2025-01-01

118. Struktura akcionářů [online]. *Skupina ČEZ*. [cit. 14. 3. 2025]. https://www.cez.cz/cs/o-cez/cez/akcionari

119. Svoboda, J. Banky se mimořádné dani vyhnuly přes státní dluhopisy [online]. *Novinky.cz*. 16. 1. 2024. [cit. 13. 3. 2025]. https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-banky-se-mimoradne-dani-vyhnuly-pres-statni-dluhopisy-40457016

120. Svoboda, J. Sbohem, miliardy. Banky loni odvedly na windfall tax jen drobné [online]. *Novinky.cz*. 29. 1. 2024. [cit. 13. 3. 2025]. http://novinky.cz/clanek/ekonomika-sbohem-miliardy-banky-loni-odvedly-na-windfall-tax-jen-drobne-40506363

121. Šalomoun, M. Stanovisko předsedy Legislativní rady vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů [online]. *Legislativní rada vlády. 9. 11. 2022.* [cit. 8. 3. 2025]. https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNCKUFSLEG/

122. Tax Policy Reforms 2023 [online]. *OECD*. [cit. 19. 2. 2025]. https://www.oecd.org/en/publications/tax-policy-reforms-2023_d8bc45d9-en.html

123. The German Electricity Price Brake Act and the levy of any surplus revenues (Überschusserlöse) regulated therein [online]. *FreshFields.* 13. 12. 2022. [cit. 18. 2. 2025]. https://www.freshfields.us/insights/knowledge/briefing/2022/12/the-german-electricity-price-brake-act-and-the-levy-of-any-surplus-revenues-ueberschusserloese-regulated-therein/?utm_source=

124. Tisková zpráva. [online]. *Česká spořitelna.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.csas.cz/static_internet/cs/Redakce/Ostatni/Ostatni_IE/Prilohy/pr_fy_2022.pdf

125. Trailing and forward price to earnings ratio (PE ratio) in the energy & environmental services sector in Western Europe 2025, by industry [online]. *Statista*. [cit. 11. 3. 2025]. https://www.statista.com/statistics/1028261/price-earnings-in-the-energy-and-environmental-services-sector-in-europe/

126. Tramba, D. Stát loni na energetice vydělal. Vybral víc, než vyplatil na dotování cen energií pro spotřebitele [online]. *Ekonomický deník*. 4. 1. 2024 [cit. 19. 3. 2025]. https://ekonomickydenik.cz/stat-loni-na-energetice-vydelal-vybral-vic-nez-vyplatil-na-dotovani-cen-energii-pro-spotrebitele/

127. Voženílek, L. Semotan z J&T: Přístup vlády mě zklamal. Prodal jsem kvůli němu KB i Monetu [online]. *Seznam Zprávy*. 31. 7. 2024. [cit. 21. 3. 2025]. https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-finance-semotan-z-j-t-pristup-vlady-me-zklamal-prodal-jsem-kvuli-nemu-kb-i-monetu-256776

128. Výroční finanční zpráva 2023 Komerční banka [online]. *Komerční banka*. [cit. 11. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/460b8633-cb30-4b55-a9b6-902a495a6f8a/Vyrocni-zprava-KB-2023.pdf

129. Výroční zpráva o činnosti Finanční správy České republiky za rok 2023 [online]. *Finanční správa*. [cit. 12. 3. 2025]. https://financnisprava.gov.cz/assets/cs/prilohy/fs-financni-sprava-cr/vyrocni-zprava-o-cinnosti-financni-spravy-2023.pdf

130. Výroční zpráva za rok 2021. [online]. *Skupina ČEZ*. [cit. 1. 3. 2025]. https://www.cez.cz/webpublic/file/edee/ospol/fileexport/investori/vz-2021/skupina_cez_vyrocni_zprava_2021_pdf.pdf

131. Výroční zpráva za rok 2023. [online]. *Skupina ČEZ*. [cit. 1. 3. 2025]. https://www.cez.cz/webpublic/file/edee/ospol/fileexport/investori/vz-2023/skupina-cez-vyrocni-financni-zprava-2023-pdf.pdf

132. Výsledky FY 2022. [online]. *Komerční banka.* [cit. 1. 3. 2025]. https://www.kb.cz/getmedia/bd47a501-c455-4e31-b382-35d31c2ecaf5/KB-Results-4Q2022-CZ.pdf

133. Vývoj inflace v roce 2022 [online]. *Česká národní banka*. [cit. 21. 3. 2025]. https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacni-cil/tema-inflace/index.html

134. Where does the EU's gas come from? [online]. *Council of the European Union*. [cit. 17. 2. 2025]. https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/where-does-the-eu-s-gas-come-from/#0

135. Windfall Profits Tax Legislation Statement on House of Representatives Approval of the Legislation [online]. The American Presidency Project. [cit. 6. 2. 2025]. https://www.presidency.ucsb.edu/documents/windfall-profits-tax-legislation-statement-house-representatives-approval-the-legislation

136. Windfall tax i přes nižší výnos od bank výrazně pomohla rozpočtu [online]. *Česká televize*. 26. 1. 2025. [cit. 12. 3. 2025]. https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/ekonomika/windfall-tax-i-pres-nizsi-vynos-od-bank-vyrazne-pomohla-rozpoctu-357461

137. Zpráva k výsledkům hospodaření Skupiny ČEZ za rok 2024 [online]. *Skupina ČEZ*. 13. 3. 2025. [cit. 16. 3. 2025]. https://www.cez.cz/webpublic/file/edee/ospol/fileexports/pro-investory/informacni-povinnost-emitenta/2025-03/cz-zprava-k-hv-4q2024.pdf

138. Zpráva komise Radě COM (2023) 768 final [online]. *Evropská komise*. [cit. 19. 2. 2025]. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0768

139. 44. schůze, 23. hlasování, 4. listopadu 2022, 12:58:00 Novela z. o dani z přidané hodnoty – EU [online]. *Poslanecká sněmovna.* [cit. 22. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=79093

140. 44. schůze, 27. hlasování, 4. listopadu 2022, 13:05:00 Novela z. o dani z přidané hodnoty – EU [online]. *Poslanecká sněmovna.* [cit. 22. 3. 2025]. https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=79097

141. 2030 climate targets [online]. European Comission. [cit. 1. 1. 2025]. https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-targets_en